

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT KOMUNIKAČNÍCH STUDIÍ A ŽURNALISTIKY

KATEDRA ŽURNALISTIKY

Petra Pisková

**Únor 1948 v tištěných nekomunistických
médiích**

Diplomová práce

Praha 2011

Autor práce: **Petra Pisková**

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2011**

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

PISKOVÁ, Petra. *Nekomunistické noviny a politický převrat v roce 1948: Diplomová práce*. Praha: Fakulta Sociálních věd Univerzity Karlovy, 2010, bez ISBN. 3 přílohy. Vedoucí práce Ph. D. Petr Bednařík.

ABSTRAKT

Magisterská diplomová práce Únor 1948 v tištěných nekomunistických médiích se zabývá kvalitativní historickou srovnávací analýzou čtyř novin Svobodné slovo Československé strany národně socialistické, Svobodné noviny Sdružení kulturních organizací, Právo lidu Československé sociální demokracie a Lidová demokracie Československé strany lidové. Zaměřuje se na zpravodajství a publicistiku od 1. února do 14. března 1948. Z textů jsou vybrány komunikáty týkající se vnitropolitické situace, informování o politické krizi, jednotlivých politiků a schůzí stran. Je posuzována objektivita informování v průběhu měnícího se politického vedení, práce se zaměřuje na jazyk a práci s informacemi a v kontextu historického úvodu popisuje vybočení z objektivního informování. V práci bylo zjištěno, že Svobodné slovo, Právo lidu a Lidová demokracie často porušují zásady objektivitu. Naopak Svobodné noviny mají nejvyšší úroveň žurnalistiky. Všechny čtyři deníky informují negativně o politické činnosti o KSČ. V průběhu několika dní se však obsah periodik zásadně mění. Od 26. února už všechny informují o KSČ jako o straně, která vyvedla stát z krize. Názorový obrat proběhl ve všech zkoumaných novinách během několika málo dní. Důležitým tématem se stává obhajování legitimacy nového režimu.

ABSTRACT

This diploma thesis, February 1948 in printed non-communist media, analyses newscast and journalism of the four prominent journals since the 1st February till 14th March 1948. It has been Svobodné slovo, Právo lidu and Lidová demokracie which were the fundamental journals of the three governing parties, and Svobodné noviny which followed the tradition of Lidové noviny. Method of qualitative historical comparative analysis was used for the data processing. In the diploma thesis, the changes in information giving during the changing political situation and succession of

communism are evaluated. The outcome of this thesis is the finding that Svobodné slovo, Právo lidu a Lidová demokracie often break the principles of objectivity. On the contrary, Svobodné noviny maintains the highest standard of journalism. All four daily newspapers initially inform negatively on political actions of KSČ. However, the content of the newspapers changes fundamentally within several days. Since 26th of February onwards, all of them represent KSČ as a political party that lead the state out of crisis. In all the newspapers that have been under observation of this thesis the opinion turnover took place during just a few days. The legitimization of the new regime became a topic of great importance.

KLÍČOVÁ SLOVA

politika, komunistická strana, politický převrat, informování, objektivita, zpravodajství, publicistika, zdroje, citace, hodnocení

KEYWORDS

politics, Communist Party, cataclysm, reporting, objectivity, news service, publicism, source, quotes, appraising

Rozsah práce: 203 003 znaků

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17.5.2011

Petra Pisková

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala především Ph.D. Petru Bednaříkovi – za odborné vedení a cenné rady. Můj dík patří rovněž Radkovi za pomoc při boji s Wordem, Martině za konzultace a pochopení, Terez za jednu výbornou radu a spoustu poznámek o tom, jak mi to jde, a hlavně Martinovi za to, že musel být u toho od prvního do posledního písmene, že si musel všechno si vyslechnout a že musel neustále vracet knihy s pokutami.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV

Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENTKA:

Příjmení a jméno diplomantky:

Pisková Petra

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky:

2008

E-mail diplomantky:

petra.piskova@gmail.com

Studijní obor/typ studia:

Magisterský/žurnalistika

Předpokládaný název práce v češtině:

Únor 1948 v tištěných nekomunistických médiích

Předpokládaný název práce v angličtině:

February 1948 in printed non-communist media

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012):

LS 2010

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Analýza textů věnující se událostem kolem února 1948 ve vybraných médiích, a to v období od 1. února do 15. března 1948. V rámci mé práce mě bude zajímat přístup autorů textů, způsob práce s informacemi, jejich výběr a užití jazykové prostředky. Zaměřím se na informování o politických změnách v Československu a reakcích na ně ve čtyřech periodických nehlásících se ke komunistické ideologii. Budu vyhledávat komunikáty uveřejněné v rubrikách domácího zpravodajství a komentářů, kde vyhledám texty, které se přímo svým hlavním nebo vedlejšími zmínkami dotýkají událostí roku 1948.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Cílem práce je analyzovat způsob informování o politickém převratu opozičními médii. Ukázat jazykové a názorové přístupy, které autoři s jiným politickým zaměřením volili při popisu a komentování únorových událostí. Chci zjistit, do jaké míry je v komunikátech obsažena persvaze a objektivizační prostředky.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

TEORETICKÁ ČÁST

-Události a osobnosti první poloviny roku 1948

-Poválečná situace a sled událostí v roce 1948

- Politické strany a jejich osobnosti

- Komunistická propaganda a její prezentování únorových událostí

-Poválečná mediální situace

-Profily a stručná historie vybraných médií

-Nejdůležitější osobnosti vybraných médií

-Informování o událostech, komunikační funkce, jazykové prostředky

-Analýza obsahu mediálních sdělení

PRAKTICKÁ ČÁST

-Obsahová analýza informování o událostech

-Analýza událostí v jednotlivých denících a komparace

-Porovnání zpravodajské části a komentářů v jednotlivých médiích

Vymezení podkladového materiálu (např. tituly a období, za které budou analyzovány):

-všechna média budu analyzovat v období od 1. února do 15. března roku 1948

-zaměření se na domácí zpravodajství a komentáře vztahující se k únorovému převratu

-jako metodu použiji obsahovou analýzu

-média, která budu analyzovat: Svobodné noviny, Lidové noviny, Právo lidu, Svobodné slovo

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

DRÁPALA, M. Na ztracené vartě západu. Antologie české protikomunistické publicistiky z let 1945-1948. Praha: Prostor, 2001. – Tento výbor textů osmi autorů se vyznačuje společnými rysem: prozápadní názorovou orientací. Do antologie jsou zařazeny novinové články od P. Tigrida, H. Koželuhové, B. Brouka, B. Chudoby, L. Jehličky, J. Kolára a M. Skácela.

KAPLAN, K. O cenzuře v Československu v letech 1945-1956. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. Publikace osvětluje postupný nástup cenzury od roku 1945, kdy tato instituce prakticky neexistovala, přes její zavedení, vznik Úřadu pro tiskový dozor, až po plné rozvinutí totalitního ovládnutí médií.

KŘIVÁNKOVÁ, A. – VATRÁL, J. Dějiny československé žurnalistiky IV. díl Česká a slovenská žurnalistika v letech 1944-1987. Brno: Novinář, 1989. – Tato učebnice datuje svůj vznik v době totality, čemuž je uzpůsoben výklad některých kapitol. Rok 1948 a jeho následky jsou shrnuty do několika krátkých kapitol a nabízí prorežimní výklad situace.

JIRÁK, J. – KÖPPLOVÁ, B. Média a společnost. Praha: Portál, 2007. – Kniha zkoumá mediální komunikaci a její složky – média, publikum a společenský kontext. Zabývá se ovlivňování společnosti médii, v rámci příkladů z praxe bere v potaz krom zahraničního také české prostředí.

KAPLAN, K. Pět kapitol o Únoru. Brno: Doplněk, 1997. – Publikace staví na dokumentech z archivů zpřístupněných po roce 1989 a popisuje např. práci komunistických agentů pracujících v ostatních stranách před Únorem, ale hlavně okolnosti převratu v roce 1948.

KOČIAN, J. Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948. Organizace, program, politika. Brno: Doplněk, 2003. – Život v ČSNS je v této knize popisován ve třech poválečných letech, kdy strana stavěla na své tradici a měla vliv ve společnosti. Krom změn v samotné straně a zahraničně politických událostí, které formovaly její vývoj, jsou v publikaci uvedeny také statistiky a reprodukovány důležité dokumenty.

SCHULZ, W. Analýza obsahu mediálních sdělení. Praha: Karolinum, 2005. – Kniha poskytuje úvod do obsahové analýzy masově mediovaných komunikátů. Je zde popsána sféra vztahů mezi médii a veřejností. Obsahuje způsoby kvantitativních rozborů a vyhodnocování zpravodajství.

KOSATÍK, P. Ferdinand Peroutka: Pozdější život (1938-1978). Praha: Paseka, 2000. – Biografická publikace o Ferdinandu Peroutkovi ukazuje jeho život v období mezi Druhou světovou válkou a komunistickou totalitou. Odkazuje na neotřesitelné demokratické postoje tohoto českého novináře.

PÁVOVÁ, J. Demagog ve službách strany: portrét komunistického politika a ideologa Václava Kopeckého. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. – Kniha mapuje život a politickou dráhu Václava Kopeckého, který vykonával funkci ministra informací a kultury. Vyobrazuje postoje tohoto tvrdého zastánce stalinismu a jeho charakterové rysy.

RENNER, J. Československá strana lidová 1945-1948. Brno: Prius, 1999. – Československá strana lidová byla jednou z obnovených stran po roce 1945. Autor ukazuje její krátkou pout' plnou porážek až do roku 1948, kdy ji ovládlo prokomunistické křídlo.

VEBER, V. Osudové únorové dny 1948. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. – Kniha vydaná k příležitosti uplynutí šedesáti let od Vítězného února přichází s novým pohledem, ve kterém je důraz na roli Moskvy, jež podstatným způsobem ovlivnila spád událostí.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Datum / Podpis studentky

25.5.2009

.....

OBSAH

Úvod	2
1. Politické události kolem únorového převratu	5
1.1 Změny v SNB	5
1.2 Rozhodující dny.....	7
1.3 Nová doba	10
1.4 Politická situace kolem roku 1948.....	13
2. Média	16
2.1 Novináři a organizace	22
2.2 Cenzura	24
2.3 Svobodné noviny	27
2.4 Právo lidu	28
2.5 Lidová demokracie	28
2.6 Svobodné slovo	29
3. Informování o událostech	30
3.1 Objektivita.....	31
3.2 Historická srovnávací analýza.....	33
4. Analytická část	37
4.1 Období: 1. - 19. února 1948	37
4.1.1 Téma: Vztah ke KSČ	37
4.1.2 Téma: Narůstající krize, spory ohledně ÚRO a SNB	48
4.2 Období 20. - 29. února 1948	54
4.2.1 Téma: Kritika vývoje událostí.....	54
4.2.2 Téma: Názorový obrat	65
4.3 Období: 1. - 14. března 1948.....	75
4.3.1 Téma: Budování nového státu a vypořádávání se s převratem	75
4.3.2 Téma: Smrt a pohřeb Jana Masaryka.....	83
Závěr	87
Summary.....	91
Seznam použitých zdrojů.....	92
Přílohy	96

ÚVOD

Ve své magisterské diplomové práci s názvem „Únor 1948 v tištěných nekomunistických médiích“ se zabývám články, které vycházely v období od 1. února do 14. března roku 1948, a to ve čtyřech médiích, které nepodporovaly komunistickou politiku. Je to Svobodné slovo, které navázalo na tradici Českého slova a vycházelo jako deník národních socialistů, Svobodné noviny, které vydávalo Sdružení kulturních organizací, Právo lidu – deník sociální demokracie a lidovecká Lidová demokracie. Analyzuji informování o vnitropolitické situaci.

Zaměřila jsem se na zprávy a publicistiku, které informují o domácí politice, případně na zprávy ze zahraničí komentující situaci v Československu. Zajímal mě bezprostřední vývoj odehrávající se na stránkách novin před únorovým převratem, informování v jeho průběhu a několik dní po politické změně. Zajímalo mě, jak noviny prezentují domácí politiku, jak píšou o krizi, případně jestli se na v článcích nachází nějaké navrhované řešení. Snažila jsem se také odhalit, jakým způsobem jednotlivá média vykresluje politickou situaci.

Toto téma jsem si vybrala z několika důvodů. Podle mého názoru je doba únorového převratu velmi důležitá, avšak mám pocit, že se jí v laické veřejnosti nevěnuje dostatečná pozornost. Pokud se média nebo společnost zaměří na důležité datum v komunistické minulosti Československa, bývá to zpravidla 21. srpen roku 1968. Rok 1948 je pak často připomínán v souvislosti s politickými procesy. Za dobu svého studia jsem prošla několika kurzů věnujících se české historii, na gymnáziu jsem z dějepisu maturovala. Ale událostem vedoucím k politickému otřesu v únoru 1948 nebyl podle mého názoru většinou věnován dostatečný prostor. Vnímám tuto etapu českých dějin jako velmi podstatnou. Odtud pramenil můj zájem při výběru tématu pro svou diplomovou práci. Chtěla jsem toto období lépe pochopit a samozřejmě mě zajímala žurnalistika roku 1948. V minulosti jsem měla možnost seznámit se s některými výtisky Rudého práva z tohoto období. Chtěla jsem proto podrobněji nahlédnout i do novin, které se před únorovými událostmi nepodřizovaly komunistické politice a prozkoumat, jak probíhal přechod k informování podle komunistické ideologie.

Politická situace byla na začátku roku 1948 velmi vyhrocená. Politickou krizi vyvolalo hned několik kauz. Tou nejdůležitější byl bezesporu spor o Sbor národní bezpečnost. KSČ byla obviněna, že do vedení sboru dosazuje svoje členy. Vláda přijala

usnesení o okamžitém zastavení personálních změn a přešetření situace. Po nesplnění požadavků podalo dvanáct ministrů demisi. Jejím přijetím byla odstartována nová etapa československé politiky. Ještě před vypuknutím tohoto sporu ale domácí politikou otřásl několik dalších událostí. V únoru 1948 řešili politikové několik závažných událostí a zároveň probíhala předvolební kampaň. Tuto atmosféru reflektovala i československá média.

Mým cílem je zjistit, jakým způsobem informovala čtyři vybraná média o vnitropolitické situaci v průběhu února a až do poloviny března roku 1948. Svobodné slovo, Právo lidu a Lidová demokracie byly oficiálními tiskovými orgány tří vládních stran – Československé strany národně socialistické, Československé sociální demokracie a Československé strany lidové. Svobodné noviny byly významným deníkem navazujícím na tradici Lidových novin a zastávajícím odmítavý postoj proti komunistické politice. Všechna tato periodika se na svých stránkách vyhraňovala proti KSČ.

K práci je relativně velké množství odborných zdrojů, a to jak historických analýz (včetně vzpomínek přímých účastníků a populárně naučné literatury), tak dokumentů popisujících události bezprostředně po nich. Ty jsou samozřejmě zatíženy komunistickou ideologií. Hodnotící názory na tento historický vývoj se samozřejmě vyskytují i v současné literatuře. Bylo proto důležité věnovat při zpracovávání zdrojů pozornost tomuto aspektu. Více než mediální situace je v literatuře popsán politický vývoj, avšak nelze říct, že jsem měla problém se zdroji popisující média. Na konkrétní analýzu takovou, kterou jsem zvolila já, jsem však nikde nenarazila.

Ve své práci se ptala, jak se měnilo informování v souvislosti s politickou situací a jak se od sebe jednotlivá média v informování lišila. Zvolila jsem proto historickou srovnávací analýzu, pomocí které jsem určovala, komu média v konkrétní fázi politického vývoje stranila. Vzhledem k rozsahu práce nebylo možné zpracovat každý jednotlivý článek zvlášť, musela jsem si vybírat a přiřazovat důležitost konkrétním textům. Jednotlivé odchylky od objektivního informování jsem vybírala na základě kontextu. Z těchto důvodů nemusí případný zájemce výzkum zrealizovat se stejnými výsledky.

Svou práci jsem rozdělila do čtyř hlavních kapitol. V první kapitole se věnuji vývoji událostí, které vedly k únorovému převratu, popisují zlomové dny a pak stručně nastiňují další vývoj. Součástí této kapitoly je také kratší popis jednotlivých vládnoucích stran. Druhá kapitola se týká mediální situace, popisují vývoj od roku

1945, stav v novinářských organizacích a cenzuru. V závěru kapitoly uvádím vývoj jednotlivých novin, které analyzuji. Ve třetí kapitole se věnuji teoretickým východiskům pro zkoumání daného problému, podrobněji popisuji historickou srovnávací analýzu a postup pro praktický rozbor. Zde vypisuji výzkumné otázky i předpokládaný výsledek výzkumu. Ten je součástí čtvrté kapitoly, kterou jsem dále rozčlenila podle období a nejdůležitějších témat. Závěr každé dílčí analýzy uzavírá shrnutí. Celkové shrnutí jsem umístila do závěru.

1. POLITICKÉ UDÁLOSTI KOLEM ÚNOROVÉHO PŘEV RATU

1.1 ZMĚNY V SNB

Sporem, který vedl až k demisi dvanácti ministrů československé vlády, bylo usnesení o personálních změnách ve Sboru národní bezpečnosti (dále jen SNB). Po válce nahrazuje SNB státní a obecní policii a četnictvo. Sbor se stal výkonným orgánem správních úřadů národní bezpečnosti, mezi které patřilo Ministerstvo vnitra, zemské národní výbory a okresní národní výbory.¹ Snaha o ovládnutí SNB komunisty sahá až k prvním poválečným dnům. Komunisté upevňovali svoje pozice ve Sboru národní bezpečnosti obsazováním starých míst svými členy, získáváním stávajících pracovníků do svých řad a vytváření nových útvarů, které obsazovali jenom komunisté. To se týkalo zejména zemských odborů, jejichž původní činností mělo být hledání válečných zločinců. Zákon o SNB z poloviny července 1947 je zrušil. Avšak ministr vnitra, kterým byl od dubna roku 1945 Václav Nosek, je převedl do Státní bezpečnosti.² O dva měsíce dříve – 15. května 1947 přijalo branné a bezpečnostní oddělení ÚV KSČ směrnici o zvyšování počtu komunistů v Bezpečnosti. Důraz kladlo oddělení na posty okresních velitelů. Ze sto padesáti třech těchto funkcionářů bylo členy KSČ v květnu 1947 osmdesát.³ Počet personálních změn od podzimu 1947 ve prospěch komunistů stále narůstal. Větší zásahy přišly v srpnu a v listopadu. Na to se vznesla kritika z ostatních stran. Byla však odmítnuta s odůvodněním, že požadavky odpůrců jsou zasahováním do ústavní pravomoci ministra vnitra.⁴

Zároveň se komunisté snažili více kontrolovat své politické rivaly. Posloužila jim k tomu tzv. „krabičková aféra“. 10. září 1947 byly ministrům Petru Zenklovi, Prokopu Drtinovi a Janu Masarykovi doručeny balíčky, které neměly odesílatele, a bylo na nich uvedeno, že jde o parfémy. Balíčky s trhavinou se ke svým adresátům nedostaly. Stopy vyšetřování vedly ke komunistickému sekretariátu.⁵ Vyšetřování vedl od listopadu 1947 státní zástupce František Doležel. Podle zjištěných údajů za atentátem

¹ Historie Ministerstva vnitra[online], 2005 [cit. 2010-12-14] Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/ministerstvo/historie.html>.

² KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha: Mladá fronta, 1993. S. 122.

³ PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Albatros, 2001. S. 295.

⁴ KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha: Mladá fronta, 1993. S. 126.

⁵ DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Smrt pro tři ministry*. Třebíč: Akcent, 2000. S. 67.

stáli komunisté z obce Krčmaň na Olomoucku. Ti měli být údajně inspirováni Jurou Honzákem-Sosnarem (poslancem KSČ) a Alexejem Čepičkou (který byl tehdy výkonným tajemníkem KSČ v Olomouci). Koncem ledna 1948 se musel Honzák-Sosnar vzdát mandátu. Případ nebyl nikdy došetřen.⁶ Nicméně kvůli balíčkům byla k ministrům zavedena osobní ochranka z řad Státní bezpečnosti.

V létě 1947 vydalo ministerstvo vnitra pokyny ke stíhání protistátních projevů na veřejných schůzích politických stran. Na každé takové schůzi měl být přítomen příslušník SNB a zaznamenávat protistátní výroky.⁷

Dalším důležitým milníkem v dějinách československého převratu bylo protistátní spiknutí na Slovensku. V letních měsících roku 1947 postihlo Československo, stejně jako velkou část ostatních zemí v Evropě, obrovské sucho, které spálilo 40 % obilí. Potraviny byly ještě stále na příděl a hrozil hladomor. Vláda rozhodla o vývozu zboží, za které by pak bylo možné nakoupit plodiny. Regály v obchodech se vyprázdnily a začal bujet černý trh. Komunisté navrhli tzv. milionářskou daň, kterou měli platit majitelé nemovitostí, jejichž hodnota přesahovala 400 tisíc. Ta byla odmítnuta. Později přišli komunisté se sociálněekonomickým programem na zvýšení úrovně dělníků a rolníků. Nekomunistické strany mu nevěnovaly pozornost. Do situace na Slovensku se následně vložila Státní bezpečnost. Zatýkala a vyslýchala stovky lidí. Poukazovala na nebezpečí spiknutí v Demokratické straně. Ta byla vytvořena v roce 1944 ze skupin tzv. občanského odboje. V dubnu 1946 uzavřelo agrárnicko-evangelické vedení dohodu s katolíky v politice, strana následně získala 62 % hlasů ve volbách na Slovensku. KSS (Komunistická strana Slovenska) byla druhá 30 %.⁸ Situace na Slovensku se přiostrhovala, mezi Čechy se proslýchalo, že se Slovensko chce odtrhnout. Česko-slovenské vztahy se vyhrcovaly.⁹

---

⁶ *Osmičková výročí: Případ „Krčmaň“* [online]. 2010 [cit. 2010-12-14]. Dostupné z <http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/zprava/420522>.

⁷ PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Albatros, 2001. S. 310.

⁸ *Demokratická strana* [online]. 2010 [cit. 2010-12-15]. Dostupné z http://www.totalita.cz/vysvetlivky/s_ds.php .

⁹ PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Albatros, 2001. S. 311.

Na začátku prosince roku 1947 se zástupci ministerstev informací a vnitra shodli na tom, že některá periodika zneužívají svobodu tisku. Bylo navrženo, aby vzniklo kontrolní oddělení na ministerstvu informací, které bude monitorovat tisk a o konkrétních proviněních bude informovat ministerstvo vnitra, které zahájí stíhání. Čili základy cenzury.¹⁰

Karel Kaplan rozděluje nástup komunistů k moci na dvě rozdílné etapy. Ta první trvala od května 1945 do podzimu 1947. Ohnisko zájmu bylo v získávání nových členů do komunistické strany a získávání sympatizantů v jiných politických seskupení. Šlo hodně o informátory a osoby, které byly vybrány k budoucí spolupráci. V druhé etapě zakládali komunisté frakce v nekomunistických stranách. Cílem bylo strany rozložit a ovládnout.¹¹

1.2 ROZHODUJÍCÍ DNY

V únoru 1948 se rozpoutala rozhodující kauza, která odstartovala stěžejní události revoluce. Posledních osm oblastních velitelů pražské policie, kteří nebyli komunisty, dostali výpověď od zemského velitele podplukovníka Jana Dybala. Jejich nástupci měli být členy nebo přívrženci komunistické strany. Co to v praxi znamenalo, píše v knize *Osudové okamžiky Československa* Karel Pacner: „Na všech místech pražských velitelů zůstanou jen komunisté. Mohou udělat puč v kterékoli hodině. Těchto osm důstojníků má klíče od skladů pušek, samopalů, kulometů, nábojů... Komunisté budou mít všechnu ozbrojenou moc ve svých rukou.“¹² Ministři nekomunistických stran považovali změny ve Veřejné bezpečnosti za zásadní prvek další spolupráce.¹³

Ministr spravedlnosti Prokop Drtina navrhl usnesení o okamžitém zastavení všech personálních změn v SNB a jejich přešetření. Toto usnesení přijala vláda, proti byli pouze komunisté. Podat demisi při nesplnění tohoto příkazu navrhl ministr zahraničního obchodu Hubert Ripka 16. února 1948. Podle Pacnera se tato informace dostala ještě též večer ke Klementu Gottwaldovi a pak dále do Moskvy. 20. února měla mít vláda svou 135. schůzi, ještě před tím ale vzešel z nekomunistického tábora dotaz na premiéra Gottwalda, zda ministr vnitra Nosek splnil body předešlého vládního

---

¹⁰ KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha: Mladá fronta, 1993. S. 127.

¹¹ KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru*. Brno : Doplněk, 1997. S 11.

¹² PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Albatros, 2001. S. 319.

¹³ KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha: Mladá fronta, 1993. S. 146.

usnesení. Gottwald odpověděl tak, že se o tomto tématu bude jednat na schůzi.¹⁴

Krátce po poledni oznámil místopředseda vlády Petr Zenkl demisi dvanácti ministrů vlády. Byli to ministři ze strany národních socialistů, demokratů a lidové strany. Sociální demokraté se odmítli k demisi připojit. Podle komunistů se vývoj událostí měl vybírat tím směrem, že demisi podá většina ministrů a prezident ji přijme. Bude pak na něm, koho pověří sestavováním nové vlády. Komunisté se připravovali na to, že na prezidenta vyvinou tlak, aby toto privilegium svěřil do rukou předsedy nejsilnější politické strany.¹⁵

Ministr Václav Nosek neváhal a vydal rozkaz a část SNB se přesouvala z východu do Prahy. 20. února nařídil pohotovost pro všechny jednotky SNB a nařídil hlídat důležité budovy.¹⁶

21. února se na Staroměstském náměstí v Praze odehrála velká manifestace, kterou svolali komunisté. O jejím průběhu informoval Československý rozhlas, který poslouchali lidé na pracovištích. Na tribuně se mezi řečníky vystřídali nejenom politici z komunistické strany a sociální demokracie a zástupci stran, které ve vládě prostřednictvím svých ministrů podaly demisi, ale také zástupci odborů, dělníci, rolníci a spisovatelé. Nekomunistické strany zvolily taktiku vyčkávání. Na demonstraci neodpověděli v podobném tónu a spoléhaly na prezidenta Beneše.¹⁷ Nekomunistické strany očekávaly volby jako východisko z politické krize, která však byla ale krizí systému.¹⁸

Rozhodnout situaci mohli sociální demokraté. S jejich účastí na demisi by počet ministrů, kteří opouští vládu, převýšil 13 křesel – polovinu vlády. Předseda strany Bedřich Laušman a další čelní politikové této strany byli přesvědčeni, že připojit se k demisím by bylo zásadní politickou chybou. A to přestože ministr výživy za sociální demokraty Václav Majer zastával opačný názor. Ovlivnit chod dějin mohli také nestraníci – ministr národní obrany Ludvík Svoboda a ministr zahraničí Jan Masaryk. Ani jeden z nich se však k demisionujícím ministrům nepřidal.¹⁹ Počet ministrů, kteří

---

¹⁴ PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Albatros, 2001. S.324.

¹⁵ BÍLEK, Jan – CÍLEK, Roman – RICHTER, Karel. *Cesty k moci*. Praha: Themis, 2005. S. 297.

¹⁶ HANZLÍK, František – POSPÍŠIL, Jaroslav. *Soumrak demokracie*. Vizovice: Lípa, 2000. S. 177.

¹⁷ BÍLEK, Jan – CÍLEK, Roman – RICHTER, Karel. *Cesty k moci*. Praha: Themis, 2005. S. 320.

¹⁸ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945 – 1948*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1991. S. 148.

¹⁹ BÍLEK, Jan – CÍLEK, Roman – RICHTER, Karel. *Cesty k moci*. Praha: Themis, 2005. S. 321.

vládu opouštěli, se nakonec zastavil u čísla 12. V praxi to znamenalo, že vláda byla usnášeníschopná, avšak bylo zapotřebí doplnit stavy.

V neděli 22. února se v Průmyslovém paláci na pražském Výstavišti uskutečnil sjezd závodních rad a skupin ROH (Revolučního odborového hnutí). Očekávalo se, že vyjádření sjezdu bude mít velký význam v dalším toku událostí. Pro KSČ měl být sjezd manifestací síly. Výsledek byl naprosto jednoznačný. Z šesti tisíc delegátů odborových organizací hlasovalo proti rezolucím navrženým komunisty jenom deset lidí. Tato podpora KSČ se měla stát dalším argumentem Gottwalda při jednání s Benešem. V prohlášení Ústřední rady odborů a sjezdu stálo: „Žádný zvrát nepřipustíme... Jsme pevně odhodláni učinit rázný konec všem reakčním piklům, spekulacím na pravicové puče, špionáži a jiným vlastizrádným rejďům. Nestrpíme rozvratnictví a sabotáž ani ve vládě, ani v parlamentu.“²⁰

Sjezd mimo jiné schválil další znárodnění průmyslu a veškerého velkoobchodu a poté se jednalo o ustavování národní správy nad znárodněnými podniky. V neděli ráno se kromě Veletržního paláce sešli lidé i v Národním divadle, kde se konal ustavující sjezd Svazu československo-sovětského přátelství.²¹ O den později, 23. února, ujistil prezident Edvard Beneš zástupce národních socialistů, lidovců a sociálních demokratů, že nebude jmenovat vládu, ve které nebudou ministři všech stran. Na Hrad si prezident pozval také Gottwalda a Noska, se kterými diskutoval zejména o řešení vládní krize. 24. února na hodinu ochromila Československo generální stávkou organizovaná odbory, měla dva a půl milionu účastníků. Změny se odehrály i v rozpolcené sociální demokracii. Zdeněk Fierlinger – zástupce prokomunistického křídla a předseda strany Bedřich Laušman se dohodli na odvolání nejvýraznějších politiků, kteří stáli v opozici proti komunistickým závěrům: Majera, Vilíma, Bernarda a Görnera.²²

Prezident Beneš následně poslal čelným politikům dopis, ve kterém je žádal, aby spolu začali znovu spolupracovat a krizi přešli vzájemnou dohodou. Komunistická strana však odmítla a navrhli doplnění vlády o zástupce stran a společenských organizací. Pro případ, že prezident Beneš odmítne, upozornili, že zorganizují generální stávkou za prezidentovu abdikaci.²³

Návrh na sestavení nové vlády předložili 25. února Gottwald, Nosek a

²⁰ BÍLEK, Jan – CÍLEK, Roman – RICHTER, Karel. *Cesty k moci*. Praha: Themis, 2005. S. 332.

²¹ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. S. 265.

²² KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha: Mladá fronta, 1993. S. 167.

²³ Tamtéž, s. 167.

Zápotocký. Prezident Edvard Beneš byl pod velkým tlakem. Za šest dní krize přišlo na Pražský hrad 5327 telegramů, které podporovaly přijetí demise, proti přijetí jich bylo jen 150. Na Václavském náměstí se ten den shromáždilo kolem dvě stě padesát tisíc lidí, kteří vesměs podporovali Gottwaldův návrh.²⁴ Tisíce dalších byly rozesety po celém Československu. Zemi sice nehrozila přímá vojenská hrozba, avšak úplně vyloučit ji Beneš také nemohl. Stejně tak byla československá armáda z velké části ovládaná komunisty a díky převzetí moci na Bezpečnosti se vlastně spor rozhořel.²⁵ V odpoledních hodinách prezident Beneš podepsal demisi dvanáct ministrů. Z pětadvaceti křesel ve vládě jich třináct ovládli komunisté. Tři další byli nestraníci a zbylých sedm se hlásilo k nekomunistickým stranám, komunistům však nekladli odpor. Komunisté ovládli i nižší společenské organizace – hospodářské, kulturní a státní.²⁶

Postupně dál zesilovala ochrana státních hranic, letišť, rozhlasu a úřadů. Státní bezpečnost se zaměřila na významné představitele nekomunistických stran. Tisk se začal potýkat s předběžnou cenzurou, odstartovalo zatýkání lidí podle předběžných seznamů.²⁷

1.3 NOVÁ DOBA

Nová vláda přišla složit slib na Hrad v odpoledních hodinách v pátek 27. února 1948. Ještě tentýž den prezident Beneš přesídlil do Sezimova Ústí. Na Pražský hrad se již nevrátil, jeho kancelář vedli Smutný a Jína, kteří měli zanedlouho na starosti připravit Benešovi abdikační dopis. Prezidentská vlajka v jeho novém sídle nikdy nevlála.²⁸ Ministerstvo vnitra se z počátku obávalo prezidentovy možné emigrace, do Sezimova Ústí proto vyslalo vojáky, kteří hlídali letiště, a také další pracovníky ministerstva. Ti měli za úkol od okresního národního výboru postarat se o hřiště u Benešova domu. Jejich primárním cílem však bylo zabránit jeho možnému útěku do zahraničí.²⁹

---

²⁴ Tamtéž, s. 167.

²⁵ *Edvard Beneš - československý a evropský politik: sborník projevů a příspěvků k 110. výročí narození druhého československého prezidenta*. Praha: Nadace Jiřího z Poděbrad pro evropskou spol., 1994. S. 114.

²⁶ KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha: Mladá fronta, 1993. S. 168.

²⁷ BÍLEK, Jan – CÍLEK, Roman – RICHTER, Karel. *Cesty k moci*. Praha: Themis, 2005. S. 359.

²⁸ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. S. 347.

²⁹ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. Brno: Doplněk, 1994. S. 51.

Prezidentův zdravotní stav byl začátkem roku 1948 velmi špatný, Beneš byl unavený. Rozhodnutí odejít ze své funkce však vysvětloval nesouhlasem s politickým vývojem: „Nemůžu přihlížet k tomu a nésti zodpovědnost za to, aby byli lidé pro svoje politické přesvědčení propouštěni z továren, úřadů, zaměstnání, zatýkáni. Nikdo nemůže zaručit, že u nás nebudou internační a koncentrační tábory. Z tohoto stavu nemůžu zůstat a jsem pevně rozhodnut odejít.“³⁰

Konečné rozhodnutí abdikovat padlo 1. května, návrh abdikáčního listu byl předán Gottwaldovi o dva dny později. Premiér však s prezidentovým úmyslem nesouhlasil. Zdůrazňoval, že jde o vypovězení boje, kterého využijí politici doma i v zahraničí a vyjádřil obavu, že prezidenta podnítil k abdikaci někdo z jeho okolí. Beneš ale trval tom, že abdikuje z vlastní vůle a že jeho důvodem je nesouhlas s politickým vývojem a spory kolem nové ústavy. Výsledkem jednání mezi oběma stranami byla dohoda, že Beneš neuvede v abdikáčním dopise politické důvody jako příčinu svého odstoupení a své křeslo opustí až po květnových parlamentních volbách. 7. června Beneš oficiálně podepsal abdikaci.³¹

Změny ve společnosti, ekonomice i hospodářství ale nezačaly schválením nové ústavy nebo volbami. Bezprostředně následovaly únorové převzetí moci komunisty. Státní bezpečnost začala narůstat, rozšiřoval se její dosah, do zájmu bezpečnosti spadalo mnoho nových osob a objektů.³² Československo začal silně ovlivňovat Sovětský svaz. Změnu podpořila mimo jiné i výměna v křesle ministra zahraničí. K té došlo kvůli předčasné smrti Jana Masaryka.³³ Ten se zabil pádem z okna Černínského paláce 10. března. Ve stejný den mimo jiné žádala nová vláda o důvěru parlamentu. Kolem smrti Jana Masaryka stále panují dohady. Podle některých názorů šlo o sebevraždu, existují ale také domněnky, že šlo o vraždu.³⁴

Komunisté se již od konce února soustřeďovali na převzetí moci v aparátech státní správy a samosprávy. Při nastolování monopolu se komunisté zaměřili na

---

³⁰ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. Brno: Doplněk, 1994. S. 54.

³¹ Tamtéž, s. 61.

³² KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost*. Brno : Doplněk, 1999. S. 8.

³³ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945 – 1948*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1991. S. 6.

³⁴ KETTNER, Petr – JEDLIČKA, Ivan Milan. *Proč zemřel Jan Masaryk?* Praha: Horizont, 1990. S. 185.

dlouhodobá opatření a na individuální represivní opatření.³⁵

Jedním z těchto prvních kroků bylo neutralizování politických protivníků. Část členské základny ostatních stran se po únoru 1948 rozhodla pro vstup do KSČ. Nekomunistické strany byly nejprve ovládány skrze orgány Národní fronty. Své předúnorové koaliční spojence vystavili komunisté perzekuci (politické, sociální, existenční), mluvili o nich jako o nepřátelích, se kterými je potřeba si vyřídit účty. Nastala vlna politických čistek.^{36 37} Před volbami se komunisté rozhodli pro jednotnou kandidátku Národní fronty – dělení počtu míst v parlamentu pak probíhalo skrze instituce, kde měli výsadní postavení komunisté. Několik tisíc lidí, kteří měli v květnových volbách podle předpokladů odevzdat prázdný volební lístek – tzn. volit proti jednotné kandidátce, bylo vyškrtáno ze seznamu voličů. Jedinou nabízenou variantu pak podle tehdejších oficiálních údajů zvolilo 86,6 procent obyvatel. Volební účast byla bezmála 97 procent. Kaplan však uvádí, že počet těch, kteří házeli neplatné lístky nebo k volbám vůbec nepřišli, blížil 20 procentům.³⁸ Ještě před volbami byla schválena Ústava 9. května.

Od února do června se politická situace v Československu razantně změnila. Nově nastolený režim se etabloval a počátkem září se smrtí Edvarda Beneše započala nová fáze vývoje.³⁹

---

³⁵ KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948 – 1960)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. S. 31.

³⁶ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945 – 1948*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. S. 11.

³⁷ Podle Kaplana bylo propuštěno přes 4 000 dělníků, protože se nezúčastnili stávkou 24. února, z pohraničí bylo vystěhováno kolem 5 000 rodin kvůli politickým názorům, 9 000 občanů německé národnosti bylo nuceně přesídleno z pohraničí do vnitrozemí. Dále pak uvádí 11 000 propuštěných úředníků, 3 000 pracovníků Bezpečnosti necelou třetinu propuštěných důstojníků z armády, 18 procent vysokoškoláků ze 48 000 bylo vyloučeno ze škol, odejít muselo také více jak 500 přednášejících. Z 600 ředitelů a náměstků v oblasti průmyslu bylo propuštěno téměř 300. V KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945 – 1948*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. S. 12.

³⁸ KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948 – 1960)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. S. 36.

³⁹ KNAPÍK, Jiří. *V zajetí moci: kulturní politika, její systém aktéři 1948 – 1956*. Praha: Libri, 2006. S. 29.

1.4 POLITICKÁ SITUACE KOLEM ROKU 1948

V poválečném Československu se oproti systému vládnutí za první republiky událo mnoho změn. Do čela se postavila koalice známá jako Národní fronta, která vznikla již během války a sdružovala antifašistické organizace – v Československu i zahraničí. Opozice proti ní neexistovala.⁴⁰ Ta byla totiž v poválečném období považována za nežádoucí a nepotřebnou.⁴¹ Do Národní fronty navíc mohly vstoupit pouze ty strany, s jejichž vstupem ostatní členové souhlasili. Stala se důležitou součástí nového politického systému. Jejím úkolem bylo řešit zásadní politické otázky. Součástí Národní fronty byly všechny povolené politické strany.⁴² Jednání Národní fronty bylo končeno dohodou, o které se však nehlasovalo. Vyžadoval se jednohlasný souhlas všech.⁴³ Komunistická strana se pokoušela dostat do systému Národní fronty i masové společenské organizace – hlavně se to týkalo Ústřední rady odborů, která měla dva miliony členů. Tento plán se však až do roku 1948 nepodařilo prosadit.⁴⁴ Během let 1945 až 1948 vznikaly v Československu místní mocenské orgány, tzv. národní výbory. Ve volbách v roce 1946 zvítězila KSČ se 40 % hlasů, národní socialisté 23,7 % hlasů, lidovci 20,2 % hlasů a sociální demokraté 15,5 % hlasů. V čele Národní fronty a vlády vystřídal Klement Gottwald sociálního demokrata Zdeňka Fierlingera. Až do 25. února roku 1948 pokračovala Národní fronta v systému limitovaného pluralismu. Po únorových událostech začali komunisté přebírat moc v Národní frontě. Nejprve převzali moc nad Československou stranou lidovou, o několik dní později také nad národně-socialistickou stranou, která se přejmenovala na Československou stranu socialistickou. 120 tisíc členů této strany navíc během února 1948 přešlo do KSČ. Lidovecké řady rovněž prořídly, a to o 300 tisíc členů. Sociálně-demokratická strana byla sloučena s komunisty v červnu 1948. S likvidací politických stran byly redukovány i spolky, a to z 60 tisíc na méně než 700. Na konci roku 1948 měla KSČ dva a půl milionu členů.⁴⁵

---

⁴⁰ MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004*. Brno: Doplněk, 2005. S. 1125.

⁴¹ CABADA, Ladislav. *Český stranický systém ve 20. století*. Plzeň: Čeněk, 2005. Str. 100.

⁴² *Národní fronta Čechů a Slováků* [online]. 2010 [cit. 2010-11-13]. Dostupné z <<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/nf.php>>.

⁴³ MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004*. Brno: Doplněk, 2005. S. 1127.

⁴⁴ CABADA, Ladislav. *Český stranický systém ve 20. století*. Plzeň: Čeněk, 2005. S. 100.

⁴⁵ Tamtéž, s.102.

Formálně vypadal systém nastolený po roce 1948 stejně jako ten poválečný. Avšak základní složky politického systému změnily svou náplň a význam. Hybatelem této změny se staly mechanismy prosazování a upevňování moci komunisty. Podle Jiřího Kociána oficiální politika vysvětlovala tento monopol jako uplatňování vedoucí úlohy strany. Došlo k přechodu od regulované demokracie k totalitě. Významně stoupla důležitost represivních orgánů, naopak byla potlačena důležitost samosprávných a zákonodárných útvarů. Moc zákonodárná, výkonná a soudní přišly o samostatnost a nezávislost.⁴⁶

Na následujících řádcích se pokusím stručně popsat nejdůležitější strany československého politického systému.

Komunistická strana Československa dlouhodobě usilovala o ovládnutí mocenského aparátu. Strana kladla důraz na zakládání místních organizací v obcích, ale také v průmyslových závodech. Nejvyšší vedení strany tvořil Ústřední výbor, který volil předsedu a generálního tajemníka strany. V poválečné době tyto funkce vykonávali Klement Gottwald a Rudolf Slánský. Po 8. sjezdu v březnu 1948 měl výbor 14 členů. Postupně z této skupiny vzniklo nejprve neformální uskupení Gottwalda, Slánského, Kopeckého, Dolanského, Zápotockého a Širokého, které zásadně ovlivňovalo politiku uvnitř KSČ. V březnu 1947 pak dostala tato skupina formální statut. Byla prohlášena za užší politický sekretariát Ústředního výboru Komunistické strany Československa. Komunisté uplatňovali a šířili svůj vliv také v celonárodních zájmových a odborových organizacích. Nejvýznamnější místo mezi stranickými tiskem měl deník Rudé právo. Komunisté mimo jiné popírali hlubokou propojenost se sovětským režimem a například v předvolebních slibech uváděli, že preferují vlastní specifickou cestu k socialismu.⁴⁷

Druhou nejsilnější politickou stranou byla **Československá strana národně socialistická**. V letech 1945 a 1948 byla nejvýraznějším protivníkem KSČ. Předsedal jí Petr Zenkl. Do jejích řad patřily osobnosti jako Františka Zeminová, Jaroslav Stránský, Hubert Ripka, Prokop Drtina, Milada Horáková nebo Ivan Herben. Ve svém programu dávali velký důraz na vlastenectví, zachování demokratických forem spolupráce politických stran v Národní frontě a otevřenost vůči všem demokraticky a vlastenecky smýšlejícím příznivcům zakázaných stran. Nejvýznamnějším stranickým tiskem bylo

---

⁴⁶ MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004*. Brno: Doplněk, 2005. S. 1228.

⁴⁷ MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004*. Brno: Doplněk, 2005. S. 1140.

Svobodné slovo a dále pak Svobodný zítřek. Činnost Československé strany národně socialistické jako takové byla ukončena v roce 1948. Do vedení byli díky komunistům dosazeni E. Šlechta a A. Neumann a strana se poté přejmenovala na Československou stranu socialistickou.⁴⁸

Československou sociální demokracii vedl do roku 1947 Zdeněk Fierlinger, kterého později vystřídal Bohumil Laušman. Strana uváděla ve svém programu heslo: Demokracie naše cesta, socialismus náš cíl. Sociální demokraté se zaměřovali na nedělnické vrstvy obyvatelstva, což dokazovali mimo jiné i změnou názvu oproti předválečné Československé sociálně demokratické straně dělnické. Nejdůležitějším stranickým tiskem bylo Právo lidu. Strana byla sloučena s KSČ 27. června 1948.⁴⁹

Československá strana lidová, jediná povolená nesocialistická strana, měla velmi silné postavení v poválečném politickém uspořádání republiky a to díky jejím představitelům, kteří se angažovali v zahraničním odboji. V čele strany stál Jan Šrámek (předseda obou exilových vlád) a místopředseda František Šrámek. Lidovce se ve svém programu hlásili ke křesťanským a rodinným hodnotám, v programu byla zakotvena důležitost ochrany soukromého majetku a osobní iniciativy v podnikání jednotlivce. Ústředním deníkem strany byla Lidová demokracie, dalším stranickým tiskem byla brněnská Národní obroda a týdeníky Obzory a Vývoj. Po únoru 1948 byli někteří členové strany zatčeni, do čela strany bylo dosazeno nové vedení, které ze svých řad vyloučilo řadu demokratických politiků. Šrámek a Hála byli dopadeni při pokusu o útěk do exilu a byli následně doživotně internováni.⁵⁰

---

⁴⁸ Tamtéž, s. 1160.

⁴⁹ Tamtéž, s. 1171.

⁵⁰ MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004*. Brno: Doplněk, 2005. S. 1186.

2. MÉDIA

Poválečné období přineslo změny v periodickém tisku v Československu. Skupina kolem Františka Bauera – bývalého předsedy Národního svazu novinářů – připravila prohlášení, které uvádělo, že periodika nesmějí být předmětem výdělečného podnikání, místo toho jsou národním majetkem. Prvorepublikový mediální systém byl kritizován kvůli využívání novin a časopisů pro soukromé cíle, přebujelému bulváru, nízkému vzdělání novinářů a nízkým platům. Podle vládních představitelů předválečný tisk sloužící soukromým zájmům přispěl ke krizi, a proto měl být v nové éře zakázán.⁵¹ Takto zanikl například deník *Národní politika* nebo německé a pronacistické tituly. Některé listy, které za protektorátu nevycházely, byly naopak obnoveny – jako například *Rudé právo* (které však vycházelo ilegálně), *Národní osvobození*, *Právo lidu*. Jiná periodika musela změnit název (avšak vycházet mohla, protože patřila povoleným politickým stranám), *České slovo* se změnilo na *Svobodné slovo*, *Lidové listy* se přejmenovaly na *Lidovou demokracii*, *Lidové noviny* se změnily na *Svobodné noviny* (od roku 1945 přešly ze soukromého vlastnictví pod Sdružení kulturních organizací) atd. V neposlední řadě také vznikly úplně nové deníky (*Práce*, *Mladá fronta*, *Zemědělské noviny*, atd.)⁵² Avšak ani tento systém nebyl bezproblémový. Brzy došlo ke sporům politických stran na způsob psaní novin spadajících pod ostatní politické subjekty. Tyto stížnosti měly prostor i na schůzích *Národní fronty*.⁵³

Periodický tisk mělo na starosti v roce 1945 nově vzniklé ministerstvo informací. Ministrem informací byl Václav Kopecký, jeden z čelních představitelů gottwaldovské KSČ. Podle Jiřího Knapíka ještě před rokem 1948 prorazil jako hlavní stranický ideolog. Po únorových událostech prosadil převod Gramofonových závodů z ministerstva průmyslu, kontrolu nad rozhlasem a přesunul státní osvětovou péči z ministerstva školství a osvěty. Ministerstvo informací poté řídilo osvětová zařízení, podniky lidové zábavy, kinematografii, ediční a tiskovou politiku, rozhlas a kulturní

---

⁵¹ BEDNAŘÍK, Petr. *Český tisk v letech 1945-1948*. In Končelík, Jakub – Köpplová, Barbara – Reifová, Irena – Vykoukal, Jiří (eds.): *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia*. Praha: Matfyzpress, 2004. S. 133.

⁵² KONČELÍK, Jakub – VEČEŘA, Pavel – ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. S. 116.

⁵³ KAPLAN, Karel. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. S. 8.

styky se zahraničím. Kopecký obsazoval důležité posty na svém ministerstvu zkušenými úředníky nebo známými umělci, jako byl například Vítězslav Nezval (řídil filmový odbor), Ivan Olbracht (rozhlasový odbor), František Halas (publikační odbor), atd. Oddělení mělo čtyři odbory: propagační, agitační, kulturní a tiskový. Tiskový odbor vedl výše zmíněný František Bauer. Velmi důležité bylo Kulturní a propagační oddělení spadající pod Ústřední výbor KSČ, které vedl prvorepublikový novinář a poválečný šéfredaktor Rudého práva Gustav Bareš.⁵⁴

Přesto v Československu vznikaly časopisy, které se kriticky dívaly na vývoj událostí. Byl jím především *Obzor* Pavla Tigrida. Později to byl *Vývoj* orientovaný hlavně na mladší cílovou skupinu. Listy byly spjaty s lidovou stranou, některé články vycházely i v *Lidové demokracii*.⁵⁵

Pro poválečná média platil zákon č. 6/1863 s pozdějšími úpravami.⁵⁶ Představa periodického tisku po roce 1945 vyloučila nezávislé noviny a časopisy, periodika měla naopak odpovídat stranám a organizacím, které byly součástí Národní fronty. 18. května 1945 to potvrdila vyhláška ministerstva informací zakazující vydávání všech periodik krom deníků stran Národní fronty. Výjimkou byly masové zájmové organizace, které mohly požádat o povolení k vydávání tisku, pokud prokázaly veřejný zájem. Stát reguloval tisk také pomocí rozdělováním tiskového papíru, kterého byl nedostatek. Papírny měly problémy s nedostatkem zaměstnanců a dodávkami uhlí, navíc přetrvávaly problémy v dopravě. Od 15. června 1945 spadala odpovědnost za přerozdělování tiskového papíru výhradně pod ministerstvo informací, konkrétně pod tiskový odbor. Během několika měsíců se situace s přerozdělováním papíru vyostřila, a proto vydal ministr informací Václav Kopecký nařízení, podle kterého od 1. prosince 1945 směly být vydávány jen ty noviny a časopisy, které schválilo ministerstvo na základě nové žádosti. Ministerstvo také schvalovalo náklad, rozsah, rozměr a periodicitu každého periodika. Na základě vyhodnocení žádostí dospělo ministerstvo informací k rozhodnutí, že deníky budou vycházet třikrát týdně, a to po šesti stranách. V každém oboru mělo být povoleno jen jedno periodikum. V polovině prosince pak ministerstvo stanovilo cenu periodického tisku. Počet vydávaných titulů klesl oproti roku 1940 na jednu třetinu. V roce 1946 klesla poptávka, a to v důsledku měnové

---

⁵⁴ KNAPÍK, Jiří. *V zajetí moci: kulturní politika, její systém aktéři 1948–1956*. Praha: Libri, 2006. S. 28.

⁵⁵ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu*. In *Soudobé dějiny*. Roč. 1998 (V). S. 17.

⁵⁶ KONČELÍK, Jakub – VEČEŘA, Pavel – ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. S. 116.

reformy, po které lidé přestali investovat do nákupu denního tisku. Situace s nedostatkem papíru se poté začala zlepšovat. Mezi celonárodní deníky v roce 1946 patřily: Rudé právo (KSČ, 500 tisíc výtisků), Svobodné slovo (ČSNS, 300 tisíc výtisků), Práce (Revoluční odborové hnutí, 250 tisíc výtisků), Právo lidu (ČSSD, 190 tisíc výtisků), Zemědělské noviny (Jednotný svaz českých zemědělců, 120 tisíc výtisků), Mladá fronta (Svaz české mládeže, 80 tisíc výtisků), Obrana lidu (Československá armáda, 80 tisíc výtisků), Svobodné noviny (Sdružení kulturních organizací, 68 tisíc výtisků) a Národní osvobození (Československá obec legionářská, 40 tisíc výtisků).⁵⁷

V polovině května 1946 byl vytvořen Sbor pro věci periodického tisku při ministerstvu informací, jehož členy byli zástupci politických stran a zájmových uskupení. Vydavatelé byli povinni složit kauci od 50 do 100 tisíc podle počtu výtisků. Z ní potom sbor vybíral pokuty, pokud se vydavatelé provinili proti směrnicím pro vydávání tisku.⁵⁸ Oproti první republice došlo celkově ke snížení počtu vydávaných deníků – oproti 150 (1938, na území českých zemí) na 31 (1945).⁵⁹

Ovládnutí politické pudy komunisty v únoru 1948 se samozřejmě odrazilo stejnou měrou i v médiích. Již před těmito změnami měla v tisku i v rozhlasu dominantní vliv KSČ, která si zcela uvědomovala důležité postavení médií. Již 17. února 1948 proto znemožnily hlídky vstup do budovy Československého rozhlasu technickým a programovým zaměstnancům, kteří by mohli dělat politice KSČ problémy. Za tímto rozhodnutím stál Zdeněk Novák, předseda akčního výboru pražského rozhlasu, který jménem stranické organizace vyhlásil stálou pohotovost. Komunisté působili díky tiskovému odboru KSČ v Československém rozhlasu v mnoha funkcích. Všechny tři zpravodajské směny byly 17. února obsazeny komunisty. Zprávy se přejímaly pouze z Rudého práva. Od 20. února se ve vysílání rozhlasu objevovaly pouze zprávy poskytnuté sekretariátem ÚV KSČ. Po výzvě Klementa Gottwalda se v Československém rozhlasu vytvořil akční výbor.⁶⁰ Jiří Knapík uvádí, že zpravodajství o aktivitách nekomunistických stran bylo zatlačeno do pozadí a zkeslováno. Velký

---

⁵⁷ KNAPÍK, Jiří. *V zajetí moci: kulturní politika, její systém aktéři 1948–1956*. Praha: Libri, 2006. S. 28.

⁵⁸ KONČELÍK, Jakub – VEČEŘA, Pavel – ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. S. 116.

⁵⁹ Tamtéž, s. 117.

⁶⁰ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí Čes. rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. Budovatelský rozhlas 1945-1948.

prostor ale dostávaly komunistické manifestace, u nichž se oznamoval dopředu čas a místo konání a živě se přenášely reportáže. Již 20. února bylo z akčního výboru pražského rozhlasu odstraněno několik pracovníků. Svaz českých novinářů vyloučil 25. února 17 novinářů, které označil za „školce národního a státního celku“. Mezi nimi byli žurnalisté Svobodného slova (Ivan Herben, Vladimír Minařík, Otomar Zdenek, Vlastimil Lorenc, Josef Kučera, František Klátil, Ivan Suk, Vladimír Doležal) a Svobodných novin (Ferdinand Peroutka, Edvard Valenta). Akční výbor svazu vyzval k návrhu dalších jmen regionální pobočky. V průběhu března pak bylo vyloučeno více než sto dalších novinářů, dvaceti čtyřem novinářům byla udělena důtka. Tímto skončila první fáze očisty novinářského stavu. Při vylučování novinářů se neuváděl žádný důvod, avšak Jiří Knapík se domnívá, že šlo o „svévolnou interpretaci zákona č. 101/1947 Sb. Ze dne 28. května 1947 o postavení redaktorů a o svazech novinářů“. Podle Knapíka Václav Kopecký uvedl v říjnu 1948 při hodnocení čistek, že tento zákon na redaktorech požadoval „výslovně kladný postoj k lidově-demokratickému zřízení“. Druhá fáze čistek nastala v létě 1948 a souvisela s revizí vydavatelských oprávnění, ke třetí vlně došlo v říjnu 1948 a opírala se o reorganizaci svazu novinářů. Jenom v první vlně bylo vyloučeno více jak 400 osob pracujících v uměleckých institucích nebo ze stavovských organizací v kulturní oblasti.⁶¹

Ve dnech 10. a 11. dubna 1948 se konal tzv. sjezd národní kultury, který měl stanovit ideové základy nové kulturní politiky. Jedním z hlavních aktérů byl právě Václav Kopecký. Ze sjezdu vyšel požadavek na „politicky angažovanou práci a vytvoření nové, socialistické kultury“.⁶²

Média po roce 1948 plně sloužila politickým cílům komunistické strany. Na celý československý systém periodického tisku a žurnalistiky byl aplikován sovětský model. Podle něj sloužil tisk výhradně státu a nikoli soukromému užítku. Od roku 1947 bylo vykonávání novinářské profese podmíněno členstvím v Ústředním svazu československých novinářů. Tento svaz byl později důsledně kontrolován komunisty.⁶³ Po únoru 1948 bylo zastaveno kolem 570 periodik. Velice důsledně se kontroloval

---

⁶¹ KNAPÍK, Jiří. *Únor a kultura: sovětizace české kultury 1948-1950*. Praha: Libri, 2004. S. 35 – 37.

⁶² PÁVOVÁ, Jana. *Demagog ve službách strany: Portrét komunistického politika a ideologa Václava Kopeckého*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. S. 95.

⁶³ TÁBORSKÝ, Eduard. *Communism in Czechoslovakia 1948-1960*. Princeton: Princeton University Press, 1961. S. 556.

obsah a personální obsazení redakcí.⁶⁴

Samotný únor v roce 1948 a otřes politické scény měl v médiích nedokonalý obraz. Nekomunistické noviny a časopisy měly technické problémy s výrobou periodik, a to kvůli odborářům v tiskárnách a v elektrických podnicích v Praze, kteří ovlivňovali produkci tiskovin ve prospěch komunistické ideologie. Vedení redakcí pak přebírali prokomunisticky orientovaní novináři.⁶⁵

Změny v uspořádání tisku se začaly chystat již několik dní po přijetí demise ministrů. Návrh ministra Kopeckého na regulaci periodického tisku byl schválen 12. března 1948. V zápisu vlády z 3. schůze znělo: „(Vláda) ukládá ministru informací, aby podrobil revizi dosud udělená povolení k vydávání časopisů všeho druhu a učinil potřebná opatření, aby periodický tisk napříště jakožto jeden z nejdůležitějších prostředků informace, výchovy, poučení a zábavy odpovídal potřebám československého lidově-demokratického režimu.“⁶⁶ Toto nařízení zastavilo činnost části dosavadně vydávaných novin a časopisů. V následujících dvou týdnech po únorovém převratu bylo v Čechách a na Moravě zastaveno 31 periodik. Oficiálním důvodem byla většinou úspora tiskového papíru.⁶⁷ Podnět k zastavení vydání jednoho vydání Svobodného slova byla věta: „S výstavbou Škodovky jsou nerozlučně spojeny Čs. stavební závody n. p. v Plzni, které počítají s přírůstkem 2000 pracovních sil.“ Podobné informace se médií totiž nesměly dostat. V květnu byl zase například zabaven výtisk Mladé fronty, která upravila zprávu pojednávající o poradě velitelů pohraničních jednotek Sboru národní bezpečnosti. Redakce zprávu zkrátila a slovo zlepšení nahradila slovem zostření. Při tiskové prohlídce bylo následně postupováno jako při vojenských zprávách, tedy podle zákona na ochranu republiky.⁶⁸

V polovině dubna vydalo ministerstvo informací vyhlášku vztahující se na tiskaře. Podle ní mohli tisknout pouze ta periodika, u nichž byl schopen vydavatel

---

⁶⁴ BLODIGOVÁ, Alexandra – KÖPPLOVÁ, Barbara – SEKERA, Martin. *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků*. Praha: Státní ústřední archiv, 2003. S. 74.

⁶⁵ BEDNAŘÍK, Petr – CEBE, Jan. *Vývoj médií v Československu od února 1948 do prosince 1950*. Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie. 2008, roč. 53, č. 1-4. S. 53.

⁶⁶ BLODIGOVÁ, Alexandra – KÖPPLOVÁ, Barbara – SEKERA, Martin. *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků*. Praha: Státní ústřední archiv, 2003. S. 74.

⁶⁷ BEDNAŘÍK, Petr – CEBE, Jan. *Vývoj médií v Československu od února 1948 do prosince 1950*. Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie. 2008, roč. 53, č. 1-4. S. 53.

⁶⁸ BLODIGOVÁ, Alexandra – KÖPPLOVÁ, Barbara – SEKERA, Martin. *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků*. Praha: Státní ústřední archiv, 2003. S. 74.

předložit povolení vydané ministerstvem. V květnu byly znárodněny polygrafické podniky – tiskárny, grafické závody a podniky, jejichž počet zaměstnanců přesáhl od roku 1946 50. Tato vyhláška postihla 270 podniků. Vznik nových polygrafických podniků byl od této chvíle pouze ve státní režii.⁶⁹

Po čistkách na domácí půdě se komunisté zaměřili na noviny a časopisy ze zahraničí. Národní výbory proto v prvních březnových dnech roku 1948 obdržely následující text: „Zkušenosti z poslední doby ukázaly, že je nutno učiniti některá opatření, která by vyloučila anebo alespoň omezila volný dovoz nepřátelsky orientovaného tisku z ciziny. (...) Časopisy, jejichž nevěcný nebo přímo nepřátelský způsob psaní může ohroziti klidný vývoj vnitřních poměrů ve státě, nebudou až na další vůbec dováženy nebo bude alespoň omezeno jejich rozšiřování tím způsobem, že nebudou dávány do volného prodeje ve stáncích a v nádražních prodejnách.“⁷⁰

Začátkem května 1948 byla schválena Ústava Československé republiky (č.150/1948 Sb. z. An.) v § 18, odstavci 1 byla zaručena svoboda projevu, odstavec 2 však toto prohlášení upřesňoval: „Každý může v mezích zákona projevovat své mínění slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jakýmkoli jiným způsobem. Výkon tohoto práva nemůže být nikomu na újmu.“ Svobodu tisku upravovala kapitola první, § 21: „Svoboda tisku se zaručuje. Není proto v zásadě dovoleno podrobovat tisk předběžné cenzuře. Druhý odstavec oznamoval, že je to zákon, kdo stanoví, kdo má právo vydávat noviny a časopisy a za jakých podmínek „zejména také se zřetelem k tomu, aby zisk nebyl účelem“. 6. října 1948 přijalo Národní shromáždění zákon č. 231/1948 Sb. z. A n. na ochranu lidově demokratické republiky. Mimo jiné zde byl definován trestný čin nedovolené zpravodajství. § 60 až 63 upravoval zastavení vydávání periodika. „Uzná-li soud v trestním řízení proti určité osobě (...), že obsahem periodického tiskopisu byl spáchán trestný čin podle toho zákona a že, hledíc na předcházející takové rozhodnutí učiněné v době poměrně krátké o témž tiskopisu, byť i pod jiným názvem vydávané, lze se důvodně obávat, že budou uvedené trestné činy obsahem téhož tiskopisu dále páčány, může zároveň vyslovit, že vydávání tiskopisu

---

⁶⁹ BEDNAŘÍK, Petr – CEBE, Jan. *Vývoj médií v Československu od února 1948 do prosince 1950*. Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie. 2008, roč. 53, č. 1-4. S. 53.

⁷⁰ BYSTROV, Vladimír. *Svobodná nesvoboda: některé případy postupující komunistické a sovětské mediální krajiny v Československu a snaha komunistů umlčet český nekomunistický a církevní tisk v letech 1945-1948*. Praha: Vyšší odborná škola publicistiky, 2006. S. 82.

může být zakázáno.⁷¹

První, velmi obecné, směrnice pravomocí komunistů o obsazování míst v oblastech společenského, politického a kulturního života byly vydány v červnu roku 1948. Jejich vylepšená verze přišla počátkem roku 1949. Uvedení konkrétní osoby do nové funkce podléhalo jeho politické způsobilosti a uvědomění. Schválení ÚV KSČ museli dostat členové vlády a poslanci Národního shromáždění, vedoucí oddělení sekretariátu ÚV KSČ, funkcionáře Ústřední rady odboru a ostatních masových organizací, ředitele průmyslových závodů, šéfredaktora Rudého práva a rektory vysokých škol. Šéfredaktory stranických periodik a šéfredaktory deníků masových a zájmových institucí pak jmenoval Organizační sekretariát ÚV KSČ.⁷²

2.1 NOVINÁŘI A ORGANIZACE

Na schůzi československé vlády z 5. dubna 1945 byl přijat Košický vládní program. V článku XV. se pozornost programového prohlášení stáčela Mimo jiné i k médiím: „...Bude provedena důkladná očista v oblasti žurnalistiky, rozhlasu a filmu...“⁷³ V poválečných měsících se novináři zabývali zejména očistou svých řad od kolaborantů. Byla proto sestavena komise pro očistu novinářského stavu, a to z novinářů z ilegálních hnutí, zahraničního odboje, novinářů, kteří se vrátili z koncentračních táborů a z vdov po popravených žurnalistech.⁷⁴ Provinění novinářů posuzovala komise na čtyřech úrovních. Nejmenším proviněním byly návštěvy Presseklubu, což bylo místo setkávání německých a aktivistických novinářů, v době protektorátu. Pokuty udělené za návštěvy přerozděloval ministr Kopecký pozůstalým po popravených novinářích. Dalším stupněm trestů byl zákaz práce v oboru, a to až na dobu roku a půl. Osmdesáti šesti žurnalistům byl udělen celoživotní zákaz. Ve výjimečných případech doporučovala komise kolaborující novináře postavení před Národní soud nebo mimořádné lidové soudy. To se dotklo jednapadesáti osob. Pět

---

⁷¹ KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. S. 386 – 387.

⁷² KNAPÍK, Jiří. *Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948-1953*. Praha: Libri, 2002. S. 28-29.

⁷³ KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. S. 377.

⁷⁴ BEDNAŘÍK, Petr. *Český tisk v letech 1945-1948*. In Končelík, Jakub – Köpplová, Barbara – Reifová, Irena – Vykoukal, Jiří (eds.): *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia*. Praha: Matfyzpress, 2004. S. 133.

novinářů bylo oběšeno (Antonín Jaromil Kožíšek, Vladimír Krychtálek, Alois Kříž, Rudolf Novák a Karel Werner), odsouzeni k smrti byli ještě dva žurnalisté, ale Jaroslavu Křemenovi byl změněn trest na doživotní vězení a Emanuel Vojtauer byl odsouzen v nepřítomnosti. Václav Crha a Jiří Stříbrný dostali doživotní tresty.⁷⁵

V polovině května padl návrh přeměnit protektorátní Národní svaz novinářů na Svaz českých redaktorů. Ten byl v červnu 1945 přejmenován na Svaz českých novinářů. Byl vytvořen přípravný výbor v čele s Jaroslavem Vozkou, který řešil konkrétní ustanovení platná v rámci budoucího svazu. Členy výboru byli zástupci ústředních deníků politických stran – Rudého práva, Práva lidu, Svobodného slova a Lidové demokracie, působil zde také člen tiskového odboru ministerstva informací a zástupce novinářů v zahraničním odboji. Na valné hromadě v březnu 1946 byl zvolen předsedou Svazu Otakar Wunsch (šéfredaktor tisku Ústřední rady odborů). Ve městech, kde působil více jak 20 žurnalistů, byly zakládány pobočky Svazu. Uvnitř organizace vznikaly odborné skupiny. Byla nově založena Vysoká škola politická a sociální, která se měla starat o vzdělání novinářů. 28. května 1947 byl schválen zákon č. 101/47 Sb. o postavení redaktorů a o Svazech novinářů. Obsahoval definici redaktorské činnosti, konkretizoval práva a povinnosti členů redakce, mezi nimiž bylo nařízené členství ve svazu všem novinářům. Vyloučení bylo možné na základě rozhodnutí disciplinární komise. Tato možnost byla několikrát využita po únoru 1948 jako prostředek k odstranění novinářů vyhraněných proti komunismu (např. Ferdinand Peroutka nebo Pavel Tigrid). V některých redakcích se v únoru 1948 vytvořily akční výbory, které stály za výměnou redaktorů.⁷⁶

Redaktora definoval zákon takto: „Redaktorem je zaměstnanec časopiseckého nebo zpravodajského podniku nebo zařízení, který jako hlavní povolání vykonává duševní činnost za tím účelem, aby myšlenky vyjádřené slovem nebo obrazem, buď jeho vlastní nebo cizí, vyšly tiskem v redakční části tiskopisu nebo byly projeveny zvukovou produkcí. (...) Redaktorem může býti, kdo: a) je československým státním občanem, dosáhl 21 roků věku a není vyloučen ze zápisu do stálých voličských seznamů, b) byl činný po dobu šesti měsíců jako redaktorský čekatel (...), c) nebyl

---

⁷⁵ KONČELÍK, Jakub – VEČEŘA, Pavel – ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. S. 121

⁷⁶ BEDNAŘÍK, Petr. *Český tisk v letech 1945-1948*. In Končelík, Jakub – Köpplová, Barbara – Reifová, Irena – Vykoukal, Jiří (eds.): *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia*. Praha: Matfyzpress, 2004. S. 133.

odsouzen podle dekretu prezidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (...), d) nebyl právoplatně odsouzen pro trestný čin, spáchaný z pohnutky nízké nebo nečestné nebo ke ztrátě čestných práv občanských.⁷⁷

2.2 CENZURA

Na rozdíl od první republiky neexistovala v poválečném Československu preventivní cenzura. Existují však záznamy sporů ministerstva informací a některých nekomunistických listů. Do problémů se dostal například lidovecký týdeník *Obzory* otištěním článků o nešetrném zacházení s Němci při odsunech. Ministr Kopecký žádal ukončení publikační činnosti, nakonec došlo k veřejnému pokárání. Kopecký pak navíc časopis veřejně kritizoval za porušování ducha Národní fronty. *Obzory* byly jakýmsi varováním, periodika, která stála před možností kritizovat prezidenta, vládu, armádu, Sovětský svaz nebo odsun Němců, ji pak raději nevyužila. Kopecký o činnosti poválečného tisku prohlásil: „K pojmu tiskové svobody ovšem platí nejen to, že jeden každý může svobodně vyjadřovat své názory, ale také to, že druhý může mu stejně svobodně vytknout, že projevené jím názory jsou nesprávné, škodlivé, odporující na příklad i linii vládní politiky v duchu Národní fronty. A toto právo si bere i ministerstvo informací, tiskový odbor, kontrolující noviny teprve dodatečně, když jsou v rukou čtenářů, a hlavně kontroluje je z toho hlediska, zde se ve svých člancích a zprávách nevychylují od vládního programu a neporušují jednotu Národní fronty. V případech tohoto druhu usiluje pak tiskový odbor o nápravu, podobně jako se snaží všechny stížnosti v tisku obsažené tlumočit na příslušných místech a způsobit i v tomto směru nápravu.“⁷⁸

Kvůli zavedení jasnějších pravidel zastavování tisku z důvodů, které vyplývaly z předchozího prohlášení, byl vznesen a částečně podpořen návrh na zavedení dodatečné cenzury. Prosazovala to zejména lidová strana, která se cítila ohrožena počínáním ministra informací. J. Šrámek proto podal návrh na zavedení přesně vymezených cenzurních regulí. Od jeho prosazení bylo nakonec upuštěno

⁷⁷ KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. S. 383.

⁷⁸ BEDNAŘÍK, Petr. *Český tisk v letech 1945-1948*. In Končelík, Jakub – Köpplová, Barbara – Reifová, Irena – Vykoukal, Jiří (eds.): *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia*. Praha: Matfyzpress, 2004. S. 134.

s odůvodněním, že zavedení cenzury se neslučuje se zásadami lidové demokracie, cenzura byla dokonce označena za přežitek.⁷⁹ Avšak začátkem roku 1947 padl návrh na tzv. Přehledky tisku. Panovaly obavy, že tisk je neustálými výpady politických stran ovlivňován mnohem více než při cenzuře.⁸⁰ Okresní národní výbory, okresní ředitelství Sboru národní bezpečnosti a státní zastupitelství měly kontrolovat povinné výtisky. Měl být zaveden systém dvou výstrah, po kterých by následovalo ukončení publikační činnosti. Návrh však nebyl realizován⁸¹. V polovině listopadu 1947 ministerstvo vnitra (konkrétně velitelství Sboru národní bezpečnosti) rozeslalo oběžník zemským a oblastním úřadovnám Státní bezpečnosti, aby věnovaly zvýšenou pozornost tisku a také aby tisk stíhaly za trestné věci. Měsíc poté byl Sbor národní bezpečnosti nespokojený s dodržováním příkazu a vyjádřil i širší znepokojení: „Psaní určité části tisku je již takového rázu, že ze stanoviska státního zájmu, a to jak ze zájmů vnitrostátních, tak i zahraničních, nelze je dále trpět.“⁸² Koncem roku 1947 však na schůzce komunistů z ministerstev vnitra a zahraničí vznikl plán zřídit kontrolní oddělení v rámci ministerstva informací. 22. prosince toto oddělení zahájilo činnost. Tou bylo myšleno sledování tisku a jeho přestupků, které se mělo předat k projednání ministerstvu vnitra. Zájem tohoto oddělení směřoval k textům s tématy dvouletého hospodářského plánu, štvání proti slovanským národům, zásobování a vyživování, linie vnitřní a zahraniční politiky a obrany státu.⁸³ Byl schválen pracovní postup oddělení. Měl zpracovávat denní přehled tisku, zaměřovat se na závadné články a ty pak posílat Státní bezpečnosti. Druhé opatření, na kterém se funkcionáři shodli, navazovalo na výše zmíněný pracovní postup. Sbor měl věnovat zvýšenou pozornost závadným informacím v tisku, na redaktory se mělo podávat trestní oznámení, při závažném porušení zákona se mělo periodikum zabavit. Připravoval se také nový zákon na ochranu republiky,

---

⁷⁹ KAPLAN, Karel. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. S. 9.

⁸⁰ Tamtéž, s. 9.

⁸¹ BEDNAŘÍK, Petr. *Český tisk v letech 1945-1948*. In Končelík, Jakub – Köpplová, Barbara – Reifová, Irena – Vykoukal, Jiří (eds.): *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia*. Praha: Matfyzpress, 2004. S.135.

⁸² KAPLAN, Karel. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. S. 10.

⁸³ BEDNAŘÍK, Petr. *Český tisk v letech 1945-1948*. In Končelík, Jakub – Köpplová, Barbara – Reifová, Irena – Vykoukal, Jiří (eds.): *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia*. Praha: Matfyzpress, 2004. S. 136.

protože „ministr není chráněn před urážkami.⁸⁴ Na základě stížností Jugoslávie, Bulharska a Rumunska na způsob informování o těchto zemích začala Národní fronta připravovat tiskový zákon, který by se zabýval cenzurou.⁸⁵ Klement Gottwald navrhoval stíhat každého, kdo napíše negativní informace, které se dotknou spojeneckých smluv, což ale se mu ale nepodařilo prosadit. Počinání ministerstva informací a Státní bezpečnosti vyvolalo odpor. Prokop Drtina poukazoval na schůzi Národní fronty z 5. února 1948 na dohodu první poválečné vlády, která se zřekla konfiskování. Podle Drtiny byla tato dohoda porušována konfiskováním listů ostatních politických stran krom komunistů. Ministr prosazoval konec této praxe a rychlé zpracování nového zákona o cenzuře. Bezprostředně po únoru roku 1948 zlikvidovala komunistická strana většinu nekomunistického tisku. Nekomunistickým stranám byly zastaveny všechny krajské časopisy, byl jim ponechán deník a tisk pro funkcionáře.⁸⁶ Každodenní kontrolu periodik v prvních letech po nástupu KSČ zajišťoval tiskový odbor ÚV KSČ a tiskoví referenti v krajských organizacích. Jejich prací bylo hodnocení redakcí a jejich spolupráce. V případě nespokojenosti, vyměnil tiskový odbor vedení periodika. Šéfredaktor totiž nesl odpovědnost za obsah periodika.⁸⁷ Pokud si šéfredaktor nebyl jistý, měl si vyžádat stanovisko tiskového odboru Ústředního výboru. Na poradách s redaktory řešil tiskový odbor jejich politické chyby. Sledoval také chyby v tisku a rozhlase, které označoval za úmyslné politické provokace. V roce 1950 byla zavedena funkce dohlížecích redaktorů, kteří měli v podstatě cenzurní funkci. V roce 1948 vznikl Mimo jiné první seznam knih, které měly zmizet z veřejných knihoven. Počet deníků klesl v této době z 37 (1947) na 11 (1953).⁸⁸ Spolu s těmito změnami zastavila nová vláda činnost zahraničních tiskových agentur v Československu. Jejich

---

⁸⁴ KAPLAN, Karel. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. S. 11.

⁸⁵ BEDNAŘÍK, Petr. *Český tisk v letech 1945-1948*. In Končelík, Jakub – Köpplová, Barbara – Reifová, Irena – Vykoukal, Jiří (eds.): *Rozvoj české společnosti v Evropské unii*. III, Média, Teritoriální studia. Praha: Matfyzpress, 2004. S. 136

⁸⁶ KAPLAN, Karel. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. S. 12.

⁸⁷ KONČELÍK, Jakub – VEČEŘA, Pavel – ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. S. 138.

⁸⁸ KAPLAN, Karel. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. S. 12 – 18.

místo zabrala centrální státní zpravodajská agentura ČTK.⁸⁹

2.3 SVOBODNÉ NOVINY

Původní název – Lidové noviny – nesměly noviny v poválečné době použít. Tzv. Košická vláda to zdůvodnila změnu názvu, která postihla více periodik takto: není možné, „aby v osvobozené republice vycházely tytéž noviny jako před válkou a v okupaci, které se zkompromitovaly psaním ve prospěch okupantů, spoluprací s nacisty, schvalováním nacistických zločinců a hanobením Sovětského svazu“.⁹⁰ Další podmínkou bylo vymanění novin z rukou jednotlivce. Lidové noviny vycházely za okupace a patřily Jaroslavu Stránskému, který byl tou dobou v emigraci, nikoli žádné politické straně nebo společenské organizaci. Proto byly Lidové noviny 17. dubna 1945 Václavem Kopeckým zastaveny. Šéfredaktorem byl v roce 1945 Eduard Bass. První Svobodné noviny vyšly 23. května 1948. Bass byl zároveň posledním žijícím předválečným šéfredaktorem listu. Po zrušení novin se mu podařilo založit Sdružení kulturních organizací, které měly Lidové noviny vydávat. V této době dostaly nový název Svobodné noviny, avšak vycházely po obsahové a formální stránce z Lidových novin, aby zachovaly kontinuitu. Bass opustil svou funkci v srpnu téhož roku a na jeho místo nastoupil Ferdinand Peroutka. Ten měl na rozdíl od Basse vyhraněnější politické názory, ve svých úvodnicích odmítal nepokryté uctívání Sovětského svazu a kritizoval totalitářské kroky poválečné vlády.⁹¹ Postavení Svobodných novin před převratem nebylo nejlepší. Rudé právo spolu s levicovým tiskem vedlo proti novinám kampaň, ve které upozorňovali na to, že Svobodné noviny publikují „nekonstruktivní kritiku“. To stavělo noviny do složité situace, kdy bylo složité shánět příspěvky. Peroutka viděl hrozbu ze strany KSČ. Ve svém úvodníku z počátku února napsal: „Zatím se zdá, že komunistická strana by přijala jen takovou formu dorozumění, ve kterém by se jí všichni podřídili... Zatím žádá buď bezvýhradné ano – nebo nic.“⁹² Ferdinand Peroutka byl sesazen ze svého postu již 24. února 1948. Ve funkci šéfredaktora ho nahradil Jan

---

⁸⁹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Manipulátoři. O technikách bojů lži proti pravdě a nenávisti proti lásce.* Praha: Karolinum, 1992. S. 54.

⁹⁰ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 – 1993: stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. S. 109-114.

⁹¹ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 – 1993: stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. S. 109-114.

⁹² KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: Pozdější život (1938-1978).* Litomyšl: Paseka, 2001. S. 80.

Drda. Následující den byl Peroutka vyloučen ze Svazu českých novinářů a o pár měsíců později odchází do emigrace. Na titulní stránce novin vyšlo prohlášení kulturní pracovníků nazvané Kupředu, zpátky ni krok, které podpořilo probíhající změny. Po únoru 1948 přecházejí Svobodné noviny do majetku Syndikátu českých spisovatelů a ještě v roce 1948 mění svůj název zpátky na Lidové noviny. Poslední číslo vyšlo 8. února 1952, Jan Drda převedl noviny do velkých dluhů.⁹³

2.4 PRÁVO LIDU

Deník sociální demokracie byl založen roku 1893 v Hradci Králové. Od počátku byl majetkem výkonného výboru strany. Původně vycházel pouze pro východní Čechy, a to jednou za čtrnáct dní. Ve svých počátcích byl pravidelně konfiskován. V roce 1895 přesídluje do Prahy a o dva roky později se z něj stává deník.⁹⁴ Poslední den roku 1938 byl zastaven. Místo něj vychází Národní práce s podtitulem List národního souručenství, který je proněmecký. První poválečné číslo vychází 12. května 1945. Po válce se do listu vrátilo mnoho novinářů, kteří zde působili za první republiky. Jeden z nich – Jan Vaněk - se stal šéfredaktorem.⁹⁵

2.5 LIDOVÁ DEMOKRACIE

Deník Lidová demokracie nahradil v roce 1945 Lidové listy, které vznikly roku 1921 jako ústřední tiskový orgán Československé strany lidové.⁹⁶ Poválečná redakce obnovovala svoje obsazení z prvorepublikových zdrojů. Přijato bylo i několik novinářů bývalých Národních listů. Do čela redakce se postavil Josef Doležal, který měl před válkou blízko k hradní skupině.⁹⁷ V poválečné éře Lidové demokracie je potlačena katolická tendence novin, je kladen důraz na informace ze zahraničí, komentáře o Československu. V neděli vychází speciální příloha věnující se zahraniční politice.

⁹³ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 – 1993: stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. S. 116.

⁹⁴ TOBOLKA, Zdeněk. *Za svobodu a socialismus: Padesát let Práva lidu, prvního českého socialistického lidu*. Praha: Dělnické nakladatelství, 1947. S. 209.

⁹⁵ TOBOLKA, Zdeněk. *Za svobodu a socialismus: Padesát let Práva lidu, prvního českého socialistického lidu*. Praha: Dělnické nakladatelství, 1947. S. 204.

⁹⁶ VEČEŘA, Pavel. *Zrod Lidových listů*. In „Bílá místa“ v dějinách Československé strany lidové. Sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009). CDKP KH FF UP, Olomouc, 2009. S. 90.

⁹⁷ DOLEJŠÍ, Vojtěch. *Noviny a novináři*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963. S. 448 – 449.

V roce 1946 začíná vycházet třítýdenní vydání pro živnostníky, dále vycházejí speciální přílohy Živnostenská demokracie, Zemědělská demokracie a Zaměstnanecká demokracie.⁹⁸

2.6 SVOBODNÉ SLOVO

Deník Svobodné slovo vycházel z tradice Českého slova. To bylo založeno ve vydavatelství Melantrich v roce 1897. U jeho vzniku stál Jaroslav Šalda. České slovo mělo dokonce i svůj večerník. Večerní České slovo vycházelo se sportovní přílohou. Heslo novin znělo: „My mladí čteme Večerní České slovo.“⁹⁹ Šalda přeřadil sportovní rubriku na poslední stránku, což se stalo základním rozvržením i pro další noviny. V polovině 20. let 19. století mělo České slovo náklad kolem 370 tisíc výtisků.¹⁰⁰ Vedení novin vytvářelo regionální mutace. Nejprve v Kladně, poté v Plzni, Mostu, Hradci Králové, Pardubicích, Havlíčkově Brodě, Mladé Boleslavi, Táboře, v Českých Budějovicích a Klatovech. Později vznikaly regionální redakce i v Moravských městech, ostravská mutace měla až 48 stran, náklad v neděli dosahoval až 160 tisíc výtisků.¹⁰¹ Po válce byl do konce srpna 1945 šéfredaktorem spisovatel Karel Nový, na jeho místo poté nastoupil Ivan Herben. Svobodné slovo bylo tiskovým orgánem národní strany socialistické.

---

⁹⁸ SBORNÍK. *Československá strana lidová*. Brno: Prius, 1999. S. 47.

⁹⁹ ŠALDA, Jaroslav. Paměti *Jaroslava Šaldy, bývalého ústředního ředitele a. s. Melantrich*. Praha: Novinářský studijní ústav, 1962. S. 140.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 261.

¹⁰¹ ŠALDA, Jaroslav. Paměti *Jaroslava Šaldy, bývalého ústředního ředitele a. s. Melantrich*. Praha: Novinářský studijní ústav, 1962. S. 276.

3. INFORMOVÁNÍ O UDÁLOSTECH

Každé sdělení, ať už je produkováno médii nebo je vysláno v rámci interpersonální komunikace, má působit na svého příjemce. Základní funkce sdělení můžeme dělit takto:

a) emotivní (expresivní) – jde o sebevyjádření původce informace, jedná se hlavně o vyjádření emocí

b) konativní (apelativní, direktivní) – funkce zaměřená na příjemce, má ho ovlivnit, přimět k něčemu, patří sem i záměr vyrovnat informační obsahy vědomí mezi původcem a příjemcem

c) referenční (deskriptivní) – zaměřena na obsah sdělení, jeho kontext

d) poetická (estetická) – v centru zájmu je znak, důraz je na formě a obsahu sdělení

e) fatická (kontaktní) – snaha udržet nebo modifikovat kontakt mezi účastníky komunikace

f) metajazyková – pozornost na formě jazyka

Z funkce konativní, která je pro tuto práci nejdůležitější, vychází dalších šest podkategorií:

1. pouhé předání informace je cílem funkce **informativní**

2. **získávací** funkce má za cíl motivovat a získat příjemce a pohnout ho k žádoucímu typu jednání

3. rozumově či psychologicky působit na postoje jedince (často se jedná o velkou skupinu příjemců) je cílem funkce **persvazivní**

4. **direktivní** funkce má řídit jednání příjemce

Zařadit sem můžeme ještě funkci dokumentární, která má za cíl dát ústnímu sdělení trvalou hodnotu písemného dokumentu a funkce edukativní, která je příbuzná informativní funkci, jejím charakteristickým rysem je však cílevědomá snaha rozšířit obecný vědomostní základ příjemce sdělení.¹⁰²

Informativní funkce je důležitá z hlediska zpravodajské oblasti. Je totiž primárním kritériem její identifikace. Vyplynají z ní požadavky na objektivitu, dokumentárnost, vyloučení formativních prvků a subjektivity. Cílem informativní funkce je pouze vyrovnání informačních obsahů, nikoli ovlivňování příjemce informace. Jílek však upozorňuje, že tato funkce v čisté podobě se objevuje v podstatě

---

¹⁰² JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. S. 43 – 44.

jen u zpráv v základní podobě. V rozšířených zprávách, kde autor odpovídá na otázky jak a proč je podle Jílka implicitně přítomno porušení čisté informativní funkce. To je způsobeno například výběrem zdroje či řazením informací.¹⁰³

3.1 OBJEKTIVITA

Pro rozpoznání chyb v informační kvalitě je nutné definovat základy objektivity. Ta podle Jílka „představuje pojem ve vztahu ke kvalitě poskytovaných informací, jednomu ze základních standardů působení médií a jejich případného hodnocení. (...) Objektivita se týká výběru, získávání a práce s informacemi jak v rovině tematicko-obsahové, tak při jejich jazykovém zpracování.“¹⁰⁴ K. Šebesta upozorňuje na způsob práce se subjektivními zdroji. Je podle něj důležité otevřeně na ne poukázat, nejenom je vyvážit. Je zapotřebí vyhnout se nejenom výrazové expresivitě, ale i konotovanému významu.¹⁰⁵ McQuail uvádí, že objektivní zpráva by měla spolehlivě odrážet to, co se ve světě děje. Avšak upozorňuje na fakt, že i definice neutrálního informování je několik.¹⁰⁶ Jiráček a Köppllová vysvětlují objektivitu takto: „Fakticky se jedná o řemeslnou dovednost žurnalisty vedoucí k tomu, aby se potlačila nevyhnutelná a zákonitá subjektivita ve zpravodajství – tedy aby zpravodajství bylo pokud možno věcně co nejpřesnější, nejúplnější, aby podávané informace byly závažné a aby bylo pokud možno neutrální.“¹⁰⁷ Brian McNair vysvětluje, že požadavek objektivity se začal uplatňovat na konci 19. a začátkem 20. století. Objektivita vychází z poznatků pozitivismu, který vyžaduje oddělení pozorovatele a zkoumaného objektu.¹⁰⁸

McQuail nepovažuje objektivitu za dosažitelnou. Jako kritéria objektivity uvádí vylučování subjektivního pohledu, jasné oddělování názorů a faktů, absence stranění, různé názory by měly dostat relevantní prostor a měly by být prezentovány bez senzacechtivosti, dodržování přesnosti a pravdivosti, nepřípustnost skrytých motivů a služby třetí straně.¹⁰⁹ Jako velmi důležité kritérium objektivity uvádí McQuail fakticitu, tedy správné odpovědi na otázky kdo, co, kdy, kde. Měřítky fakticity mohou

---

¹⁰³ Psaná publicistická sdělení v kontextu teorie komunikace, s. 37.

¹⁰⁴ JÍLEK, Viktor. *Psaná publicistická sdělení v kontextu teorie komunikace*. Olomouc, 2004. S. 37.

¹⁰⁵ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. S. 124 – 125.

¹⁰⁶ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2002. S. 285.

¹⁰⁷ JIRÁK, Jan – KÖPPLLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. S. 311.

¹⁰⁸ McNair, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Praha: Portál, 2004. S. 69 – 70.

¹⁰⁹ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2002. S. 172 – 175.

být hustota, šíře a informační hloubka relevantních informačních bodů ve zprávě (podle Aspova výzkumu). Jinou možností měření faktičnosti je podle McQuaila například čitelnost. Pro analýzu faktů potřebujeme znát jejich přesnost, úplnost a relevanci. Dalším důležitým kritériem je nestrannost, která odkazuje na vyváženost ve výběru a užití zdrojů. McQuail dále upozorňuje na předpojatost (bias) ve zpravodajství. Z nejvýznamnějších a doložených zobecnění jsou pro potřeby této práce relevantní následující případy zpravodajské předpojatosti: Mediální zprávy přespříliš prezentují jako své zdroje společenskou elitu a oficiální hlasy. Pozornost zpravodajství je rozložena nerovnoměrně mezi příslušníky politických a sociálních elit. Nejvíce podporované společenské hodnoty jsou konsenzuální a podporují status quo.¹¹⁰ McNair navíc upozorňuje na vnášení kulturních předpokladů do pracovního procesu – například když novináři určují důvěryhodnost zdroje.¹¹¹

Jiráková a Köpplová ještě uvádějí problém vyváženosti. To znamená, že ve zpravodajství dostávají rovnoměrný prostor protichůdné názory. Autoři uvádějí, že „obecně lze vyváženost chápat jako cílevědomé „vyvažování“ nejrozličnějších předpojatostí, k nimž mají média jako společenské instituce nesoucí hodnoty společnosti, v níž působí, sklon.“¹¹² Trampota vysvětluje, že zprávy jsou vždy zatíženy historickým, sociálním, ekonomickým a kulturním kontextem společnosti, v níž vznikají.¹¹³ Uvádí také, že objektivita může být strategickým rituálem, kdy se média alibisticky distancují od popisovaných jevů, může být také vnímána jako nástroj mediální organizace, která skrze ni kontroluje novináře.¹¹⁴

Články v novinách tvořené redakcí, které informují o událostech a komentují je, spadají pod publicistickou stylovou sféru. Do ní spadají žánry zpravodajské, analytické a beletristické.¹¹⁵ Komunikáty zpravodajského žánru mají funkci informativní, analytické publicistické obsahují funkci informativní a persvazivní. Analytické žánry mají s žánry zpravodajskými společnou snahu informovat veřejnost o událostech,

---

¹¹⁰ Tamtéž, s. 281 – 288.

¹¹¹ McNair, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Praha: Portál, 2004. S. 78.

¹¹² JIRÁK, Jan – KÖPPOVÁ, Barbara. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. S. 314.

¹¹³ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006. S. 147.

¹¹⁴ TRAMPOTA, Tomáš – VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál: 2010. S. 129.

¹¹⁵ ČECHOVÁ, Marie – CHLOUPEK, Jan – KRČMOVÁ, Marie – MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika současné češtiny*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1997. S. 178.

publicistické texty navíc přesvědčují o adekvátnosti interpretace, snaží se ovlivnit názory adresáta a získat je pro podporu předkládaných názorů.¹¹⁶ V analytických žánrech se prosazuje osobní pohled autora.¹¹⁷ B. Osvaldová uvádí, že ve zpravodajství převládají empiricko-iduktivní přístupy, v analytické publicistice převládají přístupy abstraktně deduktivní.¹¹⁸ Publicistický styl je dynamický. Používají se způsoby vyjádření, která jsou modelová – tzn. média mají pravidelný rozsah a žánry. V publicistických komunikátech se projevuje automatizace jazykového vyjadřování. Objevují se zde například obrazná vyjádření, ve kterých se ukazuje vztah autora k obsahu sdělení, módní výrazy (publicistický styl je ovlivňován jazykem současné politiky), užívají se frazeologické a idiomatické jednotky, atd.¹¹⁹

3.2 HISTORICKÁ SROVNÁVACÍ ANALÝZA

Pro zkoumání čtyř novin z února a března 1948 jsem zvolila historickou srovnávací v rámci kvalitativní obsahové analýzy. Kvalitativní postup obecně se podle Jiřího Reichela snaží porozumět zkoumanému problému. Jde o interpretaci sociální reality. Jeho výhodou může být dobré poznání konkrétní situace, avšak výsledky mohou být ovlivněny výzkumníkem. Výpověď nelze kvantifikovat, je jedinečná.¹²⁰ Philipp Mayring popisuje kvalitativní analýzu v článku *Qualitative content analysis* následovně: „Je to metodologicky kontrolovaná analýza textů v jejich komunikačním kontextu, následující obsahově analytická pravidla a modely bez ukvapené kvantifikace a na základě empirického přístupu.“¹²¹

Obsahová analýza pak umožňuje analyzovat data v textové podobě. McQuail popisuje kvalitativní obsahovou analýzu jako metodu, která stojí na hypotéze, že latentní významy jsou důležitější než číselná data.¹²² Častým argumentem pro volbu právě této analýzy je, že každá část textu je unikátní a nabízí více než jednu možnost

---

¹¹⁶ JUNKOVÁ, Bohumila. *Jazyková dynamika současné české publicistiky*. Praha: Arsaci, 2010. S. 12.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 44.

¹¹⁸ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. S. 14.

¹¹⁹ ČECHOVÁ, Marie – CHLOUPEK, Jan – KRČMOVÁ, Marie – MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika současné češtiny*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1997. S. 178 - 184

¹²⁰ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. S. 40-41.

¹²¹ *Qualitative Content Analysis* [online]. 2000, [cit. 2011-1-3]. Dostupné z <<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2386>>.

¹²² McQUAIL, Denis, *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2002. S. 308.

interpretace. Navíc umožňuje určit relevantnější části textu.¹²³

Historická srovnávací analýza se soustředí na analýzu a systematické kontextuální porovnávání v průběhu času.¹²⁴ Výzkumným cílem mé práce je postihnout změny v referování ve čtyřech vybraných denících vycházejících v Československu v únoru a březnu 1948. Teoreticky tyto změny uchopit a popsat mi umožní metoda historicko srovnávací analýza. Jedná se o přístup, který umožňuje zkoumat a konceptualizovat faktory, jež podněcují společenské změny na makro – úrovni. Změny bývají v rámci této metody dávány do souvislostí a vysvětlovány z hlediska sociálních a politických struktur a jejich dynamiky. Předmětem zájmu historicko srovnávací analýzy je přitom mimo jiné i to, jakou roli hrají v procesu změn státy coby činitelé a instituce¹²⁵. Snahou zastánců této metody je vysvětlit podstatné jevy a procesy ve společnosti. Takovým podstatným procesem je bezesporu i revoluce či státní převrat a její odraz v médiích. Podle Goldstona je historická srovnávací analýza nejvhodnější metodou pro výzkum revolucí a jejich dynamiky.¹²⁶

Komparativní historická analýza zahrnuje různé přístupy a teoretické rámce, nejzřetelnějším příkladem tohoto vnitřním rozpolčení v řadách zastánců srovnávacího historického přístupu je spor mezi strukturalismem a kulturalismem. Mahony definuje analýzu jako výzkumnou perspektivu, která je charakteristická „důrazem na kauzální analýzu, průběh procesů v čase a na systematickou a kontextualizovanou komparaci.“¹²⁷

V textech se zaměřuji na objektivitu informování. Při zkoumání objektivitu se rozlišují složky faktivity a nestrannosti. Zkoumání faktivity se zaměřuje na pravdivost

---

¹²³ KRIPPENDORFF, Klaus. *Content analysis: an introduction to its methodology*. Michigan: University of Michigan, 2008. S. 87.

¹²⁴ MAHONEY, James; RUESCHEMEYE, Dietrich. *Comparative Historical Analysis in the Social Sciences: Cambridge Studies in Comparative Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. S. 7.

¹²⁵ MAHONEY, James; RUESCHEMEYE, Dietrich. *Comparative Historical Analysis in the Social Sciences: Cambridge Studies in Comparative Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. S. 6.

¹²⁶ MAHONEY, James; RUESCHEMEYE, Dietrich. *Comparative Historical Analysis in the Social Sciences: Cambridge Studies in Comparative Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. S. 43.

¹²⁷ MAHONEY, James; RUESCHEMEYE, Dietrich. *Comparative Historical Analysis in the Social Sciences: Cambridge Studies in Comparative Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. S. 6.

výpovědi a relevanci uvedených informací. Podle Dennise McQuaila je zapotřebí rozdělit text na menší části, které obsahují faktické tvrzení. Podstatné je též hledisko relevance. McQuail pokládá dvě kontrolní otázky: Nechybí ve výpovědi něco podstatného a jsou v ní obsaženy všechny relevantní informace, aktéři, fakta, úhly pohledu? Nejsou ve výpovědi obsaženy informace, aktéři, fakta a úhly pohledu, které by tam nemusely být a které jsou pro popis události nepodstatné? Lutz Hagen rozlišuje dva druhy relevance. Externí relevance znamená to, jak zpráva působí na společnost nebo politický systém. Je to kritérium výběru zprávy. Interní relevance označuje důležitost informací v konkrétní zprávě.¹²⁸ Zkoumání nestrannosti se zaměřuje na vyváženost a neutrální prezentaci. Hodnocení vyváženosti cílí na prostor, který je v médiích věnován jednotlivým názorovým skupinám. Při hodnocení nestrannosti je podstatné ptát se, zda materiál neznevýhodňuje určitý subjekt a jestli je informování nezaujaté.¹²⁹

K analýze jsem si vzala výtisky čtyř novin – Práva lidu, Svobodného slova, Svobodných novin a Lidové demokracie. Zkoumala jsem výtisky od 1. února do 14. března roku 1948. Zaměřila jsem se na články z oblasti zpravodajství a publicistiky. Vzhledem k rozsahu práce nepopisuji každý článek, který spadá do mého okruhu zájmů, spíše se zaměřuji na nejvýraznější porušení objektivity a noviny pak následně mezi sebou porovnávám. Zajímá mě umístění článku, jeho délka, zda je podepsán autor, nebo je článek vydáván nejmenovitě za celou redakci, jak jsou zvolena slova v titulku a případně podtitulcích a nadtitulcích. Pomocí analýzy historické srovnávací analýzy budu sledovat, jak se změnilo informování o vnitropolitické situaci před a po únorovém převratu. Komu v těchto dvou obdobích média stranila. Jak v těchto fázích hodnotila politiku KSČ, jaké hlavní myšlenky byly prosazovány před a po převratu, jak se informovalo o situaci bezprostředně při převratu a několik dní poté.

Chci zjistit, jak politická situace zasáhla do informování o vnitropolitických událostech. Zajímá mě také, v jakém časovém intervalu se projevila politická změna na stránkách novin, které patřily nekomunistickým stranám. Chci také zjistit, jaký obraz tvoří o domácí politice před a po převratu.

Domnívám se, že noviny budou před změnou v politice zaměřeny

---

¹²⁸ SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha, Karolinum, 2004. S. 59.

¹²⁹ TRAMPOTA, Tomáš – VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál: 2010. S. 129 -134.

protikomunisticky, budou politiku KSČ kritizovat, že bude docházet k častému porušování objektivitu v informování. Změna v novinách se podle mého názoru projeví během několika dní, a to ještě ke konci února. Od té doby budou noviny informovat zcela v souladu s komunistickou ideologií a svému původnímu obsahu (ve srovnání například s obdobím před měsícem) budou odporovat. Domnívám se, že obrat bude v informování o událostech velmi znatelný, názorově se noviny úplně otočí, stejný zůstane pouze layout.

Myslím si, že obsáhnout veškerá porušení objektivitu není v práci tohoto rozsahu možné. Pokusím se ale neopominout žádné větší porušení. Domnívám se ale, že nebude snadné v samotném pracovním procesu určit úplně všechna konfliktní místa. Musím také brát v potaz subjektivitu rozboru, která může způsobit, že každý, který bych chtěl tento můj výzkum po mně zopakovat, nemusí posuzovat konkrétní porušení stejným způsobem, protože se prvky rozboru se mohou interpretovat různě.

4. ANALYTICKÁ ČÁST

4.1 OBDOBÍ: 1. - 19. ÚNORA 1948

4.1.1 TÉMA: VZTAH KE KSČ

Svobodné slovo

Na titulní straně Svobodného slova z 1. února přináší autor podepsaný pouze zkratkou zprávu s názvem „Komu sloužil provokatér“. Redaktor se odvolává na informace z Rudého práva z téhož dne o Václavu Hořčicovi, který byl údajně agent-provokatér ve Stalinových závodech. Podle Rudého práva byl Hořčic člen strany národně socialistické. Svobodné slovo se brání s tím, že dotyčného ze strany vyloučila a dokonce byl Hořčic „na doporučení našich bratří zatčen, neboť z jeho záměrů bylo jasno, že má v úmyslu vrhnouti špatné světlo na vedoucí osoby strany“. V závěru článku se strana slovy autora distancuje od podobných případů.¹³⁰ Pod tímto textem se nachází článek „Stalingradská epopěj“ s podtitulem „Slavné výročí vítězství vojevůdcovského umění a obětavosti sovětského vojáka“. V článku V. Louda rekapituluje bitvu a v závěru dodává: „Celý svět se v hluboké úctě poklonil válečnému umění sovětských vojevůdců v čele s generalissimem Stalinem.“¹³¹

3. února přináší Svobodné slovo na titulní stránce článek „Platí ještě sliby vlády zaměstnancům?“ V podtitulu článku je „Děl a panuj, jde-li o zaměstnance“. Článek v podstatě komentuje krátký rozhovor s ministrem financí Dolanským uveřejněný v deníku Práce. Autor obviňuje komunisty, že se nestarají o zaměstnance, že prostřednictvím zaměstnanců pouze politikaří. V textu jsou použity obraty jako „nekompromisní návrh sociálních demokratů“, návrh komunistického ministra „dokonale propadl“, „místo aby komunisté plnili usnesení vlády“, atd.¹³² Na druhé stránce přináší text „Komunista – imunista?“ Svobodné slovo pojednává o

---

¹³⁰ rp. Komu sloužil provokatér. *Svobodné slovo: Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 1.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹³¹ LOUDA, V. Stalingradská epopěj: Slavné výročí vítězství vojevůdcovského umění a obětavosti sovětského vojáka. *Svobodné slovo: Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 1.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹³² oz. Platí ještě sliby vlády zaměstnancům?: Děl a panuj. *Svobodné slovo: Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 3.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

komunistickém poslanci F. Glozigovi za kolaboranství. Konkrétně za to, že za okupace zdravil zdviženou pravicí a nosil hákový kříž. Gloziga odsoudil okresní soud ve Valašském Meziříčí podle dekretu prezidenta republiky. Poslanec byl odsouzen k pokutě 10 tisíc korun a veřejnému pokárání. Pisatel se pozastavuje nad mírným trestem. Naznačuje, že KSČ neprojevila zájem věc řešit.¹³³ Toto vydání se také vrací k případu údajného provokatéra. Článek na 2. straně se věnuje informování v Rudém právu. Autor se zamýšlí nad oznamováním Rudého práva o růstu členů KSČ. Článek má název „Budou vás volit také?“ Zpochybňuje tyto informace slovy „O pravdivost těch čísel si může každý myslit své.“ Dále píše o „nevítané, dotěrné a mnohdy i násilné návštěvě“ agitátorů KSČ a také zmiňuje, že tento způsob získávání lidí komunistům voliče nepřinese. „Komunistické vyděračství je takovým útiskem,“ píše dále v textu.¹³⁴

Komunistické politice se věnují hned dva nejrozsáhlejší texty na 1. straně z 5. února. První text „Nejde o komunisty, ale o prestiž vlády“ s podtitulem „Vláda je povinna ukázat veřejným zaměstnancům, že své sliby řádně plní“ se věnuje odsunutí úpravy zákona o platech státních zaměstnanců. Podle novináře se tak stalo „zásluhou komunistů“.¹³⁵ Komunisté hájí byrokratismus je titulek druhého článku. Jde o odpověď Rudého práva, která útočí na Československou stranu národně socialistickou.¹³⁶ Zajímavý je i malý text taktéž na první stránce s titulkem „Už to začíná“, který informuje o zkonfiskování vydání českobudějovického týdeníku strany národně socialistické Naše svoboda. Údajným důvodem bylo odmítnutí prozradit zdroj.¹³⁷

Také otvírák v následujícím vydání – 6. února 1948 informuje o komunistech: „Komunisté maří dohodu v Národní frontě“. Návrh odkladu voleb komentuje autor, který není podepsaný, takto: Z tohoto odkladu lze usuzovat, že komunistická strach a chce získat čas, aby mohla provést všechny předvolební manévry. (...) Z toho je patrné,

---

¹³³ kz. Komunista - imunista?. *Svobodné slovo* : Ústřední deník Československé strany národně socialistické. 3.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

¹³⁴ us. Budou nás volit také? *Svobodné slovo* : Ústřední deník Československé strany národně socialistické. 3.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

¹³⁵ oz. Nejde o komunisty, ale o prestiž vlády : Nejde o komunisty, ale o prestiž vlády. *Svobodné slovo* : Ústřední deník Československé strany národně socialistické. 5.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹³⁶ re. Komunisté hájí byrokratismus. *Svobodné slovo* : Ústřední deník Československé strany národně socialistické. 5.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹³⁷ jvl. Už to začíná. *Svobodné slovo* : Ústřední deník Československé strany národně socialistické. 5.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

že se komunistická strana skutečně svobodně projevené vůle voličstva obává.“ V dalším odstavci autor píše, že „strana národně socialistická ovšem nechce vejít na komunistickou taktiku“. Svobodné slovo si v pokračování na druhé straně všimá stavu v bezpečnostních službách a upozorňuje na metody, které jsou podle něj neslučitelné s demokratickým systémem.¹³⁸

Ostrou kritiku KSČ přineslo na titulní stránce Svobodné slovo i 8. února. V článku s titulkem „Kdo koná a kdo nekoná svou povinnost“ s podtitulem „Nová ukázka, co komunisté rozumějí slušným volebním bojem - Lži a obviňování mají zachránit KSČ“ se autor vrací k dementování informací v Rudém právu ministerstvem spravedlnosti. Celý prostřední sloupec druhé strany je věnován KSČ a jejím údajným předvolebním praktikám, podle kterých zastrašují občany a lžou jim. Jsou tu informace o tom, že národní podniky mají financovat volební kampaň KSČ, jediným zdrojem je článek v plzeňském Svobodném směru, který ale tyto informace pouze konstatuje, aniž by je o cokoli opřel. Místo oficiálních vyjádření zaujímá jeden ze tří odstavců vysvětlení celé situace z pohledu Svobodného slova.¹³⁹

O dva dny později uvádí Svobodné slovo na titulní stránce zprávu o fungování odnože národních socialistů v obci Nemrklov na Šternbersku, zpráva Svobodného slova však nese titulek „Jak mohutní KSČ“ a ironicky pojednává o přechodu předsedy místní organizace KSČ k národním socialistům.¹⁴⁰

V článku z 11. února „Defraudanti pod ochranou komunistů“ o aféře s potravinovými ústřížky, kdy se tiskly falešné potravinové lístky, používá autor obraty typu „lidé by se také rádi dověděli“, přináší také řešení „byla to politika komunistické strany, která dovolila těmto lidem úřadovat“ a později vysvětluje, že aktéry události přijímali komunisté, kteří nereagovali na návrh na propuštění.¹⁴¹

---

¹³⁸ Komunisté maří dohodu v Národní frontě. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 6.2.1948, roč. 4, s. 1-2. ISSN 0231-732X.

¹³⁹ re. Kdo koná a kdo nekoná svou povinnost : Nová ukázka, co komunisté rozumějí slušným volebním bojem - Lži a obviňování mají zachránit KSČ. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 8.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁴⁰ s. Jak mohutní KSČ. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 11.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁴¹ lc. Defraudanti pod ochranou komunistů. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 11.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

V pravém horním rohu titulní stránky z 15. února je vtip (v místě, kde běžně ve Svobodném slovu bývá zpravodajská fotografie) s názvem „Sen o 51 procentech“ s textem: Takhle si to představoval Václav Kopecký, když prozradil, že komunisté by si přáli Národní frontu po volbách ukázněnou a upevněnou. Na obrázku stojí ministr Kopecký a před ním jsou k židlím přivázáni tři ministři.¹⁴²

Na 1. straně vydání z 16. února rozebírá Svobodné slovo dar ministra Ďuriše zemědělci z Trutnovska ve výši 100 Kč. Podle autora poslal ministr zemědělci peníze na přilepšenou a průvodní dopis. Článek se jmenuje „Souvislost ministerstva zemědělství s KSČ“ a v úvodu druhého odstavce se autor ptá: „Jak to obdarovaný zemědělec udělá, aby zvelebil svoji živočišnou výrobu za sto Kč, to je opravdu ve hvězdách a v tom mu měl ministr Ďuriš poradit.“ Novinář dále popisuje, že v dopise se stokorunou byla výzva na příspěvní do volebního fondu komunistické strany. Autor to bere jako jasný důkaz propojení KSČ a ministerstva zemědělství.¹⁴³

Třetí strana z 18. února přináší článek s titulkem „Stále a stále noví členové“ začínající větou „V klidu a bez divoké propagandy rostou naše organizace.“ Článek srovnává nárůst členů národních socialistů a komunistů – v neprospěch KSČ. Vybírá však náhodné ukázky z malých měst, souhrnný počet se čtenář nedozví.¹⁴⁴

Svobodné noviny

Na titulní stránce z 1. února 1948 vyšel sloupek Ferdinanda Peroutky, v němž polemizuje nad komunistickou kritikou novin. Uvádí: „Přítomný boj o „Svobodné noviny“ znamená, že je zase obléhána jedna z bašt svobodného kritického projevu. (...) Což znamená, že znovu vzplanul boj za svobodu.“ Peroutka uvádí, že komunistická strana brání svobodě slova a že útočí na články ve Svobodných novinách a snaží se znemožnit vydávání novin v takové podobě, v jaké doposud vycházejí. Peroutka problém ohrožení svobody slova převádí na problém ohrožení svobody obecně. Dále v článku mluví o mobilizaci komunistické strany proti Svobodným novinám, bližší údaje

---

¹⁴² Sen o 51 procentech. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 15.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁴³ re. Souvislost ministerstva zemědělství s KSČ. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 16.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁴⁴ kv. Stále a stále noví členové. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 18.2.1948, roč. 4, s. 3. ISSN 0231-732X.

však neuvádí.¹⁴⁵

Na titulní stránce z 2. února vychází úvodník od Václava Jelínka „Co chce říci zemědělec“. V němž navazuje na odpověď poslance J. Tuly za KSČ, který se ohradil proti Jelínkově článku o nesmyslnosti dvouletých plánů v zemědělství.¹⁴⁶ Ve spodní části stránky vychází článek od agentury United Press „Sovětské stížnosti na USA“. Proti akcím létajících pevností na Dálném Východě. Sovětská nota Iránu.¹⁴⁷ Pod těmito informacemi je krátká zpráva agentury AFP o americké odpovědi.¹⁴⁸ Na druhé stránce je článek s titulkem „Státní tajemník dr. Clementis o situaci“. Závěrečný osmnáctiřádkový odstavec začíná slovy „Dr. Clementis shrnul pak naši zahraniční politiku“ a následuje několik složitých souvětí, v nichž se objevuje tvrzení „ČSR jde po boku SSSR. Slovanské národy si dovedly dát nový typ vlády a dovedou uvolnit všechny síly ke svému rozkvětu“. Není však jasné, zda jde stále o nepřímou citaci státního tajemníka, či autorův vlastní komentář.¹⁴⁹

V úvodníku z 8. února Ferdinand Peroutka otevřeně kritizuje KSČ: „Zatím se zdá, že komunistická strana by přijala jen takovou formu dorozumění, ve kterém by se jí všichni podřídili, ve kterém by všichni vyprázdnili své duše a přijali všechna její stanoviska. Zatím žádá buď bezvýhradné ano, nebo nic. Chce provádět svou politiku a neočekává od jiných více vzruchu, více pohyblivosti a námitek než od dřevěného sloupu.“ V článku, který zabral polovinu strany především kritizuje neschopnost komunistů komunikovat s ostatními stranami a ptá se na cíle této strany: „Zatím však všichni předpokládáme, že nás ještě nezahalilo toto mrazivé ovzduší holého boje o moc, v němž ovšem všechny argumenty ztrácejí cenu.“¹⁵⁰

---

¹⁴⁵ PEROUTKA, Ferdinand . Úvodník. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 1.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

¹⁴⁶ JELÍNEK, Václav . Co chce říci zemědělec. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 2.2. 1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

¹⁴⁷ United Press. Sovětské stížnosti na USA : Proti akcím létajících pevností na Dálném Východě. Sovětská nota Iránu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 2.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

¹⁴⁸ AFP. Bez názvu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 2.2.1948, roč. 4, 0, s. 1. ISSN 1802-6273.

¹⁴⁹ kb. Státní tajemník dr. Clementis o situaci. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 2.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

¹⁵⁰ PEROUTKA, Ferdinand. Úvodník. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 8.2.1948,

Na druhé straně je článek od J. L. Fischera „K diskuzi o Svobodné noviny“. V ní se zastává Ferdinanda Peroutky například slovy „věren neméně slavné tradici zahájené K. Havlíčkem Borovským, je jedním z mála statečných u nás mezi tolika nestatečnými“. Fischer se tak přiklání na Peroutkovu stranu v kritizování komunistického chování, které podle obou autorů ohrožuje svobodu.¹⁵¹

Na třetí straně vydání z 11. února je polemika „Poslání Svobodných novin“ od Fr. Trávníčka, který se v textu označuje za komunistu. Vrací se k úvodníku z 1. února a vytýká Peroutkovi vágnost, a to zejména v části, kde se hovoří o mobilizaci komunistů. Dále Peroutkovi oponuje kvůli vyjádření o obléhání bašty svobody, protože podle něj, pokud mohou noviny vycházet bez jakékoli změny, vyjadřuje to svobodu tisku. Text je dlouhý dvě stránky a navazuje na debatu v novinách o ohrožování svobody komunistickou politikou. Na rozdíl od J. L. Fischera Fr. Trávníček nepovažuje Peroutku za následníka K. H. Borovského, naopak jej obviňuje ze zbytečného víření problémů. I přes takto odlišné názory není text tak agresivní a neobsahuje tolik ironie jako články v ostatních novinách.¹⁵²

Na titulní straně z 15. února vyšel text s názvem „Prohlubujeme své přátelství se SSSR“. Redaktor v textu mimo jiné o užších vztazích ČSR a SSSR píše, že je to „logická a organická cesta vývoje“. Na jiném místě v textu píše: „Jde také o to, aby za naší pomoci zvítězily v celém světě zásady jež hájí SSSR v úsilí o trvalý mír, demokratický vývoj a o uspokojení zájmů slovanských národů.“¹⁵³ V článku na druhé straně „Spor o sjezd závodních rad“ rekapituluje autor plenární schůzi Krajské odborové rady v Olomouci, kde vystoupil Antonín Zápotocký. V podtitulku je výňatek: Věřím, že nedojde k boji.¹⁵⁴ V článku pod tímto textem s názvem „Komunisté! Skutečný parlament pracujících“, rozebírá autor články v denících Lidová demokracie, Právo lidu,

---

roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

¹⁵¹ FISCHER, Josef Ludvík. K diskuzi o Svobodné noviny. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 8.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

¹⁵² TRÁVNÍČEK, František. Poslání Svobodných novin. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 11.2.1948, roč. 4, s. 3-4. ISSN 1802-6273.

¹⁵³ j. Prohlubujeme své přátelství se SSSR. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 15.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

¹⁵⁴ čt. Spor o sjezd závodních rad : Věřím, že nedojde k boji. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 15.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

Mladá fronta, Svobodné slovo, Práce a Rudé právo, vybírá z nich nejvýraznější pasáže. Články se věnují názorům na vládnutí a jsou často velmi protichůdné v tom, kdo má stát v čele země.¹⁵⁵

Právo lidu

Druhá strana Práva lidu z 1. února 1948 přináší článek Jana Vaňka „Nejde o datum voleb“, ve kterém Vaněk uvažuje nad důvodem odkládání voleb a nad tvorbou ústavy. Píše: „Vnucuje se totiž představa, že mnozí činitelé mylně považují budoucí ústavu za něco, co zas až tolik nespěchá.“ Na jiném místě se objevuje: „Republika potřebuje nezbytně, aby do našeho života byl vnesen pocit jistoty a pevného vědomí, že doba dětských nemocí je za námi.“ „Lid nemá rád planá politická dohadování, která k ničemu nevedou. Souhlasí s politikou Národní fronty, viděl a stále ještě vidí v Národní frontě nástroj, který je s to, aby netápal, neodkládal věci, které odkladů nesnesou.“¹⁵⁶

Právo lidu přináší 2. února na titulní stránce článek „Kdo poškozujee velké revoluční dílo“, autor není podepsaný. Je zde rozebrána korespondence mezi komunistickým funkcionářem a ředitelem strojírenského závodu, taktéž komunistou. Autor píše: „Pan podnikový ředitel vsadil na komunistickou kartu a komunisté ho proto drží všemi způsoby.“ Právo lidu mělo tuto informaci získat od jiného komunisty, protože je „velkým nebezpečím pro revoluční dílo“. V textu není žádné další vyjádření.¹⁵⁷ V dolní polovině stránky je článek „Důrazně odmítáme pověsti o sloučení s komunisty“, který je záznamem projevu předsedy sociální demokracie Laušmana. Ten vyvrací pochybnosti o propojování politiky KSČ a sociální demokracie a naopak se proti komunistům vymezuje.¹⁵⁸

„Nejprve schválit ústavu – potom volby“, to je titulek článku na první straně z 5. února 1948, je to reportáž ze shromáždění sociální demokracie. Autor používá výrazy jako „sebedůvěra a nezměrné nadšení pro republiku“, „sál burácel nadšením“

---

¹⁵⁵ j. Komunisté! Skutečný parlament pracujících. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 15.2.1948, roč. 4, 0, s. 2. ISSN 1802-6273.

¹⁵⁶ VANĚK, Jan . Nejde o datum voleb. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 1.2.1948, roč. 51, s. 2. ISSN 0862-5905.

¹⁵⁷ NESG. Kdo poškozujee velké revoluční dílo. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 2.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

¹⁵⁸ NESG. Důrazně odmítáme pověsti o sloučení s komunisty. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 2.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

apod.¹⁵⁹

Středa 11. února přináší článek „Nátlak Julia Ďuriše na vládu – Ministr zemědělství chce popudit zemědělce proti státním i veřejným zaměstnancům“. Ministr měl kritizovat vládní nařízení v oblasti zemědělství. Právo lidu píše, že podle něj ministr předstírá pózu osvíceného státníka a pokouší se o nátlak na vládu, celou situaci označuje za předvolební agitační kousek komunistické strany, který nevyjde díky uvědomění naší veřejnosti.¹⁶⁰

Otvírák z 13. února se zabývá zemědělstvím, titulek zní „I v zemědělství náš návrh východiskem“. Článek rekapituluje přijetí zákona o zemědělské půdě, autor cituje dva sociální demokraty a jednoho lidovce, kteří vysvětlují, proč je návrh zákona od sociálních demokratů nelepší.¹⁶¹ Do textu je zalomen článek „Optimismus v Národní frontě“, který pojednává o její „pilné práci“.¹⁶²

Vydání z 18. února se věnuje předvolebnímu boji ve dvou článcích na titulní straně. V prvním článku „K prohlášení KSČ“ – Rozčilení není program píše autor o prohlášení, které obsahovalo obviňování tří dalších stran z politiky, která sleduje pouze vlastní zisk a nikoli budoucnost země. Poslední věta perexu zní: „Znovu pak v zastřené formě opakují se narážky na potřebu Národní fronty v nové formě.“ Poměry mezi stranami nazývá nervózní, sociální demokracie podle něj udělala vše, co bylo v jejích silách, aby zlepšila atmosféru, autor také jménem sociální demokracie odmítá pokusy ostatních stran, apod.¹⁶³ Do článku je zalomený text „Předvolební nervozita KSČ stoupá – Podvrženými dokumenty proti nám – Komunistická strana se učí od národních socialistů“. Autor se nepodepsal, uvádí, že se komunistická strana oprávněně obává výsledků demokratických voleb, a proto se její agitační aparát uchyluje k vymýšlení senzací, zprávy namířené proti sociální demokracii pokládá za zákeřné, KSČ podle něj

---

¹⁵⁹ vk. Nejprve schválit ústavu. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 5.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 1802-6273.

¹⁶⁰ NESG. Nátlak Julia Ďuriše na vládu – Ministr zemědělství chce popudit zemědělce proti státním i veřejným zaměstnancům. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 11.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

¹⁶¹ ks. I v zemědělství náš návrh východiskem. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 13.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

¹⁶² NESG. Optimismus v Národní frontě. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 13.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

¹⁶³ rd. K prohlášení KSČ – Rozčilení není program. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 18.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

na sociální demokraty soustavně útočí.¹⁶⁴

Lidová demokracie

Otvírák na titulní straně z 2. února roku 1948 nemá podepsaného autora. Titulek zní „Komu vyhovuje ústavní mezivládí? Nač ústavu, když se dá bez ní dělat vše, k čemu je jinak a jinde třeba ústavních zákonů?“ V textu se objevují konstatování jako: „Komunistická demokracie nerada bere na vědomí existenci jiných stran. (...) Ježto komunisté vědí, že cesta k uspořádání poměrů podle jejich obrazu není přes ústavu dosti schůdná.“ Komunistické výroky označuje autor za lapidární a KSČ za důvod zdržování přijetí ústavy.¹⁶⁵

Titulní stranu ze 4. února otvírá článek „Zas jen kouř z komunistické kampaně“. Pod článkem opět není uveden autor, text obviňuje komunisty, že ze „stranicko-prestižních“ důvodů odmítli dovážení amerického léku a tím zapříčinili smrt mladého muže.¹⁶⁶

Na první straně z 5. února jsou dva texty věnující se KSČ. Navíc v úvodníku, který konkrétní strany nezmiňuje, píše Bedřich Bobek o nutnosti přijít k volbám a předvolebním boji mezi stranami.¹⁶⁷ Hlavní článek má název „V těchto volbách půjde o všechno“, nadtitulek: „Mohutná manifestace lidové strany v Lucerně“ a podtitulek: „Úporný pokus komunistických bojůvek o rozbití schůze“. Lidovce, kteří se akce zúčastnili, označuje autor jako „zástupy demokratického lidu“, oponenty jako „úderné hloučky protidemokratických výrostků, kteří (...) spustili většinou neartikulované a často i nečeské výkřiky“, podle autora měli „upocený zjev – často si ponechali i klobouky na hlavách“ a „nesmyslně povykovali“, novinář píše, že je sál nejprve považoval za opilce, pak je označil za individua, kteří provolávali slávu Zápotockému a

---

¹⁶⁴ NESG. Předvolební nervozita KSČ stoupá – Podvrženými dokumenty proti nám – Komunistický strana se učí od národních socialistů. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 18.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

¹⁶⁵ NESG. Komu vyhovuje ústavní mezivládí? Nač ústavu, když se dá bez ní dělat vše, k čemu je jinak a jinde třeba ústavních zákonů? *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 2.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

¹⁶⁶ NESG. Zas jen kouř z komunistické kampaně *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 2.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

¹⁶⁷ BOBEK, Bedřich . Úvodník. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 5.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

Nejedlému. V další části jsou nazváni žoldnéry a KSČ je obviňována ze štvání.¹⁶⁸ Pravý sloupec patří článku „Policejní postup KSČ proti lidové straně“. V textu je KSČ obviňována, že dala pokyn ke sledování tajemníků lidové strany a k pokusu je odstranit z funkce.¹⁶⁹ Na druhé straně je článek Lidové demokracie „Komunisté zneužívají SSSR“ ke svým účelům s podtitulkem: „Uzavírá smlouvy se SSSR strana komunistická nebo republika?“ Text se věnuje projednávání smlouvy se Sovětským svazem a přepisuje několik reakcí poslanců. Komunistického poslance Davida obviňuje, že „zneužil řečnickou tribunu, aby vynášel svou stranu jako nejlepšího a nepoctivějšího přítele SSSR a aby hrubě napadl předsedu zahraničního výboru poslance dr. Ducháčka“.¹⁷⁰

Úvodní článek na titulní straně ze 7. února se vrací k předvolební agitaci lidovců v Lucerně, a to textem „Komunisté hájí výtržníky z Lucerny“ s podtitulkem: „Rozbíječi schůzí jsou prý mírumilovnými občany. - Dojemná shoda marxistů v ubíjení soukromého podnikání“. Text se týká výtržností na schůzi lidovců, kde proti programu vystoupili komunisté. Proti tomu se ozvala KSČ, která kritizovala Lidovou demokracii za přehánění. Tento článek je odpovědí. Komunisty přítomné na jednání označuje článek za potrefené husy.¹⁷¹

Tématu narušené schůze se věnuje i krátký článek z 8. února: „Stovky nových přihlášek do lidové strany v Praze. Výsledek rozbíječského pokusu komunistů na schůzi v Lucerně“. Lidová demokracie označuje narušení za předvolební provokaci komunistů, pokus o teror a ohrožení svobody. Pravý sloupec se věnuje předvolebním útokům KSČ. Článek se vrací k oběžníku KSČ, který údajně nařídil sledovat a odstranit z funkcí lidovecké tajemníky. Komunistům přičítá pokus o odejmutí svobody a zavedení do

---

¹⁶⁸ rld. Mohutná manifestace lidové strany v Lucerně : Úporný pokus komunistických bojůvek o rozbití schůze. V těchto volbách půjde o všechno. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 5.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

¹⁶⁹ NESG. Mohutná manifestace lidové strany v Lucerně : Úporný pokus komunistických bojůvek o rozbití schůze. Policejní postup KSČ proti lidové straně. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 5.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

¹⁷⁰ NESG. Komunisté zneužívají SSSR ke svým účelům. Uzavírá smlouvy se SSSR strana komunistická nebo republika? *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 5.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0323-1143.

¹⁷¹ NESG. Komunisté hájí výtržníky z Lucerny : Rozbíječi schůzí jsou prý mírumilovnými občany. - Dojemná shoda marxistů v ubíjení soukromého podnikání. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 7.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

totalitního režimu.¹⁷²

Na druhé straně z 15. února jsou dva články věnující se komunistům. První přináší zprávu agentury Associated Press s názvem „Socialista Attlee o komunismu“. Zpráva pojednává o vystoupení ministerského předsedy Attleeho na univerzitě v Oxfordu, kdy komunismus v Rusku přirovnal k carismu v jiné formě.¹⁷³ Pod tímto článkem je text „Péče o živnostníky až dojemná – Pravda o předvolební rezoluci KSČ o živnostenské dani“. Ta žádala zavedení živnostenské daně ještě před volbami. Pod článkem není podepsaný autor. Text rekapituluje průběh schůze živnostensko-obchodního výboru Národního shromáždění. Píše se zde: „Tato rezoluce byla pak přijata všemi hlasy, jakožto nejlépe vyhovující návrh. Rezoluce navržená původně komunisty byla stylizována jen s ohledem na využití v tisku, což je dokladem až dojemné péče komunistů o živnostníky. (...) Tolik je třeba říci v zájmu pravdy, když komunisté pod licoměrnou záminkou, že jde o vážnost parlamentu, využívají i tiskových chyb, jen aby se otřeli o naše zástupce ve sněmovně.“¹⁷⁴

V pravém sloupci v dolní polovině první stránky ze 17. února vychází článek „Konfiskovat, zestátnit, dále dělit...!“ Autor není podepsaný. Podtitulek zní: Generální útok komunistů proti zbytkům soukromého podnikání. První věty článku začínají slovy Komunistům nestačí... Celý text se týká článku Rudého práva, které vystoupilo proti velkoobchodníkům. Druhá polovina článku kritizuje komunistickou politiku, která je údajně populistická a má za cíl ovládnutí moci ve státě, cituje se zde ministr zahraničního obchodu Hubert Ripka, který zastává stejný názor jako autor článku.¹⁷⁵

Shrnutí tématu: Všechny noviny se ostře vyhraňují vůči politice KSČ. Společnými tématy jsou útok na svobodu, útlak občanů, obcházení systému. Každé

---

¹⁷² rld. Stovky nových přihlášek do lidové strany v Praze. Výsledek rozbíječského pokusu komunistů na schůzi v Lucerně. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 8.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

¹⁷³ Associated Press. Socialista Attlee o komunismu. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 15.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

¹⁷⁴ NESG. Péče o živnostníky až dojemná – Pravda o předvolební rezoluci KSČ o živnostenské dani. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 15.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

¹⁷⁵ NESG. Konfiskovat, zestátnit, dále dělit...! : Generální útok komunistů proti zbytkům soukromého podnikání. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 17.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143

periodikum má však svůj vlastní přístup k těmto problémům. Svobodné slovo volí ironii, k čemuž se často uchyluje i Právo lidu. Svobodné slovo obviňuje komunisty z vyvolávání strachu, mnohdy je však v článcích zesměšňuje. Právo lidu velmi často staví do článků soubor sociální demokracie a komunistů ve volbách, několikrát uvádí, že KSČ nemá takovou sílu, jakou prezentuje. Soustředí se také na dílčí úspěch sociálně demokratických politiků a porážku komunistických představitelů. Pro Svobodné noviny je velmi důležité téma svobody projevu, kterou KSČ podle novin porušuje. Píší hodně o snaze komunistů podřídit si veřejné dění. Lidová demokracie se věnuje na pronásledování lidovců komunisty, důležitým tématem je útočení KSČ na politická uskupení v okolí. Zajímavé je, že všechny noviny se pozitivně vyjadřují o SSSR, ten je spojován s mírem a s budovacím úsilím.

4.1.2 TÉMA: NARŮSTAJÍCÍ KRIZE, SPORY OHLEDNĚ ÚRO A SNB

Svobodné slovo

Níže na první straně v článku z 6. února 1948 „Půl miliardy rozvrátí republiku?“ píše Svobodné slovo o jednání rady odborů. Předseda ÚRO Antonín Zápotocký podle autora „vypráví pohádky“, které „ochotně tiskne Práce“, ale tyto pohádky bude „oprávněný smích“.¹⁷⁶

„Komunisté v ÚRO proti vládě“ je otvírák vydání z 12. února 1945. První věta článku zní: „Komunisté v ÚRO pokračují ve svém pokrytectví“. Jedná se o kritiku komunistických funkcionářů v Ústřední radě odborů, kteří údajně sledují pouze ovládnutí organizace a nikoliv všeobecný prospěch. Druhý odstavec začíná slovy „Prohlašují, že prý...“ Argumenty komunistů vylučuje Slovo jako „vyloženou nepravdu“, tato slova jsou navíc graficky zvýrazněna. Text také upozorňuje, že komunisté chtějí „rozsévat vítr“.¹⁷⁷

V čísle z 13. února se redaktor vrací k údajnému agentu-provokatérovi. Z textu vyplývá, že případ V. Horčice měl být provokací státní bezpečnosti. Slovo rekapituluje sled událostí a přináší vyjádření národně socialistického poslance Krajiny, který se

---

¹⁷⁶ oz. Půl miliardy rozvrátí republiku?. *Svobodné slovo* : Ústřední deník Československé strany národně socialistické. 6.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁷⁷ oz. Komunisté v ÚRO. *Svobodné slovo* : Ústřední deník Československé strany národně socialistické. 12.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

zamýšlí nad situací v bezpečnostních složkách.¹⁷⁸ Obdobným tématem se zabývá článek „Stranický útlak musí přestat“ o vydávání oficiálního prohlášení národně socialistickou stranou, které kritizuje postup KSČ v rámci státní bezpečnosti.¹⁷⁹ Na straně 2 je třetí článek zabývající se státní bezpečností. Článek „Ochranu poctivým příslušníkům SNB“ vypovídá o závěrech schůze bezpečnostního výboru, který vyjádřil nespokojenost se stavem v SNB. Informuje také o rezoluci, která byla sice schválena, ale ne jednohlasně – proti byli členové KSČ, aby se až do vyšetření celé situace zastavila personální výměna příslušníků SNB.¹⁸⁰

Titulní strana Svobodného slova z 14. února přináší výzvu: „Varujeme před zneužitím odborového hnutí“. Redaktor přináší spolu se stručným zhodnocením prohlášení předsednictva čs. Strany národně socialistické, ve kterém vyzývá své voliče, aby nevystupovali z ROH, přestože jsou nespokojeni, a zároveň varuje komunistické funkcionáře, aby nezneužívali situaci ve prospěch předvolební agitace.¹⁸¹

Na text o V. Hořčicovi navazuje článek „Pozor, aby republika neutrpěla újmy“ z 15. února. Uvádí, že „Krajina se zabýval soustavnou snahou učinit ze SNB podřízený nástroj své strany.“ V části projevu je upozorňováno na další případy zneužití pravomoci.¹⁸² Situaci v odborech se věnuje článek na 2. straně První důsledky postupu ÚRO. Autor oz upozorňuje na vysoké příspěvky organizaci, které údajně zaměstnanci odmítají platit. Základem článku jsou výňatky z dopisů čtenářů. Z této situace obviňuje komunistické politiky v Ústřední radě odborů.¹⁸³

Celá první strana vydání ze dne 18. února odráží vládní krizi. V otvíráku „Pravda o sjezdu závodních rad“ obviňuje redaktor KSČ, že usnesení ze sjezdu delegátů

---

¹⁷⁸ rp. Provokace státní bezpečnosti. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národněRP. socialistické.* 13.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁷⁹ ns. Stranický útlak musí přestat. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické.* 13.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁸⁰ jk. Ochranu poctivým příslušníkům SNB. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické.* 13.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

¹⁸¹ ns. Varujeme před zneužitím odborového hnutí.. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické.* 14.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁸² rp. Pozor, aby republika neutrpěla újmy . *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické.* 15.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁸³ oz. První důsledky postupu ÚRO. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické.* 15.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

závodních rad odborových skupin ROH už je dopředu připravené. Redakce přináší informace ze schůze komunistů z 8. února, kde se měli delegáti shodnout na 7 krocích vedoucích ke znárodnění průmyslových závodů majících více jak 50. zaměstnanců. Z textu není jasné, odkud tyto informace pochází.¹⁸⁴ Vyhrocování sporu o národní bezpečnost je věnován druhý sloupec novin s titulkem „Nečekaně přerušená schůze vlády“. Autor uvádí, že „vznikla vážná situace, kterou nelze nijak podceňovat“. Tato věta je graficky zvýrazněna. Na stránce chybí jinak běžná fotografie, text vyznívá velmi naléhavě. Opakuje se zde informace, že jde o bezpečnost občanů.¹⁸⁵

„Pro parlamentní demokracii“ je titulek otvíráku z 19. února. „V podtitulu nese text: Varujeme před zneužitím odborů a zemědělců pro komunistickou akci, odmítáme komunisování bezpečnostní služby, výmysly o úřednické vládě“. Článek je rozdělen do osmi bodů a působí jako manifest. V textu se mluví o „komunistickém teroru“, který páchá „křivdy“, obviňuje stranu z „úmyslu zločinného a tehdy hrubého utržení na cti“. Text se zabývá útoky KSČ na svobodu a pozastavuje se nad postupným ubírání ovládnutí veřejné sféry, a to zejména v oblasti Státní bezpečnosti a pokusů ovládnutí ÚRO.¹⁸⁶

Svobodné noviny

Uprostřed pravého sloupce na druhé straně vydání z 13. února je článek „O nestrannou bezpečnost“. V podtitulku stojí: Bezpečnostní výbor zasahuje. Redaktor popisuje jednání na půdě parlamentu, používá vyjádření jako „zápas o nestrannou bezpečnost“, „vzrušená schůze“, v textu se objevuje delší citace sociálně demokratického poslance Kubáta a pověřence vnitra Ferjenčíka.¹⁸⁷ Pod tímto textem je článek „Porady bezpečnostních referentů“, kde autor cituje z projevu ministra vnitra

---

¹⁸⁴ re. Pravda o sjezdu závodních rad. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 18.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁸⁵ re. Nečekaně přerušená schůze vlády. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 18.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁸⁶ SN. Pro parlamentní demokracii : Varujeme před zneužitím odborů a zemědělců pro komunistickou akci, odmítáme komunisování bezpečnostní služby, výmysly o úřednické vládě. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 19.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

¹⁸⁷ g. O nestrannou bezpečnost. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 13.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

Václava Noska.¹⁸⁸

„Kritický vývoj vnitropolitické situace?“ Takový je titulěk na druhé straně vydání z 18. února. Text informuje o neshodě ve vládě „týkající se osobních věcí v resortu ministra vnitra“, blíž důvod nerozvádí. Pod krátkým úvodním textem je uvedena oficiální vládní zpráva a poté vyjádření KSČ a sociálních demokratů. Komunisté odmítají obvinění z pokusů o zneužití Státní bezpečnosti. Ke komunistickému vyjádření dodává autor, že z něj jasně vyplývá, že krize má předvolební povahu. Post KSČ označil za zvláštní „nehledíce na závazky z usnesení Národní fronty“. Zprávu označuje místy za nesrozumitelnou. Vyjádření sociální demokracie redaktor nijak nekomentuje.¹⁸⁹

Krizi se věnuje skoro celá třetí strana vydání z 19. února. Zastřešující titulěk zní: „Vnitropolitická krize se vyostřila“. Autor se pozastavuje nad prohlášením jednotlivých stran, pod komunistickým vyjádřením připomíná, že KSČ „volá pracující lid všech stran do střehu“, sociálně demokratické prohlášení označuje jako smířlivé. Stanovisko národních socialistů je podle něj naprosto kategorické. Pod texty je oficiální stanovisko ze schůze sociální demokracie a národních socialistů. Poté je zde několik zpráv z projevů a informace o přerušení práce ve Zlíně a rezoluce zaměstnanců Titových závodů.¹⁹⁰

Právo lidu

Otvírák ze 7. února přináší titulěk „Stojíme na rozcestí: Buď spolupráce v Národní frontě – nebo nenávistný a bezohledný boj se všemi neblahými následky“. Jedná se o záznam veřejného vystoupení náměstka předsedy vlády F. Rymeše. Autor v perexu píše o ovzduší vzájemné důvěry, zmiňuje se také o snaze sociální demokracie vytvořit dohodu tří stran, která by podle něj nutně vytvořila předpoklady pro dohodu celé Národní fronty.¹⁹¹

---

¹⁸⁸ čt. Porady bezpečnostních referentů. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 13.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

¹⁸⁹ g. Kritický vývoj vnitropolitické situace?. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 18.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

¹⁹⁰ g. Vnitropolitická krize se vyostřila. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 19.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

¹⁹¹ NESG. Tojíme na rozcestí: Buď spolupráce v Národní frontě – nebo nenávistný a bezohledný boj se všemi neblahými následky. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 7.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

Na druhé stránce z 13. února je text „Proti špiclování a pro skutečnou národní bezpečnost“. Autor komentuje spor o národní bezpečnost z pozice kritika, používá obraty jako „je proto zarážející“, systém bezpečnostních složek označuje za kopírování gestapáckých metod.¹⁹²

Titulní strana z neděle 15. února 1948 varuje před stranicko-politickým zneužíváním odborového hnutí. Titulek hlásá: „Proti podlamování důvěry v hospodářský vývoj“. Redaktor se pod text nepodepsal, v polovině textu píše: „Způsob, jakým dochází k vybírání delegátů, opravňuje k domněnce, že je určován snahou, aby skutečné mínění všech pracujících se nemohlo na tomto sjezdu opravdově projevit“. Podle autora pravé důvody sjezdu ROH nebyly sděleny. V závěru článku jménem sociální demokracie několikrát důrazně varuje před politickým zneužíváním ROH.¹⁹³

Část titulní strany Práva lidu ze 17. února se věnuje deníku Práce. Titulek zní: „Práce ve službách reakce – Komu slouží list jednotných odborů? Vymýšlí si zprávy, uvádí v omyl veřejné mínění“. Její nedělní vydání má být důkazem, na jak šikmé ploše se ocitla, píše novinář. Provedla podle něj čin v československé žurnalistice nevidaný – zpráva, kterou uveřejnila o schůzi představenstva československé sociální demokracie je údajně vylhaná. „Je to smutný pohled na konce, ke kterým Práci dovedli komunisté v její redakci.“¹⁹⁴

Otvírák z 19. února má titulek „Vládní krize se prohlubuje – Předsednictvo vlády se nesešlo – Národní frontu nutno zachovat jako základnu politické soustavy“. Podle něj bude zapotřebí velké námahy, aby se situace uklidnila, otázku ústavy pokládá za politováníhodnou, vyslovuje také podiv nad neobjektivním informováním deníku Práce o dění ve vládě.¹⁹⁵ Do textu je vnořen článek „Politické poměry nelze řešit násilně“, který tlumočí „důrazné varování“ B. Laušmana před zneužitím sjezdu

---

¹⁹² jib. Proti špiclování a pro skutečnou národní bezpečnost. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 13.2.1948, roč. 51, s. 2. ISSN 0862-5905.

¹⁹³ NESG. Proti podlamování důvěry v hospodářský vývoj. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 15.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

¹⁹⁴ i. Práce ve službách reakce – Komu slouží list jednotných odborů?. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 17.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

¹⁹⁵ ks. Vládní krize se prohlubuje – Předsednictvo vlády se nesešlo – Národní frontu nutno zachovat jako základnu politické soustavy. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 19.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

zástupců závodních rad.¹⁹⁶ V článku „Závodní rady místo Národní fronty“ s podtitulkem „Pražští komunisté mají v neděli povinnou pohotovost“ kritizuje přístup komunistů k sjezdu zástupců závodních rad, tvrdí, že drtivá většina je členy KSČ a že funkcionáři jsou předem voláni na krajské sekretariáty, kde dostávají předem připravené rezoluce. Na závěr článku dodává: „Kromě toho bylo zachyceno telefonické hlášení, že na neděli je vyhlášena pohotovost závazná pro všechny pražské členy KSČ.“¹⁹⁷

Lidová demokracie

Problém SNB se objevuje na stránkách Lidové demokracie 13. února 1948. A to v článku od s nadtitulkem „Zjevy, které pobuřují veřejnost“ a titulkem „SNB služkou sekretariátu KSČ“. Autor předkládá popis schůze bezpečnostního výboru. V perexu uvádí témata, která byla nastolena: Všechna vedoucí místa obsazují komunisté, agitaci vyšších důstojníků pro KSČ, pokyny generálního tajemníka KSČ, jak likvidovat funkcionáře ČSL, „důvěrný“ výnos zemského velitelství SNB v Brně o kontrole veřejných schůzí, proti překládání nekomunistů. V textu se objevuje několik citací, avšak jejich autory jsou pouze lidovečtí poslanci.¹⁹⁸ Zpráva na druhé straně s názvem „I pro ministra zemědělství platí zákony“ se zase věnuje schůzi zemědělského výboru, perex zní následovně: Zemědělský výbor ÚSN žádá vládu, aby akce ministra zemědělství, pokud nejsou v souladu se zákony, byly odvolány. Článek se týká sporu o výměru půdy.¹⁹⁹

Otvírák titulní strany z 18. února nese název „Bezpečnost občanů vážně ohrožena“ s nadtitulkem „Komunistická strana žene vládu do krize“ a podtitulky „Komunisté chtějí rozbít před volbami Národní frontu, vytvořit totalitní frontu novou a vyřadit parlament – Národní bezpečnost má být zkomunizována“. Autor, který zde není uveden, píše, že na komunistech je už delší dobu vidět, že chtějí nastolit nový systém, KSČ má podle něj taktiku, kterou chce uspíšit přijetí ústavy ještě do voleb. Autor se

---

¹⁹⁶ rd. Politické poměry nelze řešit násilně. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 19.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

¹⁹⁷ rd. Závodní rady místo Národní fronty : Pražští komunisté mají v neděli povinnou pohotovost. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 19.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

¹⁹⁸ vz. Zjevy, které pobuřují veřejnost : SNB služkou sekretariátu KSČ. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 13.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

¹⁹⁹ kh. I pro ministra zemědělství platí zákony. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 13.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

také vrací k problému s SNB.²⁰⁰ Druhý největší článek na stránce má titul „Pět miliard dali státu soukromí podnikatelé“ s nadtitulem „Co vydělaly státu národní podniky“. Text, u kterého není uveden autor, začíná větou Jako na pouti u sv. Matěje vykřikuje Rudé právo. Článek se vrací k otázce soukromého podnikání a vyvrací tvrzení Rudého práva, u uvedených informací však není jejich zdroj.²⁰¹

Shrnutí tématu: Styl článků se s tématy SNB a ÚRO znatelně vyostřuje. Noviny hovoří o útlaku a zneužívání pravomocí. Svobodné slovo nejprve pokračuje v ironickém tónu textů, později se ale v článcích objevují varování a také formy manifestů. Svobodné noviny od začátku píšou o tématech velmi vážně a nijak nepodceňují jejich podstatu. Právo lidu varuje své čtenáře před možným nebezpečím velmi brzy, avšak je to skrze projevy politiků, nikoli samostatné články. Později však hovoří i o „gestapáckých metodách“. Lidová demokracie varuje před porušováním zákonů a obcházení systému, který staví vládu před krizi. Všechny noviny později varují před nebezpečím, před kterým stát stojí.

4.2 OBDOBÍ 20. - 29. ÚNORA 1948

4.2.1 TÉMA: KRITIKA VÝVOJE UDÁLOSTÍ

Svobodné slovo

Na titulní straně z 20. února je velký nápis odlišným fontem, než jsou ostatní titulky: „Nepřipustíme policejní režim!“ Autor rekapituluje všechny politicky důležité události poslední doby. Píše, že „zástupci Čs. strany národně socialistické vedou boj o očistu v našem bezpečnostním aparátu již dva roky. Článek často připomíná národní bezpečnost. Seskupení textů pod tímto tématem opět vypadá jako manifest.²⁰² Obzvláště patrné je to v článku „Voláme všechny politické strany a všechny slušné lidi“, kde autor upozorňuje, že je potřeba, aby mobilizovali síly všichni slušní lidé včetně těch z

---

²⁰⁰ NESG. Komunistická strana žene vládu do krize : Bezpečnost občanů vážně ohrožena. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 18.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁰¹ NESG. Co vydělaly státu národní podniky : Pět miliard dali státu soukromí podnikatelé. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 18.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁰² re. Nepřipustíme policejní režim! *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 20.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

KSČ.²⁰³ Pod tímto textem je článek „Co vytýkáme politice a praxi ministerstva vnitra“, kde jsou vyjmenované tři „zjištěné závady“, v mezititulku stojí „Komunistické panství v SNB“, kde je uvedeno, že šest sedmin příslušníků SNB je členy KSČ, zdroj informace není uveden.²⁰⁴ Další text se věnuje metodám SNB, které označuje za závadné, konkrétně se zde uvádí „používání nejhroznějších nepřátel českého národa – gestapáků – k špinění a obviňování českých lidí.“²⁰⁵ Skoro tři čtvrtě druhé strany se věnuje stejnému tématu, provází ho článek s titulkem „Lid musí zůstat jediným zdrojem moci“.²⁰⁶

Prakticky celá titulní strana z 21. února se věnuje aktuální politické krizi a demisi tří ministrů. Největší titulek – opět zdůrazněný jiným fontem a dokonce i podtržený – nese název „Za demokracii a bezpečnost státu“. Text je plný grafického zdůraznění a expresivních obrátů, předposlední odstavec končí slovy: „v těchto věcech nemůžeme dělat kompromisy, neboť mezi Metternichem a Havlíčkem se kompromisy dělat nedají“. Stavba věty ukazuje důraz na odmítnutí situace. V textu dále stojí, že v sázce jsou nejdražší statky národa. Dále se zdůrazňuje boj za demokracii.²⁰⁷ Levý sloupec je věnován prohlášení národně socialistického předsednictva „Odpovědnost nesou komunisté“.²⁰⁸ Obviňování pokračuje i v textu „Kdo začal s úřednickou vládou“, kde se redaktor rekapituluje politické události od konce roku 1947.²⁰⁹ Druhá strana vydání se z části věnuje demisím, a to ve dvou článcích.

Vydání z 22. února je otevíráno titulkem „Parlamentní vláda byla a bude“. Z

---

²⁰³ NESG. Voláme všechny politické strany a všechny slušné lidi. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 20.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁰⁴ NESG. Co vytýkáme politice a praxi ministerstva vnitra. Komunistické panství v SNB. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 20.2.1948, roč. 4, s. 1-2. ISSN 0231-732X.

²⁰⁵ NESG. Co vytýkáme politice a praxi ministerstva vnitra. Metody SNB. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 20.2.1948, roč. 4, s. 1-2. ISSN 0231-732X.

²⁰⁶ NESG. Lid musí zůstat jediným zdrojem moci. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 20.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

²⁰⁷ NESG. Za demokracii a bezpečnost státu. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 21.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁰⁸ NESG. Odpovědnost nesou komunisté. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 21.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁰⁹ rp. Kdo začal s úřednickou vládou. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 21.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

velké části jde o uveřejnění dopisu Edvarda Beneše, který přijal demisi ministrů.²¹⁰ V tomto textu je zalomený článek „Naše odpověď Gottwaldovi – Pokus zvrátit parlamentní vládu bude odražen“. Ten v podtitulku uvádí, že přináší pravdu o vládní krizi a také to, co Gottwald zamlčel. V devíti bodech vyvrací komunistické argumenty, které zazněly na demonstraci na Staroměstském náměstí. Věty často začínají slovy „je správné, je holý nesmysl, Gottwald tvrdí, Gottwald prohlašuje, Gottwald volá, atd.“²¹¹ V pravém sloupci je text „Občané, nedejte se oklamat!“ od stejného autora, začínající slovy „V těchto chvílích je především třeba upozornit na to, že komunistická strana rozvine největší zamlžovací politický manévr, jaký se kdy v naší politické historii odehrál.“²¹² V levém dolním rohu je článek „Věvec vítězství Rudé armády“ od V. Loudy, který pojednává o její třicetileté historii Rudé armády a výročí jejího vzniku. Mimo jiné zde označuje Stalina jako geniálního vůdce, za nímž následuje výčet generálů.²¹³ Vládní krizi se věnuje celá druhá strana včetně přehledu sobotních událostí – který doplňuje program představitelů národních socialistů. Autor začíná text sugestivně: „Ráno zastavily továrny v Praze a v jiných městech práci. Začíná den, ve kterém komunistická agitace bude stát republiku miliony pracovních hodin.“ Následuje expresivní popis průvodů po Praze a následné demonstrace.²¹⁴ V pravém sloupci je výběr telegramů prezidentu Benešovi. Na třetí straně se nachází krátké upozornění pro čtenáře, že komunisté vytiskli tisk, který vypadá jako Svobodné slovo. Demonstracím se věnují další články.

Na titulní straně z 24. února je provolání „Všem národním socialistům“ – bez autora. Text začíná slovy: „Předsednictvo čs. Strany národně socialistické obrací se ke všem svým funkcionářům, členům stoupencům s naléhavou výzvou, aby zachovali ke všem událostem naprostý klid a sebevědomou pevnost.“ Text shrnuje základní usnesení předsednictva strany, situaci nazývá vážnou, uvádí také informace o domovní prohlídce

---

²¹⁰ č. Parlamentní vláda byla a bude. *Lidová demokracie : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 22.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²¹¹ re. Naše odpověď Gottwaldovi – Pokus zvrátit parlamentní vládu bude odražen. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 22.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²¹² re. Občané, nedejte se oklamat! *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 22.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²¹³ LOUDA, V. Věvec vítězství Rudé armády. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 22.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²¹⁴ rs. Vládní krise. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 22.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

v ústředním sekretariátu, kde byly zabaveny materiály. Na tomto místě je uvedeno: „Představitelé strany se proti tomuto postupu rozhodně ohradili.“²¹⁵ Do tohoto článku je zalomen jiný s nadtitulkem „Výzva presidenta republiky“ a titulkem „Národní fronta se musí dohodnout“. Autor píše, že „Beneš neochvějně trvá na celé dosavadní politice, vyznačené důslednou věrností zásadám demokracie.“²¹⁶ Pod tímto článkem je text „Československo-sovětské věrné přátelství“ s podtitulkem „Velká manifestace slovanské družby v Národním divadle“.²¹⁷ Na druhé straně je článek „Naši ministři u presidenta republiky“,²¹⁸ pod ním je článek „Jde o socialismus a lidská práva“ o projevu Petra Zenkla na Moravě, ve kterém upozornil na akční výbory a říká: „Budou volby a ve volební agitaci nastane teror, jakého jsme ještě nebyli svědky.“²¹⁹ Následuje článek od „Studenti manifestují za demokracii“, podle nějž vyšel do ulic Prahy „mohutný průvod asi 9000 lidí“. Studenti protestovali proti vývoji politické situace, průvod dorazil až k Pražskému hradu, kde prezident přijal pětičlennou delegaci. Autor tlumočí i prosbu, aby prezident zachoval demokracii.²²⁰ I čtvrtá strana se tentokrát věnuje politickým událostem, a to v textu „Nedovolíme rozvrátit demokracii“ s výňatky projevu ministra H. Ripky.²²¹ Vedle jsou uvedeny krátké texty „Teror v rozhlasu“ a „Omezení cest do ciziny“. Podle Svobodného slova „Vedení rozhlasu ukázalo svou pravou tvář.“ Noviny kritizují vývoj v rozhlasu a upozorňují, že ve vedení jsou dosazení komunisté, kteří se pokouší ovládat informování o událostech.²²² Článek o zavedení

---

²¹⁵ NESG. Všem národním socialistům. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²¹⁶ č. Výzva presidenta republiky : Národní fronta se musí dohodnout. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²¹⁷ jk. Velká manifestace slovanské družby v Národním divadle. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²¹⁸ rp. Naši ministři u presidenta republiky. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

²¹⁹ NESG. Jde o socialismus a lidská práva. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

²²⁰ jš. Studenti manifestují za demokracii. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

²²¹ NESG. Nedovolíme rozvrátit demokracii. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 4. ISSN 0231-732X.

²²² re. Teror v rozhlasu. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 4. ISSN 0231-732X.

výjezdních doložek je napsán naprosto věcně a informativně.²²³

Svobodné noviny

V den 20. února se zprávy ve Svobodných novinách o stavu vládní krize přesunují na titulní stranu. Otvírák má název „Jak rozhodne vláda?“ A podtitulek „Vyhraněný postoj stran se nezměnil“. Autor připomíná nejdůležitější problémy vlády, informuje o přijetí K. Gottwalda u Edvarda Beneše a znovu předkládá stanovisko sociální demokracie. Popisuje také projevy ministrů Ripky a Drtiny, zvláště uvedl slova ministra Drtiny o boji za svobodu.²²⁴

Sobota 21. února přináší na titulní stránce pouze informace o vládní krizi. Úvodník je nazván „Zastavte palbu“, napsal ho Jaroslav P. Blažek. Začíná slovy: „Už to začalo! Už jsme ve volebním souboji, ukazují se náznaky nastávající volební rvačky.“ V článku se obrací na politiky a připomíná válečné události. Text je expresivní, žádá politiky „ve jménu těch, kteří mají bdít nad vašimi dětmi, (...) ve jménu otců a matek dospívajících hochů a dívek, kteří s úzkostí sledují, jak na útlé duše jejich dětí zhoubně působí jed pomluvy a špína hany“, aby bojovali „zbraněmi čestnými“.²²⁵ Otvírák nese název „Ministři tří stran podali demisi“. S podtitulkem „Prezident republiky ji nepřijal – Bude svolána Národní fronta?“ Autor se nad situací hned v perexu (který jinak není běžný) zamýšlí: „Je známo, že lze snáze odstoupit od politické moci, než se k ní zase vrátit. (...) Je těžko posoudit, jako pracovní možnosti stran ve vládě byly, ale z politického hlediska je vždycky riskantní se jich vzdávat.“ Na místo obvyklého popisu situace následuje reportáž ze schůze.²²⁶ Pod hlavním textem je článek „Jak odůvodnili národně socialističtí ministři demisi“, kde je uveřejněn dopis prezidentovi.²²⁷ Na podvalu jsou stručně a věcně otištěna prohlášení a usnesení jednotlivých stran. Na druhé

---

²²³ NESG. Omezení cest do ciziny. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 4. ISSN 0231-732X.

²²⁴ g. Otvírák má název jak rozhodne vláda? : Vyhraněný postoj stran se nezměnil. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 20.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²²⁵ BLAŽEK, Jaroslav P. Zastavte palbu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 21.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²²⁶ g. Ministři tří stran podali demisi : Prezident republiky ji nepřijal – Bude svolána Národní fronta? *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 21.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²²⁷ NESG. Jak odůvodnili národně socialističtí ministři demisi. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 21.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

straně článek „Jak z krise?“ Svobodné noviny popisují tři řešení, která připadají v úvahu, a dodává, jaké řešení se momentálně jeví jako nepravděpodobnější – a sice nepřijetí demisí.²²⁸

Na první straně Svobodných novin z 22. února je výzva „Československé politické veřejnosti“, pod kterou jsou podepsáni poslanci, zástupci církve a židovské obce, učitelé a další. Text cílí na voliče i politiky a hovoří o volbách a o předvolebním boji, žádnou konkrétní stranu však nezmiňuje, a to jak v pozitivním, tak negativním smyslu. Zástupci žádají, aby se voliči rozhodli na základě vlastního svědomí a ne předvolebních bojů.²²⁹ V úvodním textu k rozsáhlému článku „Prezident republiky o svém stanovisku“ se nepodepsaný autor vrací k výzvě předsedy krajské odborové rady v Praze, aby šli lidé manifestovat na Staroměstské náměstí. Následuje několik doslovných vyjádření prezidenta Beneše. V závěru článku jsou uvedeny delegace členů vlády, které prezidenta navštívily.²³⁰ Prakticky celá třetí strana se věnuje manifestaci. Hlavní článek nese titulek „Předseda vlády o příčinách a o řešení krize“. Redaktor napsal reportáž z události a velkou část článku zabírají delší úryvky z projevu Klementa Gottwalda.²³¹ Krátký článek „Klidný rozchod účastníků“ popisuje ukončení demonstrace před redakcí Svobodného slova. Autor popisuje, že došlo na „spontánní výkřiky (...) doprovázené tu a tam zdviženou pěstí proti mlčící budově Melantricha. Hesla skončila sborovými výkřiky „Ať žije SNB!“, které zřejmě platily usmívajícím se strážcům bezpečnosti před vchodem“.²³²

Úterý, 24. února se věnuje taktéž politické situaci. Článek „Prezidentova výzva ke klidu, rozvaze a pokojné práci“ je v podstatě uveřejněnou zprávou prezidentské kanceláře a informace o přijetí vládních činitelů na pražském hradě. Připojena je i

---

²²⁸ j. Jak z krise? *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 21.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²²⁹ NESG. Československé politické veřejnosti. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 22.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²³⁰ NESG. Prezident republiky o svém stanovisku. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 22.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²³¹ jj. Předseda vlády o příčinách a o řešení krize. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 22.2.1948, roč. 4, s. 3. ISSN 1802-6273.

²³² zou. Klidný rozchod účastníků. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 22.2.1948, roč. 4, s. 3. ISSN 1802-6273.

krátká reportáž o průvodu studentů.²³³ Pod otvírákem je článek „Sociální demokraté pro parlamentní řešení“, kde autor přináší oficiální vyjádření sociální demokracie.²³⁴ Ta má prostor i na druhé straně, a to pod článkem „Prohlídky sekretariátů politických stran“ od stejného autora²³⁵ a dále v článku „Neukáznění funkcionáři vyloučení ze strany“. Text pojednává o vyloučení funkcionářky Vlasty Koušové-Petránkové, která se „bez vědomí a souhlasu strany“ zúčastnila komunistické manifestace.²³⁶

Právo lidu

Krizi se věnuje také vydání Práva lidu z 20. února. Otvírák je nazván „Obnovit důvěru mezi stranami“, autor není uveden. Informuje se zde o schůzi vedení sociální demokracie, znovu se zde opakuje, že tato strana udělala maximum, aby se vyhnula vládní krizi.²³⁷ Druhý článek informuje o důvodech krize s titulkem „Vnitropolitické napětí nepolevilo“.²³⁸

Krise na stránkách novin pokračuje taktéž 21. února. V článku „Dosavadní Národní fronta základnou k vyřešení vládní krize“ autor, který není jmenován, obviňuje z nepříznivého vývoje událostí komunisty, a to zejména ve větě: „Prohlášení KSČ ohrožuje obnovu spolupráce.“²³⁹ Následuje politické prohlášení sociální demokracie. Demisi ministrů se věnuje hned druhý text s názvem „Demise ministrů tří stran Národní fronty“ s podtitulkem „Vnitropolitický rozkol působí nesmírné škody našemu hospodářství“. Autor upozorňuje, že vedení strany (sociální demokracie) „vykonává nadlidskou práci, aby ve smyslu včerejšího usnesení zabránilo naprostému rozkladu“. Situaci považuje za zhoubný boj a píše, že se lidé obracejí na sociální demokracii,

²³³ ČT. Prezidentova výzva ke klidu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 24.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²³⁴ j. Sociální demokraté pro parlamentní řešení. *Svobodné noviny : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²³⁵ j. Prohlídky sekretariátů politických stran. *Svobodné noviny : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

²³⁶ j. Neukáznění funkcionáři vyloučení ze strany. *Svobodné noviny : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 24.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

²³⁷ NESG. Obnovit důvěru mezi stranami. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 20.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

²³⁸ ks. Vnitropolitické napětí nepolevilo. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 20.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

²³⁹ NESG. Dosavadní Národní fronta základnou k vyřešení vládní krize. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 21.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

protože „u naší strany je klíč k situaci“.²⁴⁰

Složité situaci se věnuje celá první strana z 22. února. Toto má i největší článek a zároveň otvírák, který nemá uvedeného autora. Titulek zní „Pan president pro parlamentní vládu“. Článek rekapituluje delegaci sociální demokracie k prezidentu Benešovi. Je zde podrobně reprodukován Benešův projev k návštěvě.²⁴¹ Druhý článek nabádá „Je třeba zbavit se strachu z puče“, taktéž bez autora. Je zde přepsán projev Bohumila Laušmana k sociálně-demokratickým studentům. V záhlaví článku stojí věta: „Stamilionové ztráty pro republiku, která odkazuje ke ztrátám způsobeným stávkou.“²⁴² K tomuto tématu směřuje také nadtitulek článku na podvalu: „30,000.000 hodin ubylo republice“. V podtitulku stojí: „Krise vlády a krize demokracie“. Přestože v úvodu píše, ať už kdo shledává viny kdekoliv“ v prvním sloupci viníka označuje, a to: „KSC přikročila tentokrát k jednostrannému užívání prostředků masového působení“. V dalším sloupci je uvedeno: „Československá demokracie je ovšem věrna své staré přísaze Benešově republice, demokratickému socialismu. (...) Nezavinila ani krizi vlády, ani krizi demokracie.“²⁴³ Na druhé straně přetiskují noviny „Dopis KSC panu prezidentovi“,²⁴⁴ vedle něj je rozhovor s Bohumilem Laušmanem z Mladé fronty, kde předseda sociální demokracie opakuje stanoviska strany.²⁴⁵ Největší prostor však zabírá text „Lid nesmí slyšet soud V. Majera“. Článek se věnuje znemožnění ministru Majerovi promluvit v rozhlase. V úvodu jsou vypočítávány Majerovy činy za války a také to, že pro národ „musel shánět chléb v dobách nejtěžších“. Jako původce této situace označuje ministra Kopeckého, jehož příkazy vedly k tomu, že v rozhlase vystoupili pouze komunisté a podle autora je to výmluvný důkaz „jak to komunistická strana myslí

---

²⁴⁰ ks. Demise ministrů tří stran Národní fronty. Vnitropolitický rozkol působí nesmírné škody našemu hospodářství. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 21.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

²⁴¹ NESG. Pan president pro parlamentní vládu. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 22.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

²⁴² NESG. Je třeba zbavit se strachu z puče. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 22.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

²⁴³ ks. 30,000.000 hodin ubylo republice. Krize vlády a krize demokracie. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 22.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

²⁴⁴ NESG. Dopis KSC panu prezidentovi. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 22.2.1948, roč. 51, s. 2. ISSN 0862-5905.

²⁴⁵ NESG. Rozhovor s B. Laušmanem. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 22.2.1948, roč. 51, s. 2. ISSN 0862-5905.

s demokracií, svobodou slova a politickou spoluprací“.²⁴⁶

Otvírák z 24. února „Řešit krizi cestou parlamentní cestou“ uveřejňuje zápis ze schůze sociální demokracie, ve které je i odpověď na dopis KSČ.²⁴⁷ Pod tímto textem je článek „Prezident republiky promluví k národu“ s nadtitulkem „Klid, rozvaha a práce“, který cituje telegram prezidenta Beneše. Ten uklidňuje národ a vyzývá ho k trpělivosti.²⁴⁸

Lidová demokracie

Titulní strana z 20. února se věnuje usnesení užšího výkonného výboru čs. strany lidové, která se shodla na tom, že příčina krize spočívá v nedbání zákonů a právního řádu. Jako viníka celé situace vidí komunisty, v článku se například píše, že se pokouší o diktaturu nebo že svolávají sjezdy, které nemají podklad v zákonech ani stanovách.²⁴⁹ Na to navazuje další článek „Hromadné protesty proti postupu ÚRO“, v perexu je uvedeno, že „Sjezd závodních rad nemá právo jednat jménem zaměstnanců“. Zdrojem těchto informací jsou dopisy, které přišly do redakce.²⁵⁰

Ministři čs. strany lidové podali demisi, píše se v hlavním článku na první straně z 21. února, tento dlouhý článek popisuje sled událostí.²⁵¹ Článek v levém sloupci „Vládní krize vyvrcholila“ ještě situaci v krátkosti shrnuje.²⁵² Uprostřed stránky je text „Proti zneužívání SNB na veřejných schůzích“. Týká se schůze statutárních měst v Praze, jehož nejprojednávanějším tématem bylo podle Lidové demokracie zneužívání pravomoci příslušníky SNB, které následně vypočítává.²⁵³

²⁴⁶ o. Lid nesmí slyšet soud V. Majera. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 22.2.1948, roč. 51, s. 2. ISSN 0862-5905.

²⁴⁷ NESG. Řešit krizi parlamentní cestou. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 24.2.1948, roč. 51, s. 2. ISSN 0862-5905.

²⁴⁸ NESG. Klid, rozvaha a práce. Prezident republiky promluví k národu. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 24.2.1948, roč. 51, s. 2. ISSN 0862-5905.

²⁴⁹ NESG. Usnesení užšího výkonného výboru čs. strany lidové. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 20.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁵⁰ v. Hromadné protesty proti postupu ÚRO. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 20.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁵¹ NESG. Ministři čs. strany lidové podali demisi. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 21.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁵² NESG. Vládní krize vyvrcholila. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 21.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁵³ NESG. Proti zneužívání SNB na veřejných schůzích. *Lidová demokracie : Orgán Československé*

Neděle 22. února přináší zprávu „Prezident republiky k vládní krizi“. Věnuje se delegaci u prezidenta. Jsou zde vypsány odpovědi prezidenta Beneše na dotazy představitelů vlády.²⁵⁴ Do textu je zalomen článek „Nejvyšší ochránce ústavy“. Není zde uveden autor, text se věnuje demonstraci na Staroměstském náměstí. Autor komentuje delegaci komunistů na Pražském hradě: „Zřejmě jediným účelem delegace bylo tlumočit panu prezidentovi, aby demisi přijal a zároveň aby odstoupivší ministry do nové vlády už nepřijímal.“²⁵⁵

Úterý 24. února se věnuje stanoviskům a oznámením, jednak jsou to informace o plánovaném projevu prezidenta, přetištěný dopis lidové strany prezidentovi, jsou zde zprávy o vládní krizi v zahraničním tisku. V pravém horním rohu je článek „Naše stanovisko k situaci“, kde je zveřejněno stanovisko širšího výkonného výboru lidové strany. Ten vyzývá ke spolupráci v rámci platné ústavy.²⁵⁶ V levém sloupci je „Prohlášení dělnicko-zaměstnaneckého odboru lidové strany“, která se vyslovuje ke sjezdu ÚRO. Ten považuje za neoprávněný.²⁵⁷ Na druhé straně je krátký text s názvem „Bratislavský Čas nevyšel“. Článek je otevřen větou „Posluchači slovenských stanic čs. rozhlasu měli možnosti sami se přesvědčit o konstr. důstojnosti a síle ideálů, které slov. Komunisté sledují.“ Následuje informace o personálních změnách ve slovenských médiích, kdy nastaly čistky, a novináři se nahrazovali lidmi s komunistickým přesvědčením. Autor například píše, že slovenská veřejnost se zájmem sleduje změny, situaci ironicky označuje za demokratické ovzduší a vývoj sledující lepší a krásnější budoucnost.²⁵⁸

O ústavnosti a demokracii se zmiňuje také 1. strana z 25. února a to v hlavním článku „Semkněte se pevně kolem prezidenta“. Autor zde cituje ministra obrany

---

strany lidové. 21.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁵⁴ NESG. Prezident republiky k vládní krizi. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 22.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁵⁵ NESG. Nejvyšší ochránce ústavy. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 22.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁵⁶ NESG. Naše stanovisko. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 24.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁵⁷ NESG. Prohlášení dělnicko-zaměstnaneckého odboru lidové strany. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 24.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁵⁸ w. Bratislavský Čas nevyšel. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 24.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

Ludvíka Svobodu, který vydal rozkaz armádě, aby zachovala klid a rozvahu.²⁵⁹ Pod tím je text „O změnu politiky Čs. sociální demokracie“, kde je uveřejněno prohlášení sociálně demokratických funkcionářů. Prohlášení je uzavřeno krátkých odstavcem o nenásilném střetnutí příznivců Zdeňka Fierlingera a Bohumila Laušmana, při kterém ale musela být učiněna bezpečnostní opatření.²⁶⁰ Na první straně je také velmi krátký text „Tisková oprava“, která informuje o podání trestního oznámení na zástupce Lidové demokracie kvůli článku Jednání o datu voleb opět bezvýsledné, oznámení podal Rudolf Stránský.²⁶¹ V pravém sloupci je výzva pražského arcibiskupa Josefa Berana „Vzpamatujte se!“ Arcibiskup vyzývá k politické zodpovědnosti.²⁶² Na druhé straně je svolání zástupců akčních výborů s názvem „Akční výbory Národní fronty“. Zde jsou z událostí posledních dnů obviňováni „dřívější držitelé moci, kteří záludně pronikli do některých stran“ podle autorů svolání ukázal československý lid v kritických chvílích obdivuhodnou politickou vyspělost a postavil se proti neodpovědnému postupu ministrů tří stran. V podobném duchu pokračuje celý článek.²⁶³

Shrnutí tématu: Titulní stránky novin v tomto období zaplňuje hlavně vládní krize, ostatní témata jsou odsunuta na další stránky. Noviny velmi často varují čtenáře před ohrožením demokracie, velký prostor dostávají na stránkách otevřené dopisy a oficiální vyjádření politiků. Často také periodika vyzývají své čtenáře ke klidu a rozvaze. Svobodné noviny používají při popisu krize velmi expresivní výrazy, při zdůrazňování důležitých pasáží si pomáhají do té doby nezvyklými grafickými změnami. V opravdu kritických chvílích odsouvají i fotografie. Přesto se v kritice komunistické politiky našlo místo na oslavu Stalina jako geniálního vojevůdce. Svobodné noviny informují o krizi velmi střízlivě a snaží se držet zásad objektivity, o to expresivnější jsou však úvodníky. Pro Právo lidu je podstatná informace, že sociálně

---

²⁵⁹ ČT. Semkněte se pevně kolem prezidenta. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové.* 25.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁶⁰ NESG. O změnu politiky Čs. sociální demokracie. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové.* 25.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁶¹ NESG. Tisková oprava. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové.* 25.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁶² BERAN, Josef. Vzpamatujte se! *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové.* 25.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

²⁶³ NESG. Akční výbory Národní fronty. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové.* 25.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

demokratičtí představitelé udělali maximum, aby do krize ničím nepřispěli. Lidová demokracie obviňuje KSC jako hlavní důvod vzniku vládní krize.

4.2.2 TÉMA: NÁZOROVÝ OBRAT

Svobodné slovo

Svobodné slovo z 27. února, kdy vyšlo po dvoudenní pauze, už má jiný vzhled. Je rozděleno na dvě svislé poloviny. Noviny otvírá „Provolání“ začínající slovy: „Široké vrstvy stoupců československé strany národně socialistické již dlouho pozorovaly se stále vzrůstajícím znepokojením, že politika užšího vedení strany se stále více odkloňovala od socialistického programu a dala se na cestu vedoucí zpět od vymožeností revoluce a ideálů lidově demokratické republiky.“²⁶⁴ Na podvalu je titulek „Nová vláda Kl. Gottwalda“. Demise odstoupivších ministrů přijata. Text je napsán věcně, stručně, na závěr je přiložen seznam členů nové vlády.²⁶⁵ Na pravé půlce nahoře jsou fotografie dvou národně socialistických ministrů Alosise Neumana a Emanuela Šlechty (ministři pošt a techniky) a článek bez autora s titulkem „Věc společná nad zájmy osob“. Kritické dny hodnotí jako postup „mílovými kroky dopředu“. Popisuje boj mezi zájmem úzké skupiny a celku, za nímž stál Klement Gottwald. „Krise byla šťastně zažehnána.“ píše se v prvním odstavci, níže následují výzvy k utvoření akčních výborů strany.²⁶⁶ Na druhé straně je článek s titulkem „Všem pracovníkům průmyslu“. Píše se zde: „Vláda obrozené a skutečné Národní fronty vzala do svých rukou pevně řízení našich osudů našeho státu. Boj o pokrok a definitivní cestu k socialismu jest vítězně vybojován.“²⁶⁷

Titulní strana Svobodného slova z 28. února patří složení slibu novou vládou. V titulku otvíráku je věta „Vývoj půjde i nadále cestou demokratickou, ústavní a parlamentní“. Autor vložil do úvodu větu z ústavního slibu.²⁶⁸ Do textu je zalomený

---

²⁶⁴ NESG. Provolání. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁶⁵ čt. Nová vláda Kl. Gottwalda. Demise odstoupivších ministrů přijata. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁶⁶ NESG. Věc společná nad zájmy osob. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁶⁷ č. Všem pracovníkům průmyslu. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁶⁸ ČT. Vývoj půjde i nadále cestou demokratickou, ústavní a parlamentní. *Svobodné slovo : Ústřední*

článek „Vítězství sociální revoluce“, jde o zhodnocení vývoje v Československu britským politikem Konni Zilliacusem.²⁶⁹ V pravém sloupci se nachází provolání ústředního akčního výboru Národní fronty s názvem „Není možný život bez spolupráce všech“.²⁷⁰ Na opačné straně stránky je článek „Vzrůst obchodu se Sověty“. Sovětský svaz přesně plní dodací závazky – Obilí na jarní osev přijde včas.²⁷¹ Na druhé stránce je od stejného autora text „Střežte vztah k SSSR“. Pro očistu protisovětských živelů.²⁷²

Na první stránce z 29. února figuruje „Provolání akčního výboru čs. strany národně socialistické“ a seznam lidí, kteří ho podepsali.²⁷³ V pravém sloupci je článek „Proč“. Otázky, které si podle něj kladou dva národní socialisté, kteří se potkají, jsou proč došlo k odchodu národně socialistických ministrů z vlády, proč právě oni byli příčinou tak těžké státní krize, proč zrovna národní socialisté mají působit nesnáze a zmatky státu, který chce zůstat státem národním, který je a bude republikou socialistickou. Svobodné slovo uvádí, že krizi zapříčinila snaha socialistických politiků ovládnout vládu a jejich nezájem o občany.²⁷⁴ Na druhé straně je stručný výpis jmen vyloučených novinářů ze Svazu českých novinářů, jsou zde uvedena pouze fakta, žádný komentář.

Svobodné noviny

Vydání z 25. února má na titulní stránce text „Kupředu, zpátky ni krok!“ s podtitulem „Kulturní pracovníci osvědčují svou věrnost národu“. Text podepsaný několika desítkami lidí končí slovy: „Vstupujte do akčních výborů Národní fronty, pomáhejte zneškodňovat síly temna a zpátečnictví, účastněte se činně při formování

---

deník Československé strany národně socialistické. 28.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁶⁹ NESG. Vítězství sociální revoluce. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 28.2.1948, roč. 4, 0, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁷⁰ NESG. Není možný život bez spolupráce všech. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 28.2.1948, roč. 4, 0, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁷¹ č. Vzrůst obchodu se Sověty. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 28.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁷² č. Střežte vztah k SSSR. Pro očistu protisovětských živelů. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 28.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

²⁷³ NESG. Provolání akčního výboru čs. strany národně socialistické. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 29.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

²⁷⁴ r. Proč. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 29.2.1948, roč. 4, 0, s. 1. ISSN 0231-732X.

pokrokových sil národa, které zajistí naší krásné zemi šťastnou a dobrou budoucnost.“ Figurují zde jména jako Vítězslav Nezval, Ivan Olbracht, Ladislav Pešek, Jindřich Plachta, Otakar Vávra, Vilém Závada, František Filipovský, Vladimír Holan nebo Jarmila Glazarová.²⁷⁵ Druhá strana přináší různé informace z politického dění uvnitř sociální demokracie. Následuje krátká zpráva o výměně vedení v Lidové demokracii, nový šéfredaktor Jan Drda je zde citován: „Kdo se staví proti pokrokovému vývoji, nehodí se do naší doby“.²⁷⁶ Třetí strana přináší článek „Předseda vlády odmítá jednat s vedením stran, které krizi vytvořily“. Jedná se o popis porady, na níž se mělo jednat o tom, aby „byl ve státě zajištěn pořádek a pokojná budovatelská práce, umožněno plnění programu Národní fronty a zajištěna lidová demokracie“. Je zde přetištěn proslov K. Gottwalda a ministra národní obrany Svobody.²⁷⁷

Úvodník z 26. února už patří Janu Drdovi. S názvem „Naše politická maturita“ kritizuje v textu „politické úkladníky“, „pučistická opatření“ nebo jednání o „kulometech a teroru“. Vyzdvihuje Klementa Gottwalda, který podle Drdy nedezertoval v těžkých dnech, shromáždění na Staroměstském náměstí popsal jako výkřik vítězné demokracie. Národní frontu popisuje jako místo, kde nehraje roli stranická příslušnost. V podobném duchu se nese celý článek.²⁷⁸ Pod otvírákem věcně se věnujícím přijetí demise prezidentem je text „Radostná manifestace Pražanů – Stotísicové shromáždění oslavilo novou vládu“. Článek začíná slovy: „Ve vzrušených dnech mezivládí tlouklo srdce celého národa ve středu Prahy nad dlažbou Václavského náměstí. (...) Mluvil Zdeněk Nejedlý. Rozradostněný starý muž sršel mladistvým nadšením, ovládal kouzelně smyčec jazyka a bil kolem sebe břitkým mečem ironie, až shromáždění pukalo v nový a nový záchvat smíchu. Je vyhráno.“ Článek je naplněn obraznými pojmenováními a expresivními výrazy.²⁷⁹ Na druhé stránce je článek „Stávk

---

²⁷⁵ Skupina autorů. Kupředu, zpátky ni krok! : Kulturní pracovníci osvědčují svou věrnost národu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 25.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²⁷⁶ od. Bez názvu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 25.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

²⁷⁷ čt. Předseda vlády odmítá jednat s vedením stran. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 25.2.1948, roč. 4, s. 3. ISSN 1802-6273.

²⁷⁸ DRDA, Ja. Naše politická maturita. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 26.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²⁷⁹ šv. Radostná manifestace Pražanů – Stotísicové shromáždění oslavilo novou vládu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 26.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

splnila své poslání“ od stejného autora. „Stávka je těžkou zbraní v rukou pracujících.“ Těmito slovy článek začíná. Dál autor píše, například že Brno bylo jednotné ve spontánním uvědomění manifestační stávky.²⁸⁰ Dále se na stránce krátce a fakticky informuje o akčním výboru Svazu českých novinářů, který vyloučil některé své členy, o vytvoření akčního výboru pražských vysokoškoláků a o dění v odborech. Krátký text se věnuje změnám ve Svobodných novinách. Podle textu od autora pod zkratkou od se zaměstnanci snažili zachovat dobrou tradici Lidových novin a na základě politické situace se rozhodli pověřit funkcí šéfredaktora Jana Drdu, „jehož jméno je zárukou úrovně a kontinuity všeho toho, co na tom listu vydobylo ono čestné místo, které v naší žurnalistice má.“²⁸¹ Další krátký text se věnuje situaci v tisku, kdy nevyšlo Svobodné slovo a Lidové demokracii podle autora pomohl k vydání ministr kaplan Plojhar a Rudé právo.²⁸² Na třetí straně vyšel seznam lidí, kteří podepsali provolání „Kupředu, zpátky ni krok!“

V pátek 27. února vyšla na titulní straně informace „Slovanské národy si přejí trvalý mír“ o zasedání Společného slovanského výboru.²⁸³ V úvodníku s názvem „Obrozená Národní fronta“ Stanislav Budín hned na začátku píše, že únorové události byly jen pokračováním a doplněním květnových dnů z roku 1945.²⁸⁴ Na spodní straně stránky je text „Závody pokračují v budovatelské práci – Pracovní morálka se podstatně zvýšila od ÚRO“. Podle autora zavládlo na úřadech a v továrnách uspokojení. Pracovníci nastoupili s „radostnými tvářemi budovatelů (...) jako by všem spadl kámen ze srdce.“²⁸⁵ Na druhé straně je rozsáhlý text „Očista na vysokých školách – Pokrokoví vysokoškoláci se chápou iniciativy“. „Prof. dr. Kolman pravil, že 25. února znamená

---

²⁸⁰ šv. Stávka splnila své poslání. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 26.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

²⁸¹ od. Bez názvu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 26.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

²⁸² ek. Bez názvu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 26.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

²⁸³ NESG. Slovanské národy si přejí trvalý mír. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²⁸⁴ BUDÍN, Stanislav. Obrozená Národní fronta. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²⁸⁵ NESG. Závody pokračují v budovatelské práci – Pracovní morálka se podstatně zvýšila od ÚRO. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

důkaz nezdolné moc čs. pracujícího lidu. Vyslovil se pro sloučení vědy s politikou, neboť bez chápání společenského vývoje nemůže být ani věda chápána.“ Text dále ve výčtu zmiňuje jménem propuštěné a funkcí zbavené přednášející, profesory, rektory na jednotlivých fakultách. „Má být provedena revise výsledků šetření čestného soudu, mají se soudit také ti studenti, kteří po osvobození projevovali nepřátelství proti lidově demokratickému režimu.“²⁸⁶

V dalším krátkém článku s názvem „Klidný průběh manifestace“ na straně dvě od téhož autora je zmíněný poklidný a důstojný průběh manifestace za lidovou demokracii a novou vládu 25. února. „Pokus neodpovědných živlů podnítit nepokoj, selhal.“ Autor obhajuje zásahy SNB proti protestujícím. „Několik hloučků, podněcovaných známými studentskými štváči, snažícími se vyvolat nějaký incident s SNB, bylo rozptýleno. Několik desítek výtržníků bylo zajištěno. K použití zbraně nikde nedošlo. Při rozptylování hloučku vyšla příslušníku SNB z plané zbraně nešťastnou náhodou rána.“ Na konci ještě autor upozorňuje, že po Praze se rozšiřuje o nehodě zkeslená zpráva, která je nepravdivá a nepodložená.²⁸⁷ Na straně dvě ještě autor v článku „Svobodné noviny listem českých spisovatelů“ upozorňuje na změnu na šéfredaktorském křesle Svobodných novin. Podle výboru Sdružení kulturních organizací bude šéfredaktorem spisovatel Jan Drda.²⁸⁸

V sobotních novinách z 28. února 1948 je na titulní straně otvůrka s názvem „Noví ministři složili ústavní slib“. Vděčnost prezidentu republiky za pomoc vítězství lidu. V textu jsou vyjmenováni jednotlivě noví členové vlády v čele s Klementem Gottwaldem. Článek zmiňuje doslovný přepis projevu Gottwalda k prezidentovi, kdy mu děkuje za pomoc při svrnutí staré vlády. „Dnes je již nad slunce jasněji, že pokus o rozbití vlády a Národní fronty byl svévolným a dobrodružným činem (...).“ President Gottwaldovi odpovídá poněkud s menším nadšením. „Uvažoval jsem dlouho a vážně vzniklé krizi. Došel jsem k závěru, že je třeba vašemu návrhu vyhovět.“²⁸⁹

---

²⁸⁶ čt. Očista na vysokých školách – Pokrokoví vysokoškoláci. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 27.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

²⁸⁷ čt. Klidný průběh manifestace na straně. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 27.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

²⁸⁸ sn. Svobodné noviny listem českých spisovatelů. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 27.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

²⁸⁹ čt. Noví ministři složili ústavní slib. Vděčnost prezidentu republiky za pomoc vítězství lidu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 28.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

Na straně dvě se opět autor čt vyjadřuje k odvolání vysokoškolských pracovníků v článku s názvem „Na vysokých školách se přednáší“. Zdůrazňuje, že odvoláním těchto odborníků činnost vysokých škol nijak neutrpěla, navíc doplňuje, že na povrch vyplynuly nové skutečnosti ohledně chování těchto lidí za okupace a o jejich nepřátelském postoji vůči lidově demokratickému smýšlení. „Pro odlišný vědecký názor nebyl a nemůže být nikdo zbaven funkce. Svoboda vědeckého bádání na našich vysokých školách bude nejen zachována, nýbrž dále rozšířena.“²⁹⁰ Na straně dvě je rozsáhlý oslavný text „Pevná jednota našeho lidu“, což je v podstatě v plném znění přetištěné provolání Ústředního akčního výboru Národní fronty. „Ať žije nová Národní fronta, ať žije nová vláda Klementa Gottwalda.“²⁹¹ Na straně tři v textu „Svědectví britského poslance“ je přetištěn projev pro Čs. rozhlas britského labouristického poslance Johna Platts-Millse, který byl v Praze na manifestaci na Václavském náměstí 25. února. Poslanec se zmiňuje o bouřlivém nadšení davů a mimořádném přijetí nových ministrů lidmi na Václavském náměstí.²⁹²

Nedělní noviny z 29. února mají otvírák od autora čt s názvem „Nová náplň Národní fronty. Soustředění tvůrčích sil – Důsledná očista ve stranách“. Článek zmiňuje očistu v jednotlivých politických stranách. Budou ustanoveny akční výbory „z poctivých příslušníků těchto politických stran“, kteří budou stranu očišťovat od „škůdců, zrádců, rozvratníků a nepřátel lidově demokratického řádu.“²⁹³ Na straně dvě je článek s názvem „Lid vzdává díky SNB a milicím“. Článek je o přehlídce SNB a dělnických milic, která se uskutečnila v sobotu odpoledne na Staroměstském nám. v Praze. Kromě projevů resortního ministra a ministra vnitra promluvil i Klement Gottwald, který „vyslovil své uznání SNB a dělnickým milicím a zdůraznil, že jejich úkol není ještě skončen. Temné síly byly poraženy, ale ukryly se v podzemí. (...) Projev předsedy vlády byl několikrát přerušen bouřlivým potleskem.“²⁹⁴

²⁹⁰ čt. Na vysokých školách se přednáší. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 28.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²⁹¹ NESG. Pevná jednota našeho lidu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 28.2.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

²⁹² NESG. Svědectví britského poslance. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 28.2.1948, roč. 4, s. 3. ISSN 1802-6273.

²⁹³ NESG. Nová náplň Národní fronty. Soustředění tvůrčích sil – Důsledná očista ve stranách. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 29.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

²⁹⁴ a. Lid vzdává díky SNB a milicím. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 29.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

Právo lidu

Titulní článek z 26. února (noviny nevydaly úterní číslo) s nadpisem „Prezident republiky jmenoval novou vládu“ představuje nové členy vlády, vládní krize také podle něj formálně skončila.²⁹⁵ Pod textem s fotografiemi nových ministrů je výzva „Všem příslušníkům Československé sociální demokracie“, pod kterou jsou podepsaní Bohumil Laušman a Zdeněk Fierlinger a která nabádá k vzájemnému porozumění, rozvaze a klidu. Upozorňuje, že je potřeba přijímat nové události s rozmyslem a bez zbytečného napětí či revolty.²⁹⁶ Článek zabírající spodní polovinu stránky „Většina pokrokových sil zformována“ má podtitulek „Náš vývoj půjde kupředu v klidu a míru. Práce nebude lehká, ale nebude otravována reakčními živly“. Článek fakticky rekapituluje ustavující schůzi Ústředního akčního výboru.²⁹⁷ Text v pravém sloupci popisuje reakce v moskevských médiích na vývoj v Československu, jedna z nich je pozitivní a druhá na pozadí politických události popisuje zatčení vyzvědače, který byl ve spojení se zpravodajskou službou „jedné cizí mocnosti“.²⁹⁸ Na podvalu na druhé straně je zpráva „Akční výbor ve Svazu českých novinářů“ s podtitulkem „Nové chápání novinářské práce“, ve kterém autor cituje rezoluci nově ustaveného akčního výboru.²⁹⁹

Výzva Laušmana a Fierligera je přetisknuta i na první stránce z 27. února a je graficky zvýrazněna, přes celý prostřední sloupec je titulek „Všem příslušníkům (a menším písmem na druhém řádku) Československé sociální demokracie“.³⁰⁰ Celou druhou polovinu strany zaujímá „Prezidentův dopis předsednictvu komunistické

---

²⁹⁵ ks. Prezident republiky jmenoval novou vládu. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 26.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

²⁹⁶ FIERLINGER, Zdeněk; LAUŠMAN, Bohumil. Všem příslušníkům Československé sociální demokracie. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 26.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

²⁹⁷ stk. Většina pokrokových sil zformována má : Náš vývoj půjde kupředu v klidu a míru. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 26.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

²⁹⁸ ap. Bez názvu. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 26.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

²⁹⁹ ap. Nové chápání novinářské práce. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 26.2.1948, roč. 51, s. 2. ISSN 0862-5905.

³⁰⁰ FIERLINGER, Zdeněk; LAUŠMAN, Bohumil. Všem příslušníkům Československé sociální demokracie. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 27.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

strany“.³⁰¹ Do textu je zalomený kratší článek „Odpověď předsednictva KSČ“.³⁰² V levém sloupci je tučně vysazen text „Krise bude dnes rozřešena“, který popisuje nadcházející události týkající se návrhu na jmenování nové vlády.³⁰³

Titulní strana z 28. února také informuje o vládních změnách. Článek bez autorství „S prezidentem do lepších zítřků“ má podtitulek „Plná důvěra Gottwaldově vládě“.³⁰⁴ Článek na podvalé informuje o situaci po převratu s titulkem „Pro splnění budovatelského programu“. Mimo jiné pojednává o vyloučení sabotérů z poslanecké sněmovny. Vylučování označuje za převratný proces.³⁰⁵

Další „Výzva sociálně-demokratickým voličům“ se nachází v úvodu Práva lidu z 29. února 1948. Hned v podtitulku avizuje autor, který není podepsán, důslednou očistu ve veřejném životě jako velké poslání sociální demokracie. V textu se mimo jiné píše: „Síly kapitalistické reakce, snažící se zarazit světový pokrok směrem k socialistické demokracii, srazily se u nás s pevnou vůlí a tvůrčím úsilím pracujícího lidu.“³⁰⁶ Níže je článek „Uskutečníme socialismus“, taktéž bez podepsaného autora, v článku se píše například: „Pod vlivem pravicových elementů zakolísali i někteří naši soudruzi a podlehli nesocialistickým omylům.“ V podobném duchu se nese zbytek textu.³⁰⁷ Očistě se věnuje taktéž následující článek „Opravdoví socialisté v čele hnutí“ (bez autora), ve kterém je uvedeno, že je bezpodmínečně nutné započít očistný proces, aby mohla strana plnit své úkoly. Stránku uzavírá provolání: „Ať žije a vítězí Československá sociální demokracie! Ať žije a sílí nová Národní fronta, pevné spojení pokrokových a demokratických sil našeho národa! Vše pro rozvoj naší svobodné, lidově

---

³⁰¹ BENEŠ, Edvard. Prezidentův dopis předsednictvu KSČ. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 27.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁰² NESG. Odpověď předsednictva KSČ. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 27.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁰³ NESG. Krise bude dnes rozřešena. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 27.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁰⁴ NESG. S prezidentem do lepších zítřků. Plná důvěra Gottwaldově vládě. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 28.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁰⁵ ks. Pro splnění budovatelského programu. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 28.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁰⁶ NESG. Výzva sociálně-demokratickým voličům. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 29.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁰⁷ NESG. Uskutečníme socialismus. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 29.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

demokratické republiky!“³⁰⁸ Na podvale druhé strany je stručný článek „Další vyloučení ze Svazu čs. novinářů“ od ČTK.³⁰⁹

Lidová demokracie

Nové vládě se věnuje vydání z 26. února. Začíná úvodní zprávou „Prezident jmenoval novou vládu“³¹⁰ Do ní je zalomený text „Všem funkcionářům a stoupencům čs. strany lidové“. Toto svolání od ministra Aloise Petra a Josefa Plojgara má za úkol informovat o očištění ve straně od „rozvrtných a duchu strany cizích živlů“, opět žádá o zachování klidu a chce ukončit nebezpečnou situaci na pracovištích. Na závěr vyzdvihuje křesťanské, národní, slovanské a sociálně reformní ideály.³¹¹ V levém sloupci je informace o vylučování ze Svazu českých novinářů.³¹²

Vydání z 27. února přináší na titulní straně projev Aloise Petra týkající se nové vlády, a to v článku od V. Sise „Do práce pro republiku a národ“.³¹³ Ministr dopravy říká, že nová vláda je zárukou sociální spravedlnosti, připomíná také, že vytvoření této vlády upevní důvěru Sovětského svazu.³¹³ V levém sloupci je výzva „Vstupte všude ihned do akčních výborů!“³¹⁴ Pod tím je velmi krátká a věcná zpráva, že se Jan Šrámek vzdal poslaneckého mandátu.³¹⁵ Další krátký text od čt informuje o zastavení dalších časopisů, „jelikož jejich psaní bylo zvláště v poslední době zaměřeno proti našemu

---

³⁰⁸ NESG. Opravdoví socialisté v čele hnutí. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 29.2.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁰⁹ ČTK. Další vyloučení ze Svazu čs. novinářů *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 29.2.1948, roč. 51, s. 2. ISSN 0862-5905.

³¹⁰ čt. Prezident jmenoval novou vládu. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 26.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³¹¹ PETR, Alois; PLOJGAR, Josef. Všem funkcionářům a stoupencům čs. strany lidové. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 26.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³¹² NESG. vylučování ze Svazu českých novinářů. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 26.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³¹³ SIS, Vladimír. Do práce pro republiku a národ. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³¹⁴ NESG. Vstupte všude ihned do akčních výborů. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³¹⁵ NESG. Bez názvu. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

lidově demokratickému režimu“.³¹⁶ Od stejného autora je další krátký text „Řada profesorů zbavena funkcí.“³¹⁷ V pravém dolním rohu je zpráva „ČSR zas „hrozbou míru“. Na základě informací z agentury Telepress o projevu francouzského ministra zahraničí Bidaulta píše autor, který není uveden, o reakcích západu. Na adresu Bidaulta uvádí, že francouzský ministr nepochybně koná na příkaz amerických pánů.³¹⁸ V levém spodním rohu je krátká zpráva „Americké manévrovací lety nad Evropou“, taktéž na základě informací z agentury Telepress.³¹⁹

Výzva k založení nových akčních výborů se opakuje i ve vydání z 28. února.³²⁰ Ve vydání jsou informace o oficiálním aktu ustavení nové vlády, a to v několika textech. V pravém sloupci je text „Čs. strana lidová k novému vzestupu“. V článku se uvádí, že zástupci krajů vyslovili souhlas se stávajícím vývojem strany a politické situace.³²¹

Rezolucí Společného slovanského výboru je otevřeno vydání z 29. února 1948. Text nese název „Slované předvojem borců za mír“³²² Ve spodní části stránky je text „Zákrok čs. velvyslance v Paříži“ s podtitulkem „Proti štvavému a urážlivému psaní části francouzského tisku“. Autor tvrdí, že objektivní informace o vývoji v Československu šíří pouze pokrokové a nestranické listy.³²³

Shrnutí tématu: Pro všechny noviny je stěžejní informace, že prezident přijal demisi. To je podáno věcně a téměř nezúčastněně. Následují však články, které přesvědčují o demokratickém vývoji, který nově nastal v Československu. Součástí

---

³¹⁶ čt. Bez názvu. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.*

³¹⁷ čt. Řada profesorů zbavena funkcí. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.*

³¹⁸ NESG. ČSR zas „hrozbou míru“. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.*

³¹⁹ NESG. Americké manévrovací lety nad Evropou. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.*

³²⁰ NESG. Vstupte všude ihned do akčních výborů. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové. 28.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.*

³²¹ NESG. Čs. strana lidová k novému vzestupu. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové. 27.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.*

³²² čt. Slované předvojem borců za mír. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové. 29.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.*

³²³ NESG. Zákrok čs. velvyslance v Paříži. Proti štvavému a urážlivému psaní části francouzského tisku. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové. 29.2.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.*

mnoha vydání se stávají výzvy ke vstupu do akčních výborů. Velmi často se také píše o očistách v profesních sdruženích. Svobodné slovo mění svůj názorový proud 27. února. V člancích se objevuje obviňování socialistů jako původců krize. Svobodné noviny informují prorevolučně od 25. února. Novináři zde hodně píší o pokrokových výzvách. Právo lidu se mění 26. února. Nejprve se na jeho stránkách objevují výzvy ke klidu, později se mění na výzvy k budování nového režimu. Lidová demokracie píše jinak od 26. února. Začíná provoláním lidoveckých zástupců, později se hodně objevují články o očistách.

4.3 OBDOBÍ: 1.- 14. BŘEZNA 1948

4.3.1 TÉMA: BUDOVÁNÍ NOVÉHO STÁTU A VYPOŘÁDÁVÁNÍ SE S PŘEVRATEM

Svobodné slovo

Vydání z 2. března vysvětluje v titulním článku zahraničním novinářům „Jak došlo k demisi ministrů“. Autor uvádí oznámení ministra zdravotnictví J. Plojhara, podle kterého za některé ministry rozhodli o demisi jejich straničtí kolegové.³²⁴ Na druhé stránce je článek „Pracující měst a venkova jedna rodina“ o promluvě náměstka předsedy vlády A. Zápotockého na manifestaci rolníků na Václavském náměstí. Uvádí se zde Mimo jiné: „příchod rolníků do naší matičky Prahy znamená, že bourají staré rozkolnické velkoagrárnické heslo: venkov jedna rodina“.³²⁵

Na téma zahraničních reakcí navazuje i číslo z 3. března, které otevírá článkem „V USA o událostech v Československu“, který cituje Jana Masaryka z pařížského deníku L'Ordre: „U nás se našli lidé, kteří mysleli, že se dá vládnout bez komunistů, nebo proti nim, a že je velmi lehké dělat prohlášení, jimiž se odsuzuje politika cizího, suverénního státu.“ Redaktor vybral do textu pozitivní citace z deníku L'Ordre, Daily Worker, „pokrokového orgánu slovenských krajanů“ Ludový deník v Pittsburgu, v závěru zmiňuje také negativní ohlasy. Vybral proto citaci z „ligistické Jednoty, katolického týdeníku slovenských separatistů v Middletownu“, píše, že se přizpůsobuje štvání reakčního amerického tisku, jako příklad tohoto psaní vybírá větu „Mají oči

---

³²⁴ dč. Jak došlo k demisi ministrů. *Svobodné slovo* : Ústřední deník Československé strany národně socialistické. 2.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

³²⁵ č. Pracující měst a venkova jedna rodina. *Svobodné slovo* : Ústřední deník Československé strany národně socialistické. 2.3.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

upřeny na nás v Americe. My jsme jejich jediná naděje. Zmiňuje ještě „ligistický list Slovák v Americe.“³²⁶ Na druhé straně vychází výzva „Mladým československým socialistům. Vstupujte do jednotného svazu mládeže“.³²⁷ Na třetí straně je článek „Poučí se?“ Vztahuje se k ostatním zemím lidové demokracie. Autor předkládá pro Československo jasnou volbu: co nejtěsnější spojení se Sovětským svazem a slovanskými národy. Poučit by se podle něj měly i další národy.³²⁸

4. března vychází na titulní straně článek „Očistou k socialismu“ bez uvedení autora, ve kterém je prohlášení předsednictva ústředního akčního výboru československé strany socialistické. Zavazuje se dokončit očistu strany od všech protisocialistických a protilidových odpůrců.³²⁹ Pod tímto článkem vyšel text „Provokace velvyslance Slávika“, který měl na tiskové konferenci ve Washingtonu uvést, že v Československu nastala vláda teroru. Krátce na to Slávik rezignoval. Autor nazývá toto vystoupení bezcharakterním siláckým gestem - „Takový postoj nezasluhuje ani komentáře. Neboť zrada se odsuzuje sama.“³³⁰ Na titulní stránce také vyšel text podepsaný „Dokončujeme velké dílo“. V podtitulku stojí „Nebude bezpracných zisků a nikdo nebude kořistit z práce bližního svého“. Znárůňování průmyslu označil autor jako jeden z nejdůležitějších a nejbližších úkolů. Na jiném místě v článku uvádí bez bližšího komentáře: „Ale přes všechny klady trpěla výroba stále tím, že její značný sektor byl v soukromých rukou.“³³¹

Hlavní zpráva ze 7. března přináší informace o znárůňování domácího velkoobchodu. Redaktor hned v perexu odkazuje na novou vládu, která podle autora považuje za „svůj úkol splnit co nejrychleji podstatné části budovatelského programu, které dosud nemohly být splněny pro odpor reakčních živlů.“ Autor dále uvádí, že po

---

³²⁶ č. V USA o událostech v Československu. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 3.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

³²⁷ dt. Mladým československým socialistům. Vstupujte do jednotného svazu mládeže. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 3.3.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 0231-732X.

³²⁸ oc. Poučí se? *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 3.3.1948, roč. 4, s. 3. ISSN 0231-732X.

³²⁹ NESG. Očistou k socialismu *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 4.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

³³⁰ č. Provokace velvyslance Slávika *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 4.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

³³¹ is. Dokončujeme velké dílo *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 4.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

osvobození se podniky nepřizpůsobily novým potřebám státu, „ale naopak se staly základem reakčních rejdu proti znárodněné výrobě“. Měl tak vzniknout příkrý nepoměr mezi výrobou, která byla znárodněna, a velkoobchodem, který byl ze tří čtvrtin v soukromém vlastnictví a podle autora žil z práce znárodněného průmyslu. Konkrétní čísla či informace však neuvádí.³³²

Rozpor v politice mezi Západem a Východem je znát ve vydání z 9. března. Jako otvírák vyšel text „Spojenectví s Východem přirozené a nutné“. Článek pojednává o 98. výročí narozenin T. G. Masaryka, oslavách třiceti let od bitvy u Bachmača a pět let od bitvy u Sokolova. A odkazuje na výňatek z projevu Klementa Gottwalda.³³³ V druhé polovině stránky je text „Proti šílenému zbrojení USA“ od agentury AFP, v textu je citován prezidentský kandidát Henryho Wallace, který uvedl, že „Spojené státy plýtvají národním jměním svým šíleným a naprosto bezdůvodným zbrojením“. V závěru článku je informace o tom, že shromáždění (Sdružení pokrokových Američanů) znovu odmítlo Marshallův plán.³³⁴

Svobodné noviny

V úterý 2. března se na titulní straně Dr. Viktor Knapp v úvodníku „Strach z vývoje“ vyjadřuje k aktuální situaci – podivuje se nad tím, proč mají někteří lidé (úředníci, obchodníci) strach ze současného vývoje. „Strach z vývoje u těchto lidí pramení z politické bezradnosti, z toho, že byli odkojeni měšťáckou ideologií a částečně i ze soukromé sentimentality.“ Obhajuje znárodnování podniků a továren. „Podnikatel bude pracovat a bude si vydělávat na živobytí prací vlastní a nikoliv už prací cizí, v tom je ta celá změna.“³³⁵ Na druhé straně se Svobodné noviny v článku „Jak to bylo s demisemi“ rozsáhle rozepisují o setkání nových členů vlády se zahraničními novináři. Autor zmiňuje úvodní projev ministra informací Kopeckého, který se rozhořčil nad tím, jak zahraniční média stále o situaci u nás píší nepravdy a zveřejňují zkreslené

---

³³² š. Znárodnování domácího velkoobchodu. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 7.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

³³³ č. Spojenectví s Východem přirozené a nutné. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 9.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

³³⁴ AFP. Proti šílenému zbrojení USA. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 9.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

³³⁵ KNAPP, Viktor. Strach z vývoje. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 2.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

informace.³³⁶ O zahraničních novinářích se zmiňuje také Josef Brambora v článku „Cizina o nás a my o cizině“ na straně tři. Zdůrazňuje, že noviny v zahraničí o situaci u nás neinformují nestranně.³³⁷

Dne 3. března se ve sloupku od Oty Ornesta na straně tři s názvem „Jidášský groš“ dočteme o tom, jak české rozhlasové vysílání z Londýna informuje o politické situaci u nás. „...a nyní s nesmírným požitkem hlásají lži o tom, kolik studentů bylo u nás postříleno, lži o puči a asistenci cizích vojenských oddílů, přirovnávají Gottwalda k Henleinovi, a vůbec mají o každém kroku u nás „přesné“ informace a naprosto suverénní mínění.“³³⁸

Ve čtvrtěčním vydání 4. března je na titulní straně uvedena zpráva o rezignaci diplomata ve Washingtonu dr. Juraje Slávika s názvem „Proradnost čs. diplomata ve Washingtonu“. Autor chování velvyslance odsuzuje jako „bezcharakterní čin“. Velvyslanec na tiskové konferenci totiž prohlásil, že u nás je vláda teroru, president byl násilím donucen schválit novou vládu. Po těchto slovech Slávik rezignoval a dodal, že všechny státy by nám měly pomoci dobýti znovu svobody.³³⁹

Páteční noviny z 5. března se věnují reakcím zahraničních novin a ve více člancích je kritizují.

Ve vydání z neděle 7. března je na straně tři v článku KSČ otvírá dveře všem poctivým lidem bez uvedení autora otištěn rozhovor s tajemníkem KSČ Rudolfem Slánským. V rozhovoru obhajuje očisty: „Očista, historicky významné dílo, nesmí být poskvrněna.“ Zmiňuje se o tom, jak by měl fungovat tisk. „Tisk se bude moci plně věnovat budovatelským, pozitivním úkolům (...). Naši redaktoři se budou muset teprve naučit kritizovat. Ovšem musí to být kritika konstruktivní (...), nikoli ovšem peroutkovská kritika zlovůle snažící se rozvracet, zanášet nedůvěru a překážet našemu lidu v jeho cestě k socialismu.“³⁴⁰

---

³³⁶ čt. Jak to bylo s demisemi. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 2.3.1948, roč. 4, s. 2. ISSN 1802-6273.

³³⁷ BRAMBORA, Josef. Cizina o nás a my o cizině. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 2.3.1948, roč. 4, s. 3. ISSN 1802-6273.

³³⁸ ORNEST, Ota. Jidášský groš. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 3.3.1948, roč. 4, s. 3. ISSN 1802-6273.

³³⁹ čt. Proradnost čs. diplomata ve Washingtonu. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 4.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

³⁴⁰ NESG. KSČ otvírá dveře všem poctivým lidem. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 7.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

Čtvrteční noviny 11. března na titulní straně mají sloupek Jana Drdy s názvem „Lid má právo vládnout“, kde vyzdvihuje novou ústavu, která má vzniknout pod vedením Gottwalda.³⁴¹ Na titulní straně je rovněž rozsáhlý text „Akční program nové Gottwaldovy vlády“, který pokračuje až na stranu dvě, který podrobně informuje o všech plánech a změnách nové vlády.³⁴²

Právo lidu

K politické situaci se vrací také titulní strana z 2. března 1948: „Urychlení pochodu k socialismu – Rozhodná odpověď na adresu Západu“, kde je přetištěn rozhovor ministra průmyslu Zdeňka Fierlingera z pařížského listu *Ce Sior*.³⁴³ Na tento text v podstatě navazuje krátký článek v levém sloupci „Poznámky o tom, že se vnitropolitická situace probírá v zahraničním tisku“. Negativní reakce autor odsuzuje a doporučuje zahraničním novinářům pohlédnout zpět do minulosti, kdy jejich země udělaly velké chyby. Československo je podle něj „zase o kus napřed“.³⁴⁴

Další rozhovor se Zdeňkem Fierlingerem, jehož část *Právo lidu* cituje, vyšel v *Daily Herald*. Titulek zní „Změny v ČSR uskutečněny demokraticky“. Soustředí se zde na ministrovy odpovědi, které obhajují politický vývoj.³⁴⁵ Článek zalomený do tohoto rozhovoru se věnuje znárodnování podniků. Informace o tom, co bylo znárodněno uzavírá konstatování autora: „Chaotické doby porevoluční, kdy někteří národní správci využili chvíle a svěřené jim podniky špatně spravovali, jsou již za námi.“³⁴⁶

Obhajobou nového režimu je uvedeno i vydání z 5. března 1948, a to článkem (bez uvedeného autora) „Strana odpovídá pražskému lidu – Není jiné cesty než směrem

---

³⁴¹ DRDA, Jan. Lid má právo vládnout. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 11.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

³⁴² NESG. Akční program nové Gottwaldovy vlády. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 11.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

³⁴³ NESG. Urychlení pochodu k socialismu – Rozhodná odpověď na adresu Západu. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 2.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁴⁴ vr. Poznámky o tom, že se vnitropolitická situace probírá v zahraničním tisku. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 2.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁴⁵ vr. Poznámky o tom, že se vnitropolitická situace probírá v zahraničním tisku. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 3.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁴⁶ mg. Znárodnování podniků. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 3.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

k socialismu“.

Článek rekapituluje projevy představitelů sociální demokracie v Lucerně.³⁴⁷ I v tento den je aktuální téma očisty a to v článku „Očistou k posile a rozvoji socialismu“ (opět bez autora), pojednává o výměně ve vedení stran.³⁴⁸ Na článek navazuje další na druhé straně „Nová tvář sněmovny“. Autor označuje vyloučené poslance za problém, který zabraňoval všem ostatním v práci.³⁴⁹

„Jdeme cestou vedoucí k socialismu“, to je otvírák ze 7. března. Obhajoba nového režimu je tentokrát určena Labour Party, které sociální demokracie určila prohlášení, které je v článku citováno. V podtitulku je uvedeno: „Československý lid vyšel vítězně z boje proti kapitalistické reakci, dnešní linie Čs. sociální demokracie je pevná a jasná.“³⁵⁰ V pravém sloupci je „Výzva příslušníkům sociální demokracie“, v něm oznamuje, že bude spolupracovat s vládou Klementa Gottwalda k naplnění programu obrozené Národní fronty.³⁵¹

Programem vlády se zabývá titulní článek z 11. března „Vůle lidu staň se zákonem“ týkající se slavnostní schůze Ústavodárného Národního shromáždění. Článek probírá průběh této schůze a vysvětluje události, které vedly k převratu. V článku jsou zmiňovány cíle reakce a také to, že se lid nedal zmást.³⁵²

Pátek 12. března pojednává o hlasování pro novou vládu, a to v článku „Je to naše vláda a náš program“. Text uveřejňuje projev od poslance Johna, který vyzvedává výsledky převratu a průběh schůze.³⁵³

---

³⁴⁷ NESG. Strana odpovídá pražskému lidu – Není jiné cesty než směrem k socialismu. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 5.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁴⁸ NESG. Očistou k posile a rozvoji socialismu. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 5.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁴⁹ ks. Nová tvář sněmovny. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 5.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁵⁰ NESG. Obhajoba nového režimu *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 7.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁵¹ NESG. Výzva příslušníkům sociální demokracie *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 7.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁵² ks. Vůle lidu staň se zákonem. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 11.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁵³ ks. Je to naše vláda a náš program. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 12.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

Lidová demokracie

Středa 3. března nese výzvu „Všem činovníkům a členům ČSL v Praze“, mimo jiné je zde uvedeno, že odbory mládeže s okamžitou platností zastavují činnost. V závěru zprávy je upozornění, že lidová strana nezastavila svou činnost a že doporučuje vstup do akčních výborů.³⁵⁴

Budovatelská činnost dostává prostor na stránkách vydání Lidové demokracie ze 4. března 1948. V článku „Znárodňovací proces se stává skutkem“ jsou uvedeny informace o postupu znárodňování, což je nazváno požadavkem pracujícího lidu.³⁵⁵ Další článek – „Právníci čs. strany lidové jdou s lidem“ – pojednává o schůzi právní v lidové straně. Hned v úvodu se uvádí, že kdo poctivě jednal, nemá se čeho obávat. Podle autora budou zřízeny očistné komise, které budou posuzovat, zda se někdo před únorovými událostmi neprovinil.³⁵⁶

Na druhé straně vydání z 6. března je zpráva ČTK „Ruský novinář o vlivu USA na události v ČSR“. Podle dopisovatele agentury TASS Vasilije Medova byli hlavní oporou reakce majitelé velkých podniků. Reakční ministři podle něj prováděli politiku sabotáže. Podle Medova účinnost československé reakce podporoval tlak USA, který nyní nedokáže utajit zlost a zklamání a ventiluje je skrze svoje média.³⁵⁷

V článku ze 7. března „Chceme obchodovat s celým světem“ píše Lidová demokracie o konferenci nového ministra zahraničního obchodu Antonína Gregora se zahraničními novináři. V úvodu je zdůrazněno, že změny v politické situaci v Československu byly legální.³⁵⁸ V krátkém článku (autor není uveden) „Kam budou zařazeny pokrokové osoby“ jsou uvedeny informace o opatření ministerstva sociální péče o začlenění lidí, kteří byli v rámci očisty propuštěni, zpět do pracovního procesu, a to podle jejich fyzické zdatnosti.³⁵⁹

---

³⁵⁴ NESG. Všem činovníkům a členům ČSL v Praze. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 2.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³⁵⁵ bp. Znárodňovací proces se stává skutkem. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 4.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³⁵⁶ kh. Právníci čs. strany lidové jdou s lidem. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 4.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³⁵⁷ ČTK. Ruský novinář o vlivu USA na události v ČSR. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 6.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³⁵⁸ čt. Chceme obchodovat s celým světem. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 7.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³⁵⁹ NESG. Kam budou zařazeny pokrokové osoby. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany*

Na druhé straně vydání z 10. března jsou publikovány pokyny Ústřední rady odborů „Provádění očisty v závodech a podnicích“. V úvodu článku stojí: Z dosavadních výsledků očištné akce je zřejmé, že jí byli postiženi zaměstnanci, obzvláště se provinivší nebo zpronevěřivší ideálům nového lidově demokratického uspořádání státu.³⁶⁰

Otvírák z 11. března se věnuje vládě. Velký článek má titul „Nová vláda Gottwaldova před sněmovnou – Velký zájem diplomatického sboru a zahraničních novinářů“. V perexu jsou informace o průběhu schůze a značném zájmu novinářů, samotný text pak vyplňuje projev Klementa Gottwalda, který opakuje události, k nimž došlo a na základě kterých se nová vláda ujala moci. Text zabírá polovinu první strany a celou druhou stranu. Je zde například uvedeno: „Kapitalisté nejsou schopni řídit hospodářství ve prospěch celku. Kapitalisté se pramálo starali o zákon, mravnost a čisté ruce. Kontrarevoluce chtěla zvrátit lidově demokratický řád. Agenti reakce musí ze stran a organizací bezpodmínečně ven!“ V podobném duchu se nese celý projev.³⁶¹

Ministr dopravy a předseda akčního výboru lidové strany Alois Petr figuruje na titulní straně vydání z 12. března. Článek má název „Budujeme nový hospodářský řád“ a tvoří ho prohlášení zmíněného ministra. Mimo jiné se zde píše, že bývalé vedení strany ztratilo samostatnost při rozhodování, a proto se revoluční křídlo, které si uvědomilo hluboký dosah krize, rozhodlo vstoupit do nového vývoje.³⁶²

Shrnutí tématu: Osobitý ráz novin se v tuto dobu slévá, všechny se soustředí na stejná témata, texty vyznívají velmi podobně. Periodika píše odpovědi na negativní reakce zahraničního tisku. Často vyzdvihují texty, které se pochvalně vyjádří o místních politických změnách. Noviny obhajují nedávné procesy jako demokratické a pokrokové. Často se na stránkách objevují výzvy ke vstupování do akčních výborů a do profesních organizací. Objevuje se téma rozdílné politiky Východu a Západu. Podle novinářů nastává vláda lidu a všechny politické změny jsou legální.

---

lidové. 7.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³⁶⁰ čt. Provádění očisty v závodech a podnicích. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 10.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³⁶¹ a. Nová vláda Gottwaldova před sněmovnou – Velký zájem diplomatického sboru a zahraničních novinářů. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 11.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

³⁶² a. Budujeme nový hospodářský řád. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 12.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

4.3.2 TĚMA: SMRT A POHŘEB JANA MASARYKA

Svobodné slovo

Události po 10. březnu přehlušovala nenadálá smrt ministra Jana Masaryka. Na titulní straně z 11. března vyšel článek Pracovní úkol nové vlády – Projev předsedy vlády Kl. Gottwalda,³⁶³ celá druhá půle strany je však věnována Masarykově úmrtí. Téma je otevřeno zprávou s titulkem Tragický skon ministra dr. Jana Masaryka.³⁶⁴ V dopise od Aloise Neumana „Drahý Jene...“ na druhé stránce se autor zmiňuje, že „Masaryk věřil, že přišla doba československého pracujícího člověka, doba jeho posledního západu o opravdové a upřímné zlepšení jeho mravního, sociálního a hmotného života“.³⁶⁵

Na první straně vydání z 12. března vyšel text „Jak útočili na Masaryka“ s podtitulem „Nazývali ho cynickým fantastou a quislingem“. Článek tvoří výňatky z dopisů a zahraničních novin, které se negativně zmiňovaly o Masarykově postoji k únorovým událostem. Autor kritizuje reakce „nad mužným a vlasteneckým postojem ve dnech vládní krise“.³⁶⁶

Svobodné slovo se 13. března věnuje informacím kolem chystaného pohřbu ministra zahraničí, je zde mnoho organizačních informací a fotografie lidí, kteří se poklonili vystavenému tělu.

14. března vyšlo Svobodné slovo z velké části věnované pohřbu Jana Masaryka. Na titulní stránce se objevily fotografie z průvodů a reportáže. Je zde i projev K. Gottwalda, který uvedl, že Masaryk se od prvních dnů od krize způsobené ministry distancoval, důkazem bylo to, že nepodal demisi. Gottwald mimo jiné uvedl: „Mohu vydat svědectví, že Jan Masaryk se od prvního dne vládní krise jasně ohraničil od osnovatelů krise. (...) Mohu vydat svědectví, že Jan Masaryk plně a nedvojsmyslně souhlasil s akčním programem nové vlády a že tento program začal v obvodu své

---

³⁶³ NESG. Pracovní úkol nové vlády – Projev předsedy vlády Kl. Gottwalda. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 11.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

³⁶⁴ NESG. Tragický skon ministra dr. Jana Masaryka. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 11.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

³⁶⁵ NEUMAN, Alois. Drahý Jene... *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 11.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

³⁶⁶ zp. Jak útočili na Masaryka. Nazývali ho cynickým fantastou a quislingem. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 12.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0231-732X.

působnosti plnit.“ Dál v textu Gottwald naznačuje, že podnětem k sebevraždě Masaryka mohly být reakce Západu na Masarykův postoj v krizi.³⁶⁷

Svobodné noviny

Jednou z hlavních zpráv ve Svobodných novinách z 11. března je článek „Jan Masaryk mrtev“. Autor píše o „dobrovolném skonu ministra Jana Masaryka“. Podle ministra Václava Noska byl ten den Masaryk ve spokojené náladě, sebevraždu zapříčinila Masarykova zhoršující se nemoc a nervová krize v noci. „Kolem šesté hodiny ranní nastalo u ministra Masaryka vyvrcholení prudké deprese, která se stupňovala až do náhlého pomnutí smyslů.“ Jako příčinu uvádí výtky od přátel z Ameriky a Anglie, znepokojení nad situací u nás v zanechaných telegramech.³⁶⁸

Páteční vydání z 12. března se věnuje především pozitivním vzpomínkám na Jana Masaryka. „Právě proto, že Jan Masaryk zůstal republice a národu v nejtěžších dobách věren, zahraniční reakce jej učinila terčem zběsilých útoků a pomluv. Viděli jsme již na příkladu u Karla Čapka a S. K. Neumana, jak naše i zahraniční reakční smečka dokáže štvát mužné a čestné lidi k smrti,“ píše se v textu „Sněmovna vzpomíná na Jana Masaryka“.³⁶⁹

Taktéž vydání z 13. března se věnuje smrti a nadcházejícímu pohřbu Jana Masaryka. Autorem článku Hlas Jana Masaryka je Vlado Clementis. V textu vzpomíná na ministra zahraniční a kritizuje poměry na Západě a také snahu o přijetí nové charty ve Spojených národech.³⁷⁰ Pravý sloupec nabízí článek „Poslední hovor“ od Benjaminu Jedličky. Masaryk ve svém posledním rozhovoru s Jedličkou údajně mluvil o tom, jak je vždy nakloněn lidu a současnému politickému směřování.³⁷¹ Texty opět doprovází organizační informace k pohřbu.

Hlavní článek z 14. března nese název „Poslední pozdravení a rozloučení“. Je to

---

³⁶⁷ NESG. Pohřeb Jana Masaryka. *Svobodné slovo : Ústřední deník Československé strany národně socialistické*. 14.3.1948, roč. 4, s. 1- 2. ISSN 0231-732X.

³⁶⁸ j. Jan Masaryk mrtev. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 11.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

³⁶⁹ NESG. Sněmovna vzpomíná na Jana Masaryka. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 12.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

³⁷⁰ CLEMENTIS, Vlado. Hlas Jana Masaryka. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 13.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

³⁷¹ JEDLIČKA, Benjamin. Poslední hovor. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací*. 13.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

opět reportáž z pohřbu, je zde přetištěn projev Klementa Gottvalda.³⁷²

Právo lidu

Velkou část stránky z 11. března zaujmají informace o smrti Jana Masaryka. Jedna se hlavně o první informace o sebevraždě a také první kondolence. Velká část politického zpravodajství z 12. března se taktéž věnuje smrti Jana Masaryka. Je zde celá řada kondolenčních telegramů, zprávy o reakcích z parlamentů a informace o chystaném pohřbu.

Sobotní vydání z 13. března píše o pohřbu Jana Masaryka, o vystavení jeho těla v Černínském paláci, jsou zde opět publikovány soustrastné telegramy a vyjádření. Přesto se tématem prolíná i budovatelské téma. Na podvalu je text od ČTK „Vláda stupňuje své budovatelské úsilí“. Text popisuje výsledky jednání vlády a konkrétní body, které vláda schválila a které se dotknou každodenního života.³⁷³

Vydání ze 14. března přináší obsáhlou reportáž z pohřbu a stejně jako ostatní noviny přetiskuje smuteční proslov Klementa Gottwalda, který kritizuje reakci na politický postoj Jana Masaryka.

Lidová demokracie

V druhé polovině strany z 12. března je článek s nadtitulkem „Vzpomínka na ministra Masaryka ve sněmovně“. Nese název „Republika zůstane demokratickou zemí“. Článek mapuje projevy politiků v parlamentu, které se týkaly náhlé smrti Jana Masaryka. Píše se zde například: „Ministr Masaryk neváhal ani okamžik a prohlásil, že setrvá na svém místě v Gottwaldově vládě.“³⁷⁴

Další události jsou zastíněny pohřbem Jana Masaryka. Ve vydání z 13. března jsou otištěny kondolenční telegramy, jsou zde organizační informace o pohřbu a také reportáže z vystavení těla ministra v Černínském paláci. V neděli 14. března se noviny rozsáhle věnují reportáži z pohřbu, je zde taktéž otištěn projev Klementa Gottwalda a na mnoha místech je zopakováno, že Jan Masaryk se zasazoval o novou republiku a stál za

---

³⁷² NESG. Poslední pozdravení a rozloučení. *Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organisací*. 13.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 1802-6273.

³⁷³ ČTK. Vláda stupňuje své budovatelské úsilí. *Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 13.3.1948, roč. 51, s. 1. ISSN 0862-5905.

³⁷⁴ a. Vzpomínka na ministra Masaryka ve sněmovně. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 13.3.1948, roč. 4, s. 1. ISSN 0323-1143.

nově vzniklou vládou. Taktéž je zde uvedeno, že na ministra zahraničí útočili novináři ze zahraničí.

Shrnutí tématu: Všechny čtyři zkoumané noviny se v tomto období a v rámci tohoto tématu projevují velmi podobně. Všechna periodika se skrze smrt Jana Masaryka snaží potvrdit legitimitu nové vlády. Žádné médium neopomnělo připomenout, že Jan Masaryk řekl, že jde s lidem. Ministrovu smrt všechny noviny oplakávají a od Masarykova skonu do jeho pohřbu je to hlavní a nejdůležitější téma, které zaplňuje první stránky. Ve všech citovaných periodících se taktéž objevuje smuteční proslov Klementa Gottwalda, který popisuje svoje přátelství s mrtvým a vzájemnou podporu. Často se také objevují zpovědi politiků, kteří říkají, že si s Janem Masarykem byli velmi blízcí a že se jim Masaryk svěřoval, že stojí za novou vládou. Téma smrti a pohřbu Jana Masaryka má velmi silný politický podtext.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zjistit, jak zasáhla politická situace do informování o vnitropolitických událostech na základě historické srovnávací analýzy ve čtyřech novinách od začátku února do poloviny března roku 1948. Do výzkumu jsem si vybrala Svobodné slovo Československé strany národně socialistické, Právo lidu Československé strany sociálně demokratické, Lidovou demokracii Československé strany lidové a Svobodné noviny Sdružení kulturních organizací. Ve výzkumu jsem dospěla k následujícím závěrům.

Obecně lze říct, že rozdíl v informování před únorovými událostmi a po nich je velký. Všechny noviny jsou však orientovány nekomunisticky. Nejdále jde v této oblasti Svobodné slovo, nejbližší objektivnímu informování (v době před převratem) jsou Svobodné noviny. Situace v posledních únorových dnech a dále se zcela mění, noviny se začínají samy sobě velmi podobat, objevují se zprávy se stejnými tématy a jazykovým stylem.

Svobodné slovo líčí komunisty jako pokrytce, lháře (např. „Prohlašují, že prý...“), obviňuje je z podpory defraudantů a SNB označuje za nástroj strany. Na stránkách se často objevují polemiky s Rudým právem. Ostatní vládní strany jsou zmiňovány jen sporadicky, veškerá pozornost je zaměřována na KSČ, která je podle Svobodného slova původcem nedemokratického dění v Československu a jako stranu, která chce zavést diktaturu. Jako opak jsou zde líčeni národní socialisté. Jsou zde vykreslováni jako čestní politici, kteří dokážou „prohlédnout“ politiku komunistů. Tento přístup se objevuje nejen v samotných článcích, ale i v perexech a titulcích. Texty jsou často komentáře událostí, které se mohly, ale nemusely udát tak, jak autor popisuje. Absentují citace – pokud se objeví, tak pouze aby podpořily autorovo tvrzení. Ve velké většině článků není uveden žádný zdroj. Pro čtenáře je pak těžké odhadnout, jestli si autor události domýšlí, nebo je má podloženy. Ve zprávách se dokonce objevuje ironie. Zprávy podléhající požadavkům objektivity jsou zpravidla jen dvouvětné, ne více. Únorové dny jsou popsány velmi naléhavě, neustále je kladen důraz na vážnost situace. Některé články působí jako vážné a velmi důležité varování, noviny oslovují čtenáře, vyzývají je k ostražitosti. Články jsou často velmi expresivní. Tyto výzvy jsou naposledy použity ve vydání z 22. února. 23. února noviny nevycházejí, protože je pondělí. 24. února se obsah novin zásadně mění. Začíná nekriticky popisovat nový režim. Články jsou budovatelsky nadšené, velmi často se hovoří o očistě. Někdejší

myšlenky, které běžně vycházely na stránkách Svobodného slova, jsou popisovány jako reakční a jsou velmi kritizovány. Původcem krize je podle novějších článků taková politika, která dříve ze stejných činů obviňovala komunisty. Nové články zcela podporují vládu Klementa Gottwalda. Zřetelná je také snaha co nejvíce opakovat, že ke změně došlo zcela legálním způsobem a že je to „vůle lidu“. Naprosto nejvýraznějším ukazatelem změny je článek z 29. února, kde se potkají dva národní socialisté a zdrceně se ptají, proč právě oni byli původci krize.

Svobodné noviny zaujímají jiný postoj ke způsobu publikování informací. V článcích se často objevuje zdroj, citace obou stran. Nejčastější odklon od snahy objektivně informovat lze najít v úvodnicích, kde zejména Ferdinand Peroutka kritizuje politiku KSČ, označuje tuto stranu za hrozbu demokracie. Druhým problematictějším okruhem jsou články o Sovětském svazu, který je nekriticky chválen. V několika textech je také uvedeno, že konflikty, do kterých se pouští KSČ mají předvolební povahu a jejich úkolem je připravit si dobrou pozici ve volbách. Tento komentář je však podáván velmi věcně a nemá expresivní formu (na rozdíl od ostatních novin). Expresivnější texty přicházejí až s 21. únorem. Úvodník je napsán značně pateticky. Zprávy si naproti tomu zachovávají střízlivý informativní ráz. Zásadní změna ale přichází 25. února, od tohoto vydání mají Svobodné noviny zcela jiný obsah, a to v souladu s politikou KSČ. Na stránky novin to přináší expresivní výrazy, komentáře do zpráv, výzvy a osočování.

Právo lidu je ve stylu informování podobnější Svobodnému slovu. Viní KSČ z politické krize, přičítá mu vlastnosti strany, která lže a podvádí. Také zde mají komunisté svůj opak – jsou to sociální demokraté, kteří podle redakce mají vždy čisté úmysly a snaží se státu pomoci. Do jisté míry zde KSČ působí také jako strana, která je pro smích. Sociální demokraté ale podle textu dokáží vždy vhodně zasáhnout. Čtenářům je všechno názorně vysvětleno a komunisté jsou zesměšněni nějakou ironickou poznámkou autora konkrétního článku. Sociální demokracie zde vystupuje jako strana zachraňující demokracii, je to ještě patrnější než národní socialisté ve Svobodném slovu. U zpráv většinou není uveden zdroj, citace také často chybí. Pokud je nějaká použita, tak aby podpořila autorovo stanovisko. Komunisté jsou obviňováni z podpoření krize ještě 22. února. Poslední číslo navazující na toto informování je vydáno 24. února. Úterní vydání nevyšlo, vychází až 26. února. Noviny zde už podporují novou vládu, i když obrat ještě není tak markantní. Změna přichází o něco málo nenápadněji než například ve Svobodných novinách, přesto je cítit. Vypjatou atmosféru na stránkách

zdůrazňují výzvy politiků ke klidu. Velmi často se také opakuje ubezpečování, že politická změna proběhla demokraticky. Nastupujícím tématem je budování státu.

Podobnou pozici jako Právo lidu a Svobodné slovo má v informování také Lidová demokracie. Obviňuje komunisty z dlouhodobých předvolebních agitací, které jdou na úkor politického fungování Národní fronty. Voliče komunistů často označuje jako nezodpovědné a podplacené. Cíl komunistické politiky vidí v ovládnutí a utišení svobodných médií. Jednání komunistických představitelů hodnotí často ironicky a v nadsázce. V článcích absentují zdroje a citace. Text většinou vypadá jako komentář. Podobná situace – avšak s jiným politickým náhledem – se objevuje od 25. února. Texty se často zaměřují na očistu na poznání zrádců ve vlastních řadách, obviňují také Západ z podvracení stávajícího režimu.

Noviny do převratu hodně publikují rezoluce, dopisy, výzvy, oficiální rozhodnutí. Málokdy lze najít rozhovor. Autor přistupuje k materiálu s jasným názorem, což je u stranického tisku pochopitelné. Nicméně dalším stranám dává jen nepatrný prostor. Čtenář nemá z jednoho tisku možnost utvořit si jasný obraz dané události, spíše se dozvídá, co si o tom myslí strana. Výjimkou jsou z pochopitelných důvodů Svobodné noviny. Důležitější texty často nemají konkrétního autora, vyznívají jako jednotné stanovisko redakce. Informování před převratem a po něm se u Svobodného slova, Práva lidu a Lidové demokracie změnilo takřka o sto osmdesát stupňů. V případě Svobodných novin převrat narušil symbiózu téměř nestranného informování a názorové publicistiky, která nechávala vyslyšet široké spektrum názorů, a změnil ji v další informační orgán KSČ. První tři jmenované noviny nejdříve vnášely do textů myšlenku, že komunistická politika škodí, KSČ chce ovládnout Československo a pak mezi nejvyšší členy rozdělit vliv. Zajímavé je, že Sovětský svaz zůstával většinou mimo hlavní zájem těchto teorií, autoři se spíše soustředili na domácí politiku. SSSR byl oslavován jako vítěz války. Ve dnech, kdy se rozhodovalo o budoucnosti země, noviny často zveřejňovaly výzvy ke klidu a stanoviska své strany a KSČ. Stranické rezoluce většinou obsahovaly uklidnění, a sice že strany budou nadále podporovat původní stanoviska. To se však velmi rychle mění, obrat nastává téměř okamžitě. Nejvíce je změna poznat na stránkách Svobodných novin, které náhle působí jako úplně jiné periodikum. Naopak postupná změna je v Lidové demokracii, kde je obrat v řádu několika dnů.

Všechna čtyři periodika navozují v prvních březnových dnech pocit slibné budoucnosti, výhry a jediného možného východiska, kterého bylo docíleno pomocí

velké prozíravosti občanů. Srovnáme-li to se situací o měsíc dříve, sledujeme naopak zápas o svobodné a neovlivněné volby, demokratické informování a slušný přístup všech politických stran. Před převratem je viníkem krize KSČ, která je podle novin ochotna udělat cokoli, aby získala moc. Toto se mění po převratu – zůstává krize a viník, který chce vládnout a ovládat, ale KSČ je v pozici osvoboditele. Obviňování jsou reakcionisté a agenti nasazení ve stranách, aby škodili. Jasnou cestou z této situace je očista. Tématem je vytvoření nové vlády, lepších sociálních podmínek a budování lepší budoucnosti.

Tři deníky sloužící jako ústřední orgány politických stran v podstatě potvrdily moje předpoklady. Byly protikomunisticky orientovány, často docházelo k porušení objektivit, po převratu se jejich obsah naprosto změnil. Svobodné noviny předčily ostatní periodika v názorové pestrosti (přestože názor redakce zaměřený proti komunistům byl snadno rozpoznatelný) a kvalitě zpravodajství.

Pro ucelenější obraz o celé situaci by bylo dobré analyzovat úplně každou zprávu a publicistický komunikát, to však nebylo možné vzhledem k rozsahu této práce. Články, které jsem analyzovala, jsem musela vybírat a přiřadit jim tak určitou důležitost. Zajímavé by jistě bylo porovnat události, o kterých se noviny zmiňují, také s články v Rudém právu nebo Práci.

Lze říci, že změna byla v novinách nastolena velmi rychle a pravidelný čtenář se s ní mohl jen těžko ztotožnit. Tuto nedůvěru se noviny snažily překlenout častým opakováním, že politická proměna vlády proběhla demokraticky a že si ji přál lid.

SUMMARY

In the diploma thesis, February 1948 in printed non-communist media, method of qualitative comparative historical analysis was used. The analyzed journals are Svobodné slovo České strany národně socialistické, Právo lidu Československé sociální demokracie, Lidová demokracie Československé strany lidové and Svobodné noviny belonging to the Sdružení kulturních organizací. Newcast and journalism since the 1st February till 14th March 1948 were investigated. The investigation reveals the fact that the journals of the three political parties blame KSČ of the political crisis almost till the end of February. But unlike the Svobodné noviny, they see solution in their own party. KSČ and the particular party are put in opposition. Svobodné noviny presents several opinions. During the culmination of the crisis, all the journals warn of the danger and already in the last week of February the content converts into the support of communist ideology. The change is apparent almost immediately.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Internetové zdroje

- Demokratická strana* [online]. 2010 [cit. 2010-12-15]. Dostupné z <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/s_ds.php>.
- Historie Ministerstva vnitra* [online], 2005 [cit. 2010-12-14] Dostupné z <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/ministerstvo/historie.html>>.
- Národní fronta Čechů a Slováků* [online]. 2010 [cit. 2010-11-13]. Dostupné z <<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/nf.php>>.
- Osmičková výročí: Případ „Křčmaň“* [online]. 2010 [cit. 2010-12-14]. Dostupné z <<http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/zprava/420522>>.
- Qualitative Content Analysis* [online]. 2000, [cit. 2011-1-3]. Dostupné z <<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2386>>.

Literatura

- BEDNAŘÍK, Petr. *Český tisk v letech 1945-1948*. In Končelík, Jakub – Köpplová, Barbara – Reifová, Irena – Vykoukal, Jiří (eds.): *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia*. Praha: Matfyzpress, 2004.
- BEDNAŘÍK, Petr – CEBE, Jan. *Vývoj médií v Československu od února 1948 do prosince 1950*. Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie. 2008, roč. 53, č. 1-4.
- BÍLEK, Jan – CÍLEK, Roman – RICHTER, Karel. *Cesty k moci*. Praha: Themis, 2005. BLODIGOVÁ, Alexandra – KÖPPLOVÁ, Barbara – SEKERA, Martin. *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků*. Praha: Státní ústřední archiv, 2003.
- BYSTROV, Vladimír. *Svobodná nesvoboda: některé případy postupující komunistické a sovětizace mediální krajiny v Československu a snaha komunistů umlčet český nekomunistický a církevní tisk v letech 1945-1948*. Praha: Vyšší odborná škola publicistiky, 2006.
- CABADA, Ladislav. *Český stranický systém ve 20. století*. Plzeň: Čeněk, 2005.
- ČECHOVÁ, Marie – CHLOUPEK, Jan – KRČMOVÁ, Marie – MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika současné češtiny*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1997.
- DOLEJŠÍ, Vojtěch. *Noviny a novináři*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963.

- DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě západu*. In Soudobé dějiny. Roč. 1998 (V).
- DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Smrt pro tři ministry*. Třebíč: Akcent, 2000.
- HANZLÍK, František – POSPÍŠIL, Jaroslav. *Soumrak demokracie*. Vizovice: Lípa, 2000.
- JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům : Z osmi desetiletí Čes. rozhlasu*. Praha : Český rozhlas, 2003. Budovatelský rozhlas 1945-1948.
- JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005.
- JÍLEK, Viktor. *Psaná publicistická sdělení v kontextu teorie komunikace*. Olomouc, 2004.
- JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Praha: Portál, 2009.
- JUNKOVÁ, Bohumila. *Jazyková dynamika současné české publicistiky*. Praha: Arsci, 2010.
- KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945 – 1948*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1991.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Edvard Beneš - československý a evropský politik: sborník projevů a příspěvků k 110. výročí narození druhého československého prezidenta*. Praha: Nadace Jiřího z Poděbrad pro evropskou spolupráci, 1994.
- KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost*. Brno : Doplněk, 1999.
- KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha: Mladá fronta, 1993.
- KAPLAN, Karel. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994.
- KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru*. Brno : Doplněk, 1997.
- KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. Brno: Doplněk, 1994.
- KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948 – 1960)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007
- KNAPÍK, Jiří. *Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948-1953*. Praha: Libri, 2002.
- KNAPÍK, Jiří. *Únor a kultura: sovětizace české kultury 1948-1950*. Praha: Libri, 2004.
- KNAPÍK, Jiří. *V zajetí moci: kulturní politika, její systém aktéři 1948 – 1956*. Praha: Libri, 2006.
- KETTNER, Petr – JEDLIČKA, Ivan Milan. *Proč zemřel Jan Masaryk?* Praha: Horizont, 1990.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Manipulátoři. O technikách bojů lži proti pravdě a nenávisti proti lásce.* Praha: Karolinum, 1992.

KONČELÍK, Jakub – VEČEŘA, Pavel – ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století.* Praha: Portál, 2010.

KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo.* Praha: Karolinum, 2003.

KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: Pozdější život (1938-1978).* Litomyšl: Paseka, 2001.

KRIPPENDORFF, Klaus. *Content analysis: an introduction to its methodology.* Michigan: University of Michigan, 2008.

Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové. Roč. 4.

MAHONEY, James; RUESCHEMEYE, Dietrich. *Comparative Historical Analysis in the Social Sciences: Cambridge Studies in Comparative Politics.* Cambridge : Cambridge University Press, 2003.

MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004.* Brno: Doplněk, 2005.

McNair, Brian. *Sociologie žurnalistiky.* Praha: Portál, 2004.

McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace.* Praha: Portál, 2002.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích.* Praha: Karolinum, 2001.

PÁVOVÁ, Jana. *Demagog ve službách strany : Portrét komunistického politika a ideologa Václava Kopeckého.* Praha : Ústav pro studium totalitních režimů, 2008.

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa.* Praha: Albatros, 2001.

PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 – 1993: stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993.

Právo lidu : Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků. Roč. 51.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů.* Praha: Grada, 2009.

SBORNÍK. *Československá strana lidová.* Brno: Prius, 1999. S. 47.

TÁBORSKÝ, Eduard. *Communism in Czechoslovakia 1948-1960.* Princeton: Princeton University Press, 1961.

SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení.* Praha, Karolinum, 2004.

Svobodné noviny : List Sdružení kulturních organizací. Roč. 4.

Svobodné slovo: Ústřední deník Československé strany národně socialistické. Roč. 4.

ŠALDA, Jaroslav. *Paměti Jaroslava Šaldy, bývalého ústředního ředitele a. s. Melantrich.* Praha: Novinářský studijní ústav, 1962.

TOBOLKA, Zdeněk. *Za svobodu a socialismus: Padesát let Práva lidu, prvního českého socialistického lidu*. Praha: Dělnické nakladatelství, 1947.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006

TRAMPOTA, Tomáš – VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál: 2010.

VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

VEČEŘA, Pavel. *Zrod Lidových listů*. In „Bílá místa“ v dějinách Československé strany lidové. Sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009). CDKP KH FF UP, Olomouc, 2009.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Titulní strana Práva lidu z neděle 29. února 1948

Příloha č. 2: Foto ČTK uveřejněné na webu www.idnes.cz 25. února, 2008, složení slibu nové vlády na Pražském hradě 27. února 1948

Příloha č. 3: Foto z archivu Profimedia, uveřejněné na webu www.idnes.cz z 23. března 2010, shromáždění na Staroměstském náměstí 21. února 1948

Upevnit lidovou demokracii

REDAKČNÍ PRÁVKA
Demokratické základy postavených lidí jsou logické důsledkem vývoje sociálněpolitických poměrů v našem státě. Každý občanský a národní jevitelský zájem musí přispívat, že tento vývoj již od svého vzniku má své demokratické základy. Lidová demokracie je tedy přirozeným a nezbytným vývojem společnosti. Je třeba, aby se tato demokracie upevnila a rozšířila. Lidová demokracie je tedy přirozeným a nezbytným vývojem společnosti. Je třeba, aby se tato demokracie upevnila a rozšířila.

Demokratické základy postavených lidí jsou logické důsledkem vývoje sociálněpolitických poměrů v našem státě. Každý občanský a národní jevitelský zájem musí přispívat, že tento vývoj již od svého vzniku má své demokratické základy. Lidová demokracie je tedy přirozeným a nezbytným vývojem společnosti. Je třeba, aby se tato demokracie upevnila a rozšířila.

Demokratické základy postavených lidí jsou logické důsledkem vývoje sociálněpolitických poměrů v našem státě. Každý občanský a národní jevitelský zájem musí přispívat, že tento vývoj již od svého vzniku má své demokratické základy. Lidová demokracie je tedy přirozeným a nezbytným vývojem společnosti. Je třeba, aby se tato demokracie upevnila a rozšířila.

Demokratické základy postavených lidí jsou logické důsledkem vývoje sociálněpolitických poměrů v našem státě. Každý občanský a národní jevitelský zájem musí přispívat, že tento vývoj již od svého vzniku má své demokratické základy. Lidová demokracie je tedy přirozeným a nezbytným vývojem společnosti. Je třeba, aby se tato demokracie upevnila a rozšířila.

Demokratické základy postavených lidí jsou logické důsledkem vývoje sociálněpolitických poměrů v našem státě. Každý občanský a národní jevitelský zájem musí přispívat, že tento vývoj již od svého vzniku má své demokratické základy. Lidová demokracie je tedy přirozeným a nezbytným vývojem společnosti. Je třeba, aby se tato demokracie upevnila a rozšířila.

Demokratické základy postavených lidí jsou logické důsledkem vývoje sociálněpolitických poměrů v našem státě. Každý občanský a národní jevitelský zájem musí přispívat, že tento vývoj již od svého vzniku má své demokratické základy. Lidová demokracie je tedy přirozeným a nezbytným vývojem společnosti. Je třeba, aby se tato demokracie upevnila a rozšířila.

Všem příslušníkům Čs. sociální demokracie SOCIALISMUS A LIDOVÁ DEMOKRACIE

základem nového života

Důsledná očista ve veřejném životě — Velké poslání sociální demokracie

SOUDRUZI A SOUDRUŽKY!

Naši státní předci předali nám dědictví. Bylo to dědictví svobody, práva, občanské a národní. To dědictví musíme uchránit a rozšířit. Lidová demokracie je základem nového života. Musíme se upevnit a rozšířit. Lidová demokracie je základem nového života.

Naši státní předci předali nám dědictví. Bylo to dědictví svobody, práva, občanské a národní. To dědictví musíme uchránit a rozšířit. Lidová demokracie je základem nového života. Musíme se upevnit a rozšířit. Lidová demokracie je základem nového života.

Ukulečnime socialismus

Těm, kteří chtějí socialismus, musí být jasné, že to není jen slovo, ale skutečnost. Socialismus je základem nového života. Musíme se upevnit a rozšířit. Lidová demokracie je základem nového života.

Těm, kteří chtějí socialismus, musí být jasné, že to není jen slovo, ale skutečnost. Socialismus je základem nového života. Musíme se upevnit a rozšířit. Lidová demokracie je základem nového života.

Opravdoví socialisté v čelo hnutí

K tomu, aby bylo možné uskutečnit socialismus, musíme se upevnit a rozšířit. Lidová demokracie je základem nového života. Musíme se upevnit a rozšířit. Lidová demokracie je základem nového života.

K tomu, aby bylo možné uskutečnit socialismus, musíme se upevnit a rozšířit. Lidová demokracie je základem nového života. Musíme se upevnit a rozšířit. Lidová demokracie je základem nového života.

At' žije a vítězí Československá sociální demokracie! At' žije a sílí nová Národní fronta, první spojení pokrokových a demokratických sil našeho národa! Vše pro rozvoj naší svobodné, lidově demokratické republiky!

Za ušší vedení strany:
Bohumír LAUSMAN, předseda
Jiří FIALKA, inž. Ludmila JANKOVCOVÁ, František TOMEŠ, místopředsedové
Dr. Vojta KUBAN, št. ústředního generálního tajemníka
Ján Želko, Dr. František Štěpánek, Evžen Urban, Zdeněk Fialinger, Dr. Jihů Hájek, Dr. Jaroslav Ševčík, Dr. Jan Hlavka, Dr. Oldřich Jahn, Josef Kufner, Jaroslav Mětal, Dr. Jan Hlavka, František Hlavka, Rudolf Rajčan, Pavel Rajal, Oldřich Štejnhal, Stanislav Šuk

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č.3